

НИЯЗБЕКОВ ГОЖОМБЕРДИ САРАБЕКОВИЧ

ЫРАҢ КӨЛ

Ош-2017

УДК 821.51
ББК 84 Ки 7-4
Н 71

Н 71   Ниязбеков Г.С.
Ыраң кел; Ош; 2017, 156-б.

ISBN 978-9967-430-68-6

Бул китеп Тажикистан Республикасынын Тоолуу Бадахшан автономиялуу облусуна караштуу Мургаб районунун алты жамаатынын ичинен бир гана Ыраң кел жамаатынын кыскача тарыхын камтып, анын социалдык-экономикалык жактан өнүгүшү жана агартуу, маданий өсүү абалы, ошондой эле жер-суу аттары, уламыштары жөнүндө кыскача тарыхый жана эл арасынан чогулган фактылардын негизинде түзүлгөн жыйнагы. Бул жыйнакка аталган өрөөндү өнүктүрүүгө өз салымдарын кошкон өл башчыларынын, өрөөндүн чыгаандарынын өмүр таржымалдары да киргизилген. Жыйнактын максаты кийинки келечек муундарга эл тарыхынан кабар берип, жаштарга мургаб кыргыздарынын бараандуу чоң тарыхын түзүүгө чыйыр салуу.

Н 4702300100-17

ISBN 978-9967-430-68-6

УДК 821.51

ББК 84 Ки 7-4

© Ниязбеков Г.С.,
2017

“Мен силерге тынчтык алып келем...”

**Улуттук Биримдиктин негиз салуучусу, Улут Ажосу
Тажикистандын Президенти
ЭМОМАЛИ РАХМОН**

БАШ СӨЗ ОРДУНА

Мүрөк сөз ийген кудук бар...

Ар бир калктын, ар бир коомдун Жараткандан энчиленип, мекен туткан жери жана ал жердин өзүнө гана мүнөздүү өзгөчөлүк-касиети болот тура; бирөөлөр түбөлүк жашыл токойлорун айтып түгөтө албаса, башка бирөөлөр чалкыган мухит-деңиздерин саймедереп антигет. Сарыколубузду Бийиктиги менен Кенендигин, Тазалыгы менен Салкындыгын мактанып биз келебиз... Бизди бүт ааламга үстүртөн көз чаптыруу бактысына ээ кылган Сарыкол жергеси – Тажикстандагы эң бийик Мургаб району Тоолуу Бадахшан автономиялык облустун бүткүл территориясынын 60 пайызынан ашыгын ээлеп турса, кырк пайызга жакынын облустун калган алты районунун жалпы территориясы түзөөрү эле—Сарыкол Кенендигинен айныксыз кабар берип турган факт. Ушундай келберсиген кенендикти болгону жыйырма миңге жетпеген киши мекендеп, калктуу пункттардын өз ара кыйла алыс (кээде 200 км ашуун) жайгашканы негизги жергиликтүү калк болгон кыргыздардын көчмөндүк салттуулугу менен шартталган. Мындай алыс жайгашуулар ар бир калктуу пункттардагы, кийинчерээк союздун тушунда түптөлгөн (учурда “кыштак жамаат” дөлчү) административдик-территориялык бирдиктердеги тургундардын жүрүм-турумунда, сөзүндө ж.б. байкалуучу өз ара айырмачылыктарды өбөлгөлөөрү талашсыз; чынында эле кишинин кайсы суудан (башгүмбөзчү, шаймакчы, чештөбөчү ж.б.) экенин сөзүнөн боолголоп билсе болот. Бул жааттан алганда ыраңкөлчүлөрдү эч ким менен чаташтырууга мүмкүн эмес. Анткени алардын сөзгө болгон мамилеси өзгөчө; аларда мукактанып, бир сөзүн эки кайталап же

маңызсыз зериктирип сүйлөгөнү дээрлик учурабайт. Мактагысы келсе ыраңкөлчү этият көркөмдөп, бирок анчалык көбүртүп-жабыртып деле жибербестен, ылайыктуу интонация менен сыпаа “жорттура” сүйлөйт. Келече кылгысы келсе ыраңкөлчү тээ алыстан маселдете “чамгарактатып” сүйлөйт... Бирок бардык учурларда ыраңкөлчүнүн сөзүн даана дикция жана орошон ирония айырмалап турат; турмуштук бардык жагдайларды сыпаттоодо тамашага чаргытуу - бул, ыраңкөлчүгө мүнөздүү касиет. Башына иш түшүп, мөгдөп калчудай учурда деле кишини “бырс” күлдүрүп ийчүдөй сөздөрдү колдонуп, өз абалын сыпаттоо (орусча “самоирония”) - алар үчүн демейки көрүнүш. Башка суудагылар аларды “кудуктун суусун ичкөндөр” деп тамашалап калмайы да бар; климаттык-географиялык шарттарга байланыштуу Ыраң көлдө кудуктарды пайдаланышаары чын. Бирок алардагы сөзмөрдүк менен тамашакөйлүктүн кудукка чын эле тиешеси бар болсо, анда ал кут даарыган касиеттүү кудук экенине чын дилден тен бербеске чара жок.

Дегинкиси сөз менен көркөм өнөр Ыраң көлдө атам замандан бери эле өзгөчө мааниге ээ болуп келгени талашсыз. Буга эл оозунда айтылып биздин күндөргө чейин жеткен не бир уламыш – айтымдар гана эмес тарыхый маалыматтар дагы далил. Ал эми көчээ кийинки өлкөбүз эгемендик алган жылдары өзүнүн фонтандай оргуган тамаша, фантазиялары менен учурдун апаатын билгизбей маанайын көтөрүп, каржалган калкка ат көтөргүс кызмат эткен Сарыколдогу бирден-бир элдик-фольклордук тобу айтылуу “Беш мырзанын” пайда болушу, Сарыкол кыргыздарынын элдик салттуу өнөр учугун улап келаткан көркөм-өнөр мектебинин түптөлүшү, Сарыкол жөнүндөгү энциклопедиялык маалыматтарды камтыган “Памир кыргыздары” сыяктуу олуттуу илимий эмгектин жарык көрүшү сыяктуу үлкөн саамалыктар дал ушул Ыраң көлдүн каадалуу ысымына тикелей

байланыштуу эмеспи? Албетте мунун бардыгы өлкөбүздүн Конституциясында каралган улут азчылыктарынын укуктары толук камсыздалууда экенин көргөзүп турат жана ал улут жолбашчысы, Президентибиз Улуу Урматтуу Эмомали Рахмондун жетекчилиги астында жүргүзүлүп жаткан өлкө саясаты менен шартталган.

Сарыколдун ары узун, ары түрдүү оош-кыйыш, кыйчалыш окуяларга бай тарыхында Ыраң көлдүн да өз орду бар, өнүгүү жүрүмүндө анын татыктуу уул-кыздарынын салымы аз эмес.

Колуңуздагы китеп, урматтуу окурман, дал ошондой инсандардын жаркын элесине багышталмакчы. Китептин түзүүчүсү- сарыколдук бөлдүү журналист жана коомдук ишмер Гожомберди Ниязбеков мындай китептин пайда болушу үчүн көп убактысын жана күч-кубатын сарптады. Албетте, биздин учурдагы урматтуу жетекчилерибиз: ТБАОнун төрагасы, парламент мүчөсү Шодихон Жамшед, Мургаб районунун төрагасы, парламент мүчөсү Мурзабай Жоошбаев жана жамаат төрагасы Курбанбай Райимжановдор колдоо көргөзүп, жакындан жардам бербегенде мындай китеп пайда болмок эмес. Андыктан ал кишилерге бардык ыраңкөлчүлөрдүн атынан чын жүрөктөн ыраазылык билдирип, биздин сөз мүрөк ийген кудуктан ракым этиңиз демекчибиз!

Майрамбек Тойчиев
Тажикистан жана Кыргызстан
Жазуучулар Союздарынын мүчөсү

АВТОРДОН

Ырас, колуңуздагы китепче дагы өлкөбүздүн Баш Мыйзамы тарабынан толук корголгон азчылык улуттардын, элдеринин укуктарынын чагылышы экенин эч ким тана албайт. Бул Улуттук Биримдиктин негиздөөчүсү, Улут Ажосу, урматтуу Президентибиз Эмомали Рахмондун акылман, көрөгөч жетекчилиги жана Тажикистандын Өкүмөтүнүн саясатынын негизинде, алкагында болуп жаткан калктын жашоо-турмушунун куш кабары.

Мургаб районунда жашап келаткан бир ууч калкыбыздын, дегеле Сарыкол өрөөнүн мекендеп келаткан элибиздин бай тарыхын бир китепче менен айтып коюу акылга сыйбас нерсе. Кээде олтуруп, өзүмчө ойлонуп деле калам: Бу дүңгүрөгөн Совет доорунда эмне үчүн Сары кол өрөөнүн мекендеген элимдин, Мургаб районунун бир бараандуу тарыхы жазылып же бир китеби чыкпай калган деп. Ал мезгилде деле башка элдерде китептери чыкканын азыркы күндө көрүп жүрөбүз да. Ошол мезгилдерде биздин элибизде өтө куйма кулак аксакалдарыбыз, ары акылдуу, ары сабаттуулар жетиштүү эле... А балким, ал доордун саясаты жол бербегенби, айтор элжер тарыхынан тартып, элге кызмат кылган чыгаан инсандарыбыздын деле жарытылуу таржымалы бизде болбогондой. Балким, мен билбей калдымбы, андай китептердин бардыгын...

Ал мезгилге караганда өлкө эгемендүүлүгүнүн жылдарында, анын шарапат-шаңы мененби көптөгөн китептер чыгып, Сарыкол элибиздин тарыхы, маданий мурастары, кол өнөрчүлүгү, улуттук оюндары, легенда-санжыраларынан кабарлаган адабий мурастар келечек ээлери болгон жаш муундарга ыроолонуп жатканына баарыбыз күбөбүз. Ал эми бул Ыраң көлдүн тарыхынан куш кабар берген кичинекей китептин чыгып калуусу деле күтүл-

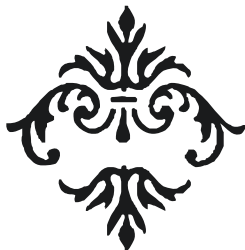
бөстөн болуп калды. Мурун мындай ойлор болгондугуна карабастан өтө шашылыш түрдө китеп чыгара коюу боюнча аксакалдарыбыздын, жалындуу жаштарыбыздын демилгелери жана мага берилген бул тапшырма адегенде эсимди эңгиретти. Анан эмне, кыргыз элимдин жана Сарыкол тарыхында салмактуу орду бар, айтылуу Ыраң көлдүн тарыхын бир айдын ичинде ким жазат да, ким чыгарат. Даңктуу бул элдин тарыхында белгилүү инсандар: Кудайберген бай ажы, Токбай эшан, Токур миң башы, Курмушу бек, Турдубек бай, Эшназар бий, Калыгул менен Ниязбек чабандестер, ж.б. лардын, же кийинки эле К.Жанкулиев, Б.Черобаев, Маматумар мерген, Марбет комузчу, Б.Таштанов, А.Шаиков ж.б.лардын эле тарых уламыштары эле бирден китеп эмеспи. Ошого карабастан, эгемендүү өлкөбүздүн шарапатында Ыраң көл жеринде кайрадан жанданып, райондун төрагасы М.Жоошбаевдин демилгеси менен райондук Өкмөттүн иш чарасына ылайык кайрадан жаңы тарыхтын башаты-күжүрмөн элибиздин экономикасынын негизи болгон фермерлердин Биринчи слету, анан калса аксакалдарыбыздын слету жана да келечегибиз болгон жаштарыбыздын оюну коштогон чоң маарекелерге бир белек менен барууга, колдоого туура келген шартта көп ойлоно бербей бул сунушту кабыл алууга туура келди да, “карпа-курп” дегендей ишке киришип калдык. Бул иш чаралар элибиздин амандыгын, жерибиздин берекелүү турмушунун белгиси экендигин түшүнгөн эл башында жүрүшкөн ардагер аксакалдар: И.Шаджанов, Т.Колчокбаев, М.Тойчиев, Б.Турдуматов, М.Тажалиев, З.Касымов, А.Сатаров, Ш.Каландаров, К.Раимжанов, ж.б.лардын, элге аралашып калган жаш чыгаандар А.Таабалдыев, Р.Жаникулов, Р.Таабалдиев, Н.Султанбеков, А.Ниязбеков, К.Кенжебаев, Т.Абдалимов ж.б.лардын демилгелүү аракеттери менен Ыраң кол жамаатындагы чоң маарекеге белегибиз ушул китеп болуп калды. Албетте, сөздүн башында айтылгандай Ыраң

көлдүн сыры ачылбай жаткан тарыхынын алдында бул китепте жазылгандар бир тамчы сыяктуу болуп, эч нерсеге арзыбас. Ошентсе да, элге деген, келечек муунга кала турган белегибиз деп чын ыкласыбыздан тапкан белегибиз ушул китеп болмокчу...

Ушул китептин түзүүчүсү катары ошол демилгечил топко, колдоого алган ыраң көлдүктөргө жана Ыраң көл жамаатынын төрагасы Курбанбай Раимжановго, демилгени колдоого алып, өзүнүн ой-сунуштарын айтып, дем берген Мургаб районунун төрагасы, Тажикистан Оли Мажлисинин депутаты Жоошбаев Мурзабай Абилакимовичке терең ыраазычылык билдирем. Ылайым бар болуңуздар!

Ошону менен бирге Ыраң-Көлдүн тарыхында өз орду бар, өнүгүүсүндө анын татыктуу уул-кыздарынын тарых таржымалы толук камтылбай калгандыгы көңүл түпкүрүмдө кала берсе да, келечекте чыгаан жаштарыбыз бул көмчиликтерди оңдоп-түзөп коет деген үмүттө бул китепти сунуштай бермекчимин.

***Ниязбеков Гожомберди
Мургаб айылы,
25-июнь 2017-ж.***

I. ЫРАҢ КӨЛ ӨРӨӨНҮ ЖАНА АНЫН КЫСКАЧА ТАРЫХЫ

1. Ыраң көл жамааты жана өлкө эгемендүүлүгүнүн шарапаты

Айтылуу Ыраң көл аймагы Тажикистан Республикасынын Тоолуу Бадахшан автономиялуу облусуна караштуу Мургаб районунун чыгыш түндүгүнөн орун алып, Кытай Эл Республикасы менен чектешет. Аянты 5,9 миң чарчы километр. Ыраң көл жамаатында калк отурукташкан Ыраң көл жана Чечекти айылдары жайгашкан.

Ыраң көл жамаатында: Эки фермерлик чарбалардын ассоциациясы, эки мектеби: А. Шаиков атындагы №4 жана №13 Жанкулиев К. атындагы жалпыга билим берүү мекемеси, эки мектеп интернаты, эки китепкана, эки айылдык клуб, бир С. Ниязбеков атындагы көркөм өнөр мектеби, бир бала бакча, бир айылдык ооруканасы жана эки медициналык үйү бар. Жалпы жамаат боюнча 417 кожолук катталып, жалпы калкынын саны 1640 адам жашайт.

Негизги өндүрүштүк таармагы мал чарбачылыгы болуп эсептелет. Ыраң көл аймагында Ыраң көл жана Шор көлдөрү жайгашкан. “Ыраң көл” деп аталып деңиз деңгээлинен 3784 метр бийиктикте жайгашып, жалпы аянты 7.8 кв. кмди түзөт. Тереңдиги 2,5 метр болуп, 0,012 км кубду түзөт. Ыраң көл көлгүн куштардын мекени болуп, өрдөктөр, жапайы каздар жашап тукумдайт.

Борборунда дарыя, суу булактары жок болгондуктан, кудуктун суусу пайдаланылат. Айтылып жүргөндөй, кудук бизде болжолдуу 1800-жылдары Курмушу бектин баласы Беболот деген “Ак гөрдө” казыдырып, “Бекболоттун булагы” деп аталып жүргөн экен

Көптөгөн көн байлыктары: алтын, рубин, кварц, турмалин, гранат туз ж.б асыл таштары катталган.

Орусия падышачылыгындагы төңкөрүштөн кийин Кеңеш өкмөтүнүн мезгилинин келиши менен 1920-жылы Ыраң көл аймагында айылдык революциялык комитет (ревком) түзүлүп, жылга-жылгада жашашкан көчмөн калк айыл-кыштактарга отурукташа баштаган. Биринчи уюшулган ревкомдун төрагасы болуп Жанкулиев Касым иштеген.

Андан кийин 1932-жылы 27-октябрда Ыраң көл кыштак Совети деп уюштурулуп, анын төрагасы Черибаев Боронбай дайындалган.

Ал эми 1933-жылы областык Аткаруу комитетинин токтому менен Ыраң көлдө жана Шаты путта эки кыштак Советтери түзүлгөн, ушул эле токтом менен Ыраң көл туз казып алуу боюнча атайын артель уюштурулган. Жашоочулар ушул артелде иштөп, туз казышып, эмгек акыларын алыша башташкан.

1936-жылдан баштап, сельсоветтер (айыл кеңештери) деп аталган. Ошол 1934-жылдын 1-ноябрындагы эсептөөлөр боюнча Ыраң көл кыштак Советинде 2971 баш кой-эчки, 1098 баш топоз, 157 баш жылкы, 61 баш эшек, 92 баш төө болуп катталган.

Ал эми 1940-жылдын 1-январына карата Бүткүл Союздук мал-жан каттоодо Ыраң көл жамаат советинде жалпы 284 кожолук, жеке чарба 250, 34 жумушчу кызматчы болуп, 1752 баш ири мал(топоз), 5025 кой-эчки баш, 49 баш жылыкы, *73 баш төө, 65 эшек* катталган.

1935-1936-жылдарында, андан кийин алтын чайкоо иштеринде 450 дөй адамдар алтын чайкоо артелинде иштөп, алтын чайкап, мамлекетке тапшырып турган.

1939-жылы Чечекти айылында биологиялык станциясы уюштурулуп тажрыйба катары арпа, беде, картошка, тоюттук кара буудай ж.б өстүрүлгөн.

Кеңеш Өкмөтүнүн курулуусу менен, Ыраң көл аймагында социалдык, чарбалык, маданий өнүгүүлөр байкалып, айылдарда калк отурукташып, мектептер ачылып, боз

үйлөрдө балдарды окутуп, сабатсызыдык жоюла баштаган.

1940-жылдын 1-ноябрында Областык партия комитетинин чечими менен Чыгыш Памирде 13 колхоз уюшулуп, анын ичинде Ыраң көл аймагында эки колхоз: «Ленин-Жолу» жана Чечектиде «Ворошилов» колхоздору уюшулган. Элден малдар чогултулуп, коллективдүү чарбаларга тапшырылып, адамдар чарба мүчөлөрү болуп киришкен. Биринчи жолу 1960-жылы «Ленин-Жолу» колхозунун жаңы кеңсеси курулуп, чарбалардын иштери алга жылган жана малдардын башы абдан өсө баштаган. Бирок 1965-жана 1986-жылдарда кыш катуу келип, мал көптөгөн кырылып кеткен.

Ошол алтымышынчы жылдарда колхоз дүркүрөп өсүп, малдын башы көбөйгөн. Ошол ийгиликтерди жаратууда Мусаев Жармамат, Чаргынов Маматали, Шаиков Аблеч, Сатаркулов Апанди ж.б. лардын эмгектери чоң болгон, 1967-жылы «Ленин-Жолу» колхозу он беш союздук республикалар аралыгындагы социалисттик мелдеште СССРдин КПСС БКнин, СССР Министрлер Советинин, ВЦСПСтин «Эстелик Кызыл Туусун» жеңип алган. Ошол мезгилде «Ленин-Жолу» колхозунда Сатаркулов Апанди директор болуп иштеп, “Эстелик Тууну” ошол кездеги СССР Жогорку Советинин депутаты, ТБА облусунун партия комитетинин биринчи секретары М. Назаршоев, Тажик ССРинин Жогорку Советинин депутаты, Мургаб районунун партия комитетинин биринчи секретары Б. Додхудоиев жана Мургаб райондук Аткаруу комитетинин председатели Осмон Атабаевдер Ыраң көлгө келишип салтанаттуу кырдаалда тапшырышкан. Бул республикалар аралыгындагы мелдештеги жеңиштин артында ыраң көл элинин, малчыларынын, сакманчыларынын айтып бүткүс көп жылдык чоң эмгеги жаткан.

Арадан кыйла жыл өтүп, 1977-жылы «Ленин Жолу» колхозу, «Ленин Жолу» совхозуна айланып, Союз таркап,

өлкө өз алдынча эгемендүүлүктү алган жылдарында 1993-жылы кайрадан колхоз болот. Ал эми 1999-жылы колхоздун чарбасы приватизацияланып калкка таркатылып берилет да, «Ыраң кел» фермердик чарбасы болуп түзүлдү.

Артка чегинип карасак, колхоз, совхоздор курулгандан тарта мал чарбасын өнүктүрүп-өстүрүүдө, ошону менен катар Ыраң кел аймагынын социалдык-экономикалык тармагын алга жылдырууда айтып бүтпөс салымдарын кошушкан инсандардын, чыгаан уулдарынын ысымдарын тарых унутпайт. Алардын жаштарга, келечек муундарга өрнөк болуучу эмгектери ушул күнгө чейин эскерилип келүүдө. Алардын катарында: Жанкулиев Касым., Жайчиев Токтобек., Кадыров Мурзахан., Тойгонбаев Кыргызбай., Мусаев Жармамат., Чаргынов М., Шаиков А., Сатаркулов А., Таштанов Б., Колчокбаев Т., Айтеков А., Борубеков М., Курбаналиев А., Абсатаров Г., Пирманбетов С., Арыкбаев А., Ибишов К, Пирманбетов Т., Жээнкулов О., Курбаналиев З., ж.б. көптөгөн адамдарды айтууга болот.

«Ленин-Жолу» колхозун ушул мезгилдерде жетектеген чыгаандар: 1941-42-ж.ж. – Жайчиев Токтобек, 1943-ж.-Кадыров Мырзакан, 1944-ж. Тойгонбаев Кыргызбай, 1945-51-ж.ж. Жанкулиев Касым, 1951-52-ж.ж., Алимкулов Шарип, 1952-ж., Тойгонбаев Кыргызбай, 1953-Мусаев Жармамат, 1957-60-ж.ж., Чаргынов Маматали, 1961-64-ж.ж., Шаиков Аблеч, 1964-72-ж.ж., Сатаркулов Аманкул, 1972-73-ж.ж., Ибраев Токон, 1973-1977-ж.ж., Кадырбеков Халан, 1977-80-ж.ж., Аманбеков Раимбаба, 1980-86-ж.ж. Шаиков Аблеч, 1987-88-ж.ж., Колчокбаев Тешебай, 1990-ж. Борубеков Мамасаржан, 1993-ж. Курбаналиев Бакир, 1994-ж. Табалдыев Ысмайыл, азыр Курбаналиев Шарабидин.

Ыраң Кел өрөөнүндө Кеңеш Өкмөтүнүн доорунда жана андан кийин Тажикистан эгемендүү мамлекет

болгон мезгилдеринде ар тараптуу өнүгүү мезгили болду жана заман талабына ылайык өнүгүп баратат.

ЧЕЧЕКТИ АЙЫЛЫ

Бул айылда 1950-жылдары Кеңеш Өкмөтүнүн таасири, тапшырмасы менен биринчи жолу коллективдештирүү жүрүп, Ворошилов колхозу уюштурулуп, ага Токтобеков Омурзак башкарма болуп дайындалган. Борбору Суу-Башы болуп, анда чым кепеде мектеп ачылып, адамдардын сабатсыздыгы жоюлган. Бул мектепте алгачкы мугалимдер болуп: Маматазимов Орунбай, Ниязбеков Сарабек, Айдаров Дөөлатбектер иштеген. Кийин Ыраң келде “Ленин жолу” колхозу уюшулуп, өзүнчө жамаат болгондон кийин, Суу-Башыдагы мектеп жабылып, окуучулар Ыраң келге барып окушкан.

1951-жылы колхоз кеңсеси, кампасы курулуптур. Ошол жылы дүкөн ачылып, анда Камал деген аксакал иштеген, ал мезгилде ар бир кожолукка үч килограммдан ун берилип турган. Чечекти айылына биринчи жолу 1934-жылы бир орус улутундагы адам “полупторка” деген машина айдап келген дешет. Ал мезгилдеги колхоздун малчылары: Назирбай төө баккан, Орозали жана Мамат топоз баккан, Кудайназар жылкы баккан, ал эми Айдар кой баккан.

1964-65-жылдары Чечектинин жашоочулары 30-40 кожолукка жеткен, 1966-жылга чейин атайын медпункт болгон эмес, дарыгерлер келип убактылуу иштеп, кетип турушкан. Биринчи дарыгер Курбан деген аял болгон, ал 1966-жылы иштеген. Андан кийин Шозөдов Махбубшо, Киринов деген дарыгер 1987-жылга чейин иштеп, 1987-жылдан азыркы күнгө чейин Акжарова Айжан иштеп келе жатат. 1994-жылы атайын медициналык үйдүн имараты курулган.

1997-жылы Чечектиде мечит салынып, ага биринчи имам болуп Ниязбеков Жолдош дайындалган.

1966-67-окуу жылында мектеп кайра ачылып, анда Палбанов Койчуман, Токтосунов Газылар иштеген. Окуучунун саны жетпей, ал мектеп дагы жабылып калган. 1989-жылы кайрадан башталгыч мектеп ачылып, жогорку билимдүү башталгыч класс мугалими Маматова Бүбүайхан Галчороевна жетектеген. Мектептин атайын окуу корпусу болбогондуктан Чечектидеги биологиялык станциясынан бир имарат бөлүнүп, №13 башталгыч мектеби ачылганда, анда 15 окуучу окуган. 1993-жылы атайын мектеп салынып, анда Ташмаматов Маматали, андан кийин Ибраимов Аманилла, Жумабаев Кубанычбек, Таштанбекова Зумурат, Маматмусаев Темирлер иштеди. Ошол мезгилде окуучунун саны 50дөн 72ге жеткен. 1999-жылы Чечектиде жергиликтүү калктын колдоосу менен жаңы мектеп салынып, атайын курулуш бригадасы иштеген, аны Адинаев Кубатбек жетектеген. 1999-жылы мектеп, негизги мектеп болуп, ага Сары-Кол жергесинин биринчи чекисти Жанкулиев Касымдын ысмы ыйгарылган.

2004-2005-жылдары атайын долбоордун негизинде, чет элдик донорлор Ева Клайн, анын күйөөсү Штефандар жардам берип, мектеп жылууланган, кооз мектепке айланды. Ева Клайн дүйнөдөн өткөндөн кийин, анын ата-энеси, туугандары келишип, мектепке музыкалык аспап, шахмат, окуу куралдарын беришкен. 2013-жылы мектеп алдындагы интернат ишке кирди. Китепкана, клубдар иштейт.

Чечекти айылында 1931-жылы биологиялык станциянын имараты курулган. Аны немец улутундагы куруучулар курушкан. Алгачкылардан болуп, Райкова, Баранов, Крим Станюковичтер жетектеген экспедиция иштеп, түрдүү өсүмдүктөрдү, арпа, кара буудай ж.б.ларды өстүргөн. Бул станция Союздук мааниге ээ болгон. Анда эмгектен-

гендердин ичинен көптөгөн азыркы окумуштуулар чыгышкан.

ЫРАҢ КӨЛДҮН ТАРЫХ БАРАКТАРЫ-БИР САПТА

- 1920-жылы Ыраң Көл аймагында айылдык революциялык комитет (ревком) уюшулган. Биринчи уюшулган ревкомдун төрагасы болуп Жанкулиев Касым иштеген.

- 1929-жылы алгачкы жолу сабатсыздыкты жоюу иштери башталып, боз үйдө окутула баштаган. Анда Эшбаев деген адам мугалим болгон.

- 1932-жылы 27-октябрда Ыраң көл кыштак Совети деп түзүлгөн, анын төрагасы Черибаев Боронбай дайындалган.

- 1932-жылы биринчи мектеп деп аталып ачылып, мектептин жетекчиси (завшколы) кыргызстандык Токсобаев Адыл деген болгон.

- 1933-жылы областтык Аткаруу комитетинин токтому менен “Ыраң көлдө” жана Шатыпутта эки кыштак Советтери түзүлгөн.

- 1933-жылы областтык Аткаруу комитетинин токтому менен Ыраң көл туз казып алуу үчүн атайын артель уюштурулган.

- 1934-жылдын 1-ноябрындагы эсептөөлөр боюнча Ыраң көл кыштак Советинде 2971 баш кой-эчки, 1098 баш топоз, 157 баш жылкы, 61 баш эшек, 92 баш төө болуп катталган.

- 1934-жылы Чечекти айылына биринчи жолу бир орус улутундагы адам “полуторка” деген машина айдап келген.

- 1936-жылы биринчи мектептин имараты салынган. Мектепте биринчи пионер, комсомол деген уюмдар түзүлүп, биринчи пионер Садыков Каламбай болгон.

- 1938-жылы С.М Киров атындагы жети жылдык мектеп болуп анын директору Беркмаматов Ысмайыл деген жергиликтүү мугалим болон.

- 1936-жылы клуб, китепкана ачылган.

- 1939-жылы Чечекти айылында биологиялык станциясы уюштурулуп тажрыйба катары арпа, беде, картошка, тоюттук кара буудай ж.б өстүрүлгөн.

- 1940-жылдын 1-январына карата Бүткүл Союздук мал-жан каттоодо Ыраң көл жамаат советинде жалпы 284 кожолук, жөкө чарба 250, 34 жумушчу кызматчы болуп, 1752 баш ири мал(топоз), кой-эчки 5025 баш, жылкы 49 баш, 73 баш төө, 68 эшек катталган.

-1940-жылы 1-ноябрда Областык партия комитетинин чечими менен Чыгыш Памирде 13 колхоз уюшулуп, анын ичинде Ыраң көл аймак эки колхоз: «Ленин-Жолу» жана Чечектиде «Ворошилов» колхоздору уюшулган.

- 1947-жылы биринчи патефонду Турсунбаев Маманур белекке алса, 1951-52-жылдары Азимов Орозобай элге коюп берген.

-1951-жылы биринчи велосипедди Аширалы деген киши алып келген.

-1953-жылы биринчи автомашинаны Куту деген киши айдап келген.

- 1957-жылы кийим тигүүчү биринчи машина келген.

-1959-жылдары биринчи жолу таш көмүр алынып, келинип, элге сатылган. -1960-жылы «Ленин-Жолу» колхозунун жаңы имараты курулган.

- 1964-жылы биринчи дизель курулуп, айылда электр жарыгы берилген да, анда дизелист Сулайманов Орозек өмүрүнүн акырына чейин иштеген.

- 1967-жылы «Ленин-Жолу» колхозу СССРдин КПСС БКнын, СССР Министирлер Советинин, ВЦСПСтин «Эмгек Кызыл Туусун» жеңип алган.

- 1970-жылы мектептин жаңы имараты курулуп, мектеп жалпыга билим берүүчү орто мектеби болуп, анда

Ниязбеков Сарабек директор болгон.1972-жылы Киров орто мектебинен биринчи 8 улан-кыздары бүтүрүп, жетилүү аттестаттарынын алышкан.

- 1977-жылы «Ленин Жолу» колхозу, «Ленин Жолу» совхозу болуп калат.

- 1980-жылы «Экран» телестанция курулуп, борбордук телекөрсөтүүдөн калкыбыз Союзда, дүйнөдө болуп жаткан жаңылыктар менен кабарды уга баштаган.

Эгемендүүдүктүн жылдарында:

- 1992-жылы легендарлуу “Ыраң көлдүк мырзалар” концерттик тобу уюштурулуп, аны К. Райымжанов жетектеген.

- 1994-жылы үч орундуу төрөт үйү ачылган. 2005-жылы он бир орундуу орукана ачылып, иштей баштаган.

-1993-жылы «Ленин Жолу» совхозу кайра колхоз болот.

- 1999-жылы колхоздун чарбасы приватизацияланып калкка таркатылып берилет да, «Ыраң көл» фермердик чарбасы түзүлгөн.

- 1999-жылы Чечектидеги мектеп негизги мектеп болуп, ага Сары-Кол жергесинин биринчи чекисти Жанкулиев Касымдын ысмы ыйгарылган.

- 2005-жылы «Ак-тилек» балдар бакчасы ачылган.

- 2005-жылы райондук Өкмөттүн чечими менен Мургаб районундагы музыкалык мектептин филиалы болуп Ыраң көл жамаатына музыкалык мектеп ачылып, комуз жана аккордеон класстары уюшулган. Аны Орозбаев Кеңеш жетектеген. Ал 2010-жылы өз алдынча көркөм-өнөр мектеби болуп, (бий, сүрөт, кол-өнөр) класстары ачылган.

- 2006-жылы орукананын жаңы имараты курулуп, ишке берилген.

- 2012-жылы мобилдик (уюлдук) телефон байланышы ишке кирип, МЛТ станциясы курулган.

- 2014-жылы Тажикистандын атынан барышкан Мургаб районунун жаштары «Ыраң көл» командасы

райондо биринчи жолу Кыргызстанда өткөн «Бүткүл дүйнөлүк биринчи Көчмөндөр оюнуна» катышып, бул эл аралык оюнда Кыргызстандын эки командаларынан кийинки үчүнчү орунду ээлешип, коло медалдын ээси болушкан.

- 2014-жылы көркөм-өнөр мектебине ТБАОнун облустук эл депутаттарынын Мажилисинин төрагасы, ТБАО облусунун төрагасы Шодихош Джамшеддин 24.06.2014-ж. №203 чечими менен “Тажикистандын мектептерине эмгек сиңирген мугалими”, “Эмгек Кызыл Туу” орденинин кавалери Сарабек Ниязбековдун ысмы ыйгарылып, 2015-жылы март айында 10 жылдык юбилейлик мааракеси өткөрүлгөн.

- 2015-жылы “Ыраң кел» командасынын ордо оюнчулары Казакстандын Астана шаарындагы өткөн «Бес тапан» оюнуна катышып, алтын медалын (Шарипов Нурсалим) жана күмүш (Рахматуллаев Уланбек) медалын алышып, чоң жеңиш менен кайтышты.

- 2015-жылы Кыргызстандын Талас облусунда ордо боюнча өткөн эл аралык «Алтын томпой» оюнунда «Ыраң кел» командасы үчүнчү орунга ээ болуп, коло медалга татыктуу болушкан.

-2015-жылы август айында Ыраң көлдө күтүлбөгөн катуу сел жүргөн. Бул табият кырсыктарынан жапа чеккен үй-бүлөлөргө Тажикистан Өкмөтү, Улут ажосу, өлкө Президенти тарабынан кечиктирилгис чара көрүп, жабыркагандарга айтып бүтпөс жардамдар бериле баштаган. Ушул жылдын 17-сентябрында 12 үй-бүлөгө Улут ажосу, өлкө Президентинин тапшырмасы менен өң кыска убакытта чатырлуу, керектүү буюм-тайымдары менен камсыздалган үйлөр бүткөрүлүп бөлөккө берилди. Бул күнү ТРнын Премьер-Министринин орун басары Азим Иброим, ТБАОнун төрагасы Шодихон Джамшеддер вертолет менен келишип чоң салтанаттуу азем менен 12

үй-бүлөгө жаңы бүткөн үйлөрдүн ачкычтарын тапшырышкан.

- 2016-жылы ТРнын ТБАО Өкүмөтү тарабынан “Ыраң көл жамаатын социалдык-экономикалык өнүктүрүүнүн 2016-2020-жылдардагы Программасы” кабыл алынып, бекитилген.

ЫРАҢ КӨЛ ЖАМААТЫНАН ЧЫККАН БЕЛГИЛҮҮ ИНСАНДАР:

Жанкулиев Касым, Черибаев Боронбай, Токтобеков Омурзак, Койчуманов Жаркынбай, Кенжекулов Сатыбалды, Абсатаров Гамбар, Пирманбетов Сапарбай, Черибаев Калмурза, Жамилов Жалал, Пирманбетов Турсунбай, Масаев Мажит, Асанова Пари, Жүзбаева Алима, Рахматуллаева Айымпаша, Ниязбеков Камар, Тойчиев Токон, Таштанбеков Гожомкул, Шаиков Аблеч, Таабалдыев Шажан, Азимов Орозобай, Ниязбеков Сарабек, Ибишов Камар, Айтмамбетов Турду, Арыкбаев Абдумомун, Турсунбаев Маманур, Таштанов Базарбай, Шажанов Ыдырыс, Колчокбаев Тешебай, Жумабаев Миталип, Омурбеков Эргешбай, Маматазимов Орунбай, Турдуматов Бурхан, Сатаров Курбанбай, Гайбылдаев Газыбек, Ниязбеков Жолдош, Абылкасымов Токур, Рахманкулов Малаш, Рахматуллаева Марбет, Сатаркулов Апанди, Колдошев Ибраим, Кадыров Суранчы, Жумабаев Абдыкаар, Сапарбаев Айдарали, Турсунбаев Маманур, Бегматаев Майрамбай, Калмурзаев Мусак, Жоошбаев Акжол, Алипбеков үркүнчү, Турсунбаев Таабалды, Арзыбаев Ысак, Айтеков Мамажунус, Айтеков Абдираим, Курбаналиев Абубакир, Алдакулов Шайык, Кадыров Ахмамад, Олжочиев Сулайман, Олжочиев Нурилда, Бөрүбеков Мамасаржан, Осмонов Абдумиталип, Каландаров Шайдылда, Айдаров Доолатбек, Эминов Саитбек, Таабалдыев Досмамбет, Алиев Адылбек, Абдилдаев Ташбай, Темирова Орун, Палбанова Күмүшай,

Майрамбаев Мааткурбан, Айдаров Жеенбек, Полотов Балтабай, Гаипов Камар, Алиев Исраджин, Тажалиев Мамасаит, Садыков Турганбай, Галбаев Халил, Касымов Замир, Козубеков Сулайман, Курбаналиев Закир, Жоошбаев Акжол, Машрапов Абсатар, Рахматуллаев Асанбек, Турдубаев Сөөган, Алипбеков Гамбар, Акназаров Муса, Сатаров Курбанбай, Турдуматов Бурхан, Сеитов Авазбек, Келдибеков Исматилда, Сатаров Абдилда, Тагаев Миңбай, Таштанбеков Ибраим, Таабалдиев Досмамбет, Токтосунов Газы, Орунбаев Шабдан, Сатаркулов Ахмат, Табалдыев Ысмайыл, Ниязбеков Гожомберди, Райымжанов Курбанбай, Ниязбеков Зулпукаар, Алиев Убайдылда, Алиев Мераж, Абылкасымов Азиз, Шаикова Мыйман, Алипбеков Амирамза, Таабалдиев Рамил, Сатаров Эрназар, Таабалдиев Амирбек, Жаникулов Расул, Сатаров Пайзидин, Сатаров Мамасали, Султанов Мухамедшайык ж.б. лар. Албетте, мында аты аталбай калган чыгаандар толуп жатат. Бул жерде колдо бар, уул-кыздары, туугандары берген чогулган материалдардын негизинде гана жазылып калды.

II. КОЛХОЗДОШТУРУУ ЖАНА ФЕРМЕРДИК ЧАРБАСЫ

1940-жылы 1-ноябырда Областык партия комитетинин чечими менен Чыгыш Памирде 13 колхоз уюшулуп, анын ичинде Ыраң көл аймак эки колхоз: «Ленин-Жолу» жана Чечектиде «Ворошилов» колхоздору уюшулган. 1960-жылы «Ленин-Жолу» колхозунун жаңы имараты курулган.

Ошол алтымышынчы жылдарда колхоз дүркүрөп өсүп, малдын башы көбөйгөн. Ошол ийгиликтерди жаратууда Мусаев Жармамат, Чаргынов Маматали, Шаиков Аблеч, Сатаркулов Апанди ж.б. лардын эмгектери чоң болгон, 1967 жылы «Ленин-Жолу» колхозу СССРдин КПСС БКнын, СССР Министирлер Советинин, ВЦСПСтин «Эмгек Кызыл Туусун» жеңип алган.

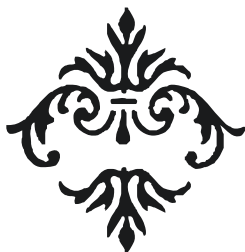
1977-жылы «Ленин Жолу» колхозу, «Ленин Жолу» совхозу болуп калат. 1993 жылы кайра колхоз болот. 1999-жылы колхоздун чарбасы приватизацияланып калкка таркатылып берилет да, «Ыраң көл» фермердик чарбасы түзүлгөн.

Дегеле, колхозду, совхозду курулгандан тарта мал чарбасын өнүктүрүүгө айтып бүткүс салымдарын кошушкан инсан, чыгаан уулдары тарых унутпайт. Алар:

Жайчиев Токтобек, Кадыроа Мурзахан, Тойгонбаев К., Жаникулов К., Мусаев Ж., Чаргынов М., Шаиков А., Сатаркулов А., Колчокбаев Т., Таштанов Б., Айтеков А., Борубеков М., Абсаров Г., Пирманбетов С., Арыкбаев А., Ибтшев К., Пирманбетов А., Жээнкулов О., Курбаналиев З. ж.б. коптогон адамдарды айтууга болот.

«Ленин-Жолу» колхозун ар кайсыл жылдар жетектеген чыгаандар: 1941-42 –ж.ж, Жайчиев Токтобек, 1943–ж., Кадыров Мырзакан, 1944-ж., Тойгонбаев Кыргызбай, 1945-51 –ж.ж., Жаникулов Касым, 1951-52-ж.ж., Алимкулов Шарип, 1952-ж., Тойгонбаев Кыргызбай, 1953-ж., Мусаев

Жармамат, 1957-60-ж.ж., Чаргынов Маматали, 1961-64-ж.ж., Шаиков Аблеч, 1964-72-ж.ж., Сатаркулов Аманкул, 1972-73-ж.ж., Ибраев Токон, 1973-1977-ж.ж., Кадырбеков Халан, 1977-80-ж.ж., Алатбеков Раимбаба, 1980-86-ж.ж., Шаиков Аблеч, 1987-88-ж.ж., Колчокбаев Тешебай, 1990-ж., Борубеков Мамасаржан, 1993-ж., Курбаналиев Бакир, 1994-ж., Табалдыев Ысмайыл, азыркы күндө Курбаналиев Шарабидин.

III. АГАРТУУ ЖАНА БИЛИМ БЕРҮҮ, КӨРКӨМ ӨНӨР МЕКТЕБИ

Кеңеш өкмөтүнүн курулуусу менен, Ыраң көл аймагында социалдык, чарбалык, маданий өзгөрүүлөр байкалып, айылдарда калк отурукташып, мектептер ачылып, боз үйдө балдарды окутуп, сабатсыздыкты жоюшкан. 1929-жылы алгачкы жолу сабатсыздыкты жоюу иштери башталып, боз үйдө окутула баштаган. Анда Эшбаев деген адам мугалим болуп, окуучулар жерде олтуруп окушкан. Кийин 1932-жылы атайын мектеп деп аталып, биринчи мектептин жетөкчиси (завшкола) кыргызстандык Токсобаев Адыл деген адам иштеген.

1936-жылы мектептин окуу корпусу салынып, (азыркы Ыраң көл жамаатынын кеңсеси) мектептин үстү кыргыз (боз) үйдүн кереге-ууктары менен жабылган. Ал мезгилде да жалаң жерге кийиз, талпактарды салып, окуучулар ошондо отуруп билим алышкан. 1938-жылы С.М Киров атындагы мектеп болуп, Мургабтан төөлөргө парталарды жүктөп келишкен, ошондон баштап окуучулар парталарда отуруп окуй баштаган. Анда директору Беркмаматов Ысмайыл деген жергиликтүү мугалим болон. 1946-1956-жылдары жети жылдык мектеп болуп, жети жылдык билим берген. Эң алгачкы окуучулар жана бүтүрүүчүлөр; Жанкулиев Касым, Черибаев Боронбай, Эшназаров Туратбек, Пирмамбетов С. Шайымкулов, Орозбаев, Рахматуллаева Марбет, Тилдабекова, Асанова Пари, Жээнкулов Омурбек, Б. Азимова ж.б. лар болушкан. Ал эми эң алгачкы жергиликтүү мугалимдик кесипте иштегендер Азимов Орозобай, Ажиев Тагайбек, Сатаркулов Апанди, Шаиков Аблеч, Маматазимов Орунбай, Ниязбеков Сарабек, Айдаров Дөөлатбек, Палбанов Койчуман ж.б.лар болушкан.

1956-1961-жылдары сегиз жылдык мектеп болуп, 1969-жылы мектеп жалпыга билим берүүчү орто мектеби

болуп, 1970-жылы жаңы окуу корпусу салынып, ал В.И.Лениндин 100 жылдык юбилейине карата ишке берилип, анда Ниязбеков Сарабек директор болуп иштеген. №4 С. М. Киров орто мектебинен биринчи толук орто билим алышкан окуучулар: Касымов Абдикарим, Таабалдыев Досмамбет, Осмонов Тешөбай, Паязов Исраждин, Тагаев Муса, Осмонова Сайкал, Турсунбаев Таабалды, Камарова Аккыз, Камарова Алтын, Абилова Диларам, Сатаркулова Маалимбүбүлөр болушуп, алардын ичинен 8 улан-кыз Ыраң көлдөн жетилүү аттестатарын алышкан.

1998-жылы эгемендүү жылдарында С.М.Киров мектебине «Тажик ССРинин айыл чарбасына эмгек сиңирген ишмер», «Ардак белгиси» орденинин ээси, КПСС БКнин 15-16-17-18-19 съезддеринин делегаты, ТБАОнун областтык Советинин бир нече жолку депутаты Аблеч Шаиковтун ысымы ыйгарылды. Ал убакта мектеп директору Омурбаев Эргөшбай болгон.

С.М.Киров орто мектебинде көптөгөн чыгаан мугалимдер эмгектенишкен. Алардын катарында кыргызстандык Анатай Омурканов (азыр Кыргыз эл жазуучусу), Маматазимов Орунбай, Ниязбеков Сарабек, Арзыбаев Ысак, Темирова Орун, Палбанова Күмүшай, Заирбеков Мажит, Омурбаев Эргөшбай, Жумабаев Миталип, Орунбаева Бүбүхан, Айдаров Дөөлатбек, Колдошев Ибраим, Колдошев Абдираим, Беккелдиев Кулмамбет, Кадыров Суранчы, Токтосунов Газы, Орунбаева Ниса, Эминов Саитбек, Орунбаев Шабдан, Табалдыева Акимбүбү, Палбанов Койчуман, Касымов Орозбек, Орозобаев Кадырбек, Майрамбаев Мааткурбан, Айтөков Мамажунус, Сапарбаев Айдарали, Жороев Эгемберди, Абдыкадыров Эркин, Ниязбеков Гожомберди, ж.б.ларды атоого болот. Алардын талыкпаган эмгектеринин натыйжасында көптөгөн билимдүү жаштар өсүп чыгып,

районубуздун мекеме-уюмдарында иштешип, районго, элибизге кызмат кылышууда.

Алардын ичинен Тажик ССРинин Жогорку Советинин Указдары менен «Тажик ССРинин мектептерине эмгек сиңирген мугалими» деген мамлекеттик наамга Ниязбеков Сарабек, Палбанова Күмүшай, Темирова Орундар татыктуу болушкан. Ал эми Өкмөттүн орден–медалдарына, татыктуу болгондор: Маматазимов О., Арзыбаев Ы., Ниязбеков С., Колдошев И., Кадыров С. Аталган мугалимдердин ичинен эмгектеги артыкчылыктары үчүн “Тажикистандын билим берүү мыктысы” төш белгилерин Темирова О., Ниязбеков С., Палбанова К., Омурбеков Э., Майрамбаев М., Орунбаева Б., Г. Ниязбековдор, “Улуу методист” наамын И. Колдошев ж.б лар алышкан.

Аталган №4 А.Шаиков орто мектебинде (мурдагы С.М. Киров) ар кайсы жылдары жетекчи, мектеп директору болуп иштешкен белгилүү инсандар:

1932-ж.-Токсумбаев Адыл, 1933-ж.- Жаркынбаев Колдош, 1934-ж.-Сакеев Өмүрбек, 1935-1939-ж.ж.- Беркмаматов Ысмайыл, 1939-1941-ж.ж.-Байгазиев Умар, 1941-1942-ж.ж.-Эгембердиев Аман, 1942-ж.-Кожомалиев Макеш, 1943-ж.- Орозбактыев Ишен, 1944-ж.-Азимбаев Гапар, 1945-ж.-Дүйшеев Кулубай, 1946-49-ж.ж. – Булгаков, 1949-54-ж.ж.-Жоруев Жумабай, 1954-ж.-Жумаев Айылчы, 1955-57-ж.ж.-Турдубеков Жума, 1957-59-ж.ж.-Тыналиева Сайрабүбү, 1959-60-ж.ж.-Арзыбаев Ысак, 1961-65-ж.ж.-Ниязбеков Сарабек, 1965-69-ж.ж.-Арзыбаев Ысак, 1969-71-ж.ж. -Ниязбеков Сарабек, 1971-73 –ж.ж.-Заирбеков Мажит, 1973-80-ж.ж.-Жумабаев Миталип, 1980-82-ж.ж.-Айдаров Дөөлатбек, 1982-85-ж.ж.-Омурбеков Эргешбай, 1985-89-ж.ж., Калыкулов Иляз (Жолдубай), 1989-1990-ж.ж. Ниязбеков Гожомберди, 1990-1993-ж.ж. Орунбаев Шабдан, 1993-2000-ж.ж. Омурбеков Эргешбай, 2000-2008-ж.ж.-Майрамбаев Мааткурбан, 2008-ж.-Айтеков Максатбек, 2010-ж.-Колдошева Чолпон, 2010–2012-ж.ж.-Айтеков

Максатбек, 2012-2015-ж.ж. Жоошбаев Абдираим, 2015 – 2016-ж.ж. -Орозбаев Кеңешбек, 2016 - жылдан баштап Кенжекулов Асылбек иштөөдө.

ЫРАҢ КӨЛ ЖАМААТЫНДАГЫ С.НИЯЗБЕКОВ АТЫНДАГЫ БАЛДАР КӨРКӨМ-ӨНӨР МЕКТЕБИНИН ТАРЫХЫ

2005-жылы музыкалык мектеп райондук өкмөттүн чечими менен Мургаб районундагы музыкалык мектепке филиал болуп Ыраң көл жамаатына комуз жана аккордеон класстары ачылган. Ал убакта баш мугалим жогорку билимдүү Орозбаев Кеңеш дайындалган жана аны менен биргеликте Карасартов Р., Маманиязов М., иштеген. 30 окуучу окуган. 2008-жылы Хорог шаарында областык «Варисони, Рудаки» конкурсуна комузчулар тобу барып, катышып байгелүү орун алып келишкен. Жылдан-жылга окуучулардын кызыгуусу артып, саны көбөйгөндүгүнө байланыштуу комуз классына мугалим болуп Раимжанов Курбанбай кирген.

2010-жылы өз алдынча көркөм-өнөр мектеби болуп бөлүнүп, (бий, сүрөт, кол-өнөр) класстары ачылган жана 5 жылдык юбилейдик концерт даярдап баардык жамааттарды кыдырып концерт берип келишкен.

2011-жылы Раимжанов Курбанбай жетектеген комузчулар тобу жана бийчилер Душанбе шаарына барып «Бот садда» жана «Кохи Борбадда» «Мургаб районунун маданият күндөрү» концертинге катышып келишкен.

2012-жылы Раимжанов Курбанбай комузчу эки шакирти Турдуматова Ж. жана Курбанбаев Ж. менен белгилүү комузчу, обончу Н.Абдырахмановдун 60 жылдык юбилейине Кыргызстандын Бишкек шаарындагы филармонияда 7 дубандан келген комузчулар менен биргеликте ансамблге катышып келди.

2013-жылы Тажикистандын ветернарлар асосациясынын колдоосу менен көркөм-өнөр мектебинин окуучулары Душанбе, Гисар, Мирзо Турсунзода, Варзоб шаарларына барып, өз өнөрлөрүн көрсөтүп келишти.

2014-жылы Аличор жамаатындагы музыкалык филиал Ыраң көл жамаатындагы көркөм-өнөр мектебине филиал болуп бекитилди.

Маданият министирлигинин руксат наамасы менен жана райондук өкмөттүн чечиминин негизинде «Билим берүү таармагында иштеп, эл агартуунун отличниги, эмгек кызыл туу орденинин ээси С.Ниязбековдун ысымы коюлган. Ошол убактан бери баласы Гожомберди Ниязбеков өз салымын кошуп, жыл сайын мыкты окуучуларга грамота берип, мектепке спонсорлук кылып келе жатат.

2015-жылы март айында С.Ниязбеков атындагы көркөм-өнөр мектебинин 10 жылдык юбилеи жана наамы ыйгарылган С.Ниязбековдун мааракеси өткөрүлүп, коноктор чакырылып, чоң программадагы концерт берилди.

2015-2016-жылы ноябрь айында көркөм-өнөр мектебинин директору Орозбаев Кеңеш А.Шаиков атындагы №4 орто мектебине директор болуп Раимжанов Курбанбай жамаатка төрага болуп дайындалгандыгына байланыштуу С.Ниязбеков атындагы көркөм-өнөр мектебине директорлукка ушул эле мектептин комуз классынын бүтүрүүчүсү Ош шаарында К.Молдобасанов атындагы консерваторияда 1 жыл окуп Душанбе шаарындагы М.Турсунзода институнда сырттан окуу бөлүмүндө окуп жаткан Турдуматова Жайнагүлдү, ал эми окуу бөлүмүнүн башчысы Раимжанов Курбанбайдын ордуна Сатикулов Эркебай дайындалды.

Ошол эле жылы Хорог обласындагы «Барбадиен» «Ворисонии бехзод» конкурстарына жана «Мо тарафдори сулху Вахдатом» фестивалына жогорку деңгээлде катышкандыктары үчүн жетекчиси жана окуучулар грамоталар менен сыйланган. Негизинен 2008-жылдан бери эле

С.Ниязбеков атындагы көркөм-өнөр мектебинде окуучулар жыл сайын райондук, областык конкурстарга катышып, байгелүү орундарга ээ болуп келе жатышат.

2016-2017-окуу жылында АКТЕД эл аралык уюму тарабынан «Мал чарбасын өнүктүрүүдө жана коомдогу аялдардын орду» деген темадагы долбоор сунушталып, анны көркөм-өнөр мектебинин түзгөн сценариясы утуп алып, ошол түзүп чыккан сценариянын негизинде баардык фермердик чарбасы бар жамааттарга көркөм-өнөр мектебинин директору Турдуматова Жайнагүл, Сатикулов Эркебай мектеп окуучуларын «Мал чарбасын өнүктүрүүдө жана коомдогу аялдардын ролу» деген темада атайын театралдаштырылган көрүнүш концерттик программа даярдап, андан кийин АКТЕД уюму менен биргеликте маалымат жыйын өткөрүп ага айылдагы тажрыйбалуу эжелерди чакырып дил маек өттү, андан соң окуучулар даярдаган белгилүү аялдардын образын мал чарбасындагы энелердин ордун чагылдырган театралдаштырылган көрүнүш, концерттик программа көрсөтүлүп, жыйынтыгында долбоорду колдогондорго, энелерге жана окуучуларга АКТЕД уюму тарабынан бөлөктөр берилип бул иш чара баардык жамаатта өткөрүлдү, ушул иш чараны өткөргөндүгү үчүн С.Ниязбеков атындагы көркөм-өнөр мектебине үн аппаратурасы, микрофон, ж.б. жалпы 17 миң сомонилик буюм алып берилди ошону менен биргеликте 5 кыздын, 5 уулдун улуттук кыргыз формасын Бишкөк шаарыга заказ кылып, сапаттуу кылып Н.Абдалимовга тиктирип берди. Жалпы 7 миң сомонилик форма берилди. Жалпысынан алганда 2017-жылы көркөм-өнөр мектебине 24 миң сомонилик киреше болду. Азыркы убакта көркөм-өнөр мектебинде жалпы окуучунун саны 201, ишчинин саны -24

2005-жылдан бери 235 бүтүрүүчү бүтүп кеткен. Анын ичинен 4 бүтүрүүчү Ош шаарындагы Н.Борошов атындагы училищада комуз, кыл кыяк, аккордеон бөлүмдөрүндө окуп

жатышат. 2 бүтүрүүчү Душанбе шаарында М.Турсунзода шаарында сырттан окуп жатат.

Азыркы учурда биримдүүлүк күнүнө Мургаб районунун, Согд обласындагы маданият күнүнө карата окуучулар арасында даярдыктар жүрүп жатат.

IV. МАДАНИЯТ, КОЛ ӨНӨРЧҮЛҮК ЖАНА СПОРТ ТАРМАГЫ

Ырчылар, комузчулар, манасчылар, куудулдар, жамакчылар

Култайдын уулу Осмон (куу кулак) ырчы – Чоң Алайдын Кара-Шыбактагы Така деген жерде 1857-жылы туулган. 1947-жылы суук күздө Кара-Суудагы Чеч-Дөбөнүн жолундагы Налыл-Гөргө коюлган.

Чоң уруусу чал теит, кичине уруусу какилен. Осмон ырчы Сарыкол, Кытай элине «Куу кулак»-деген ат менен белгилүү болгон. Көргөндөрдүн, айтымына караганда өңү сары, шыңа бойлуу жука дөлдөйгөн кулактары бар киши болгон. Ырдаганда тилин соймоңдотуп жамгырдай төгүп ырдаган. Эл арасындагы аксакалдар, Осмон ырчынын төкмөмөчүлүк жагына эч бир ырчы тең келбегендигин эскеришет. Айтышканда төкмөчүлүк жагы шыдыр болгону менен, оозуна эмне келсе ошону кайтарбай каптап сого берген дешет.

Чоң Алайдан Гожо-Арыктагы тагаларына өтүп, ал жакта чуу чыкканда Кытайга өтүп кетет. Андан кийин Чүйдөгү Буранада, Ат-Башы, Нарында, Суусамырда, Ош-Ноокатта, Шахмарданда, Кадамжай, Кызыл-Кыяда, Куба-Сайдан бери кыдырып, Сарыколдун Ыраң көл жеринде жашаган. Сары-Кол, Кытайда жашаган кыргыз журтунун арасында маарекө тойлордо көп болуп, эл аралап ырдап жүргөн.

Осмон (куу кулак)-ырчынын «Абдилдабектин арманы», «Элин сагынып» ырдаган ж.б ырларды жердешибиз А.Сапарбаевдин «Памир Кыргыздары» аттуу китебинде жарык көргөн.

Осмон апыз- Сары-Кол жеринде куу кулак аталып калган мезгилде Султанбек кор башы менен Кытайга өтө качат. Мургаб райондун биринчи ревкому Касым Бердибеков жана Хусеинбаевтер болуп, ушул кишилер

жетектеген партизандык топ Султанбек басмачыны Кытайдан кайтарат. Ошондон кийин Осмон апызды эл арасына чыгып жар чакырып ырдоого катуу тыюу салат.

Осмон апыз жөнүндө «Памир Кыргыздары» китебине так жазылбай калган жана китепке кирбей калган маалыматтар Айдарали Сапарбаев тарабынан толукталып такталып берилди.

Абдисатар Генжебай уулу (Камина).

Абдисатар – Камина болжол менен 1914-жылы Ыраң көлдө туулган. Теги Тейиттин Жаманаң уруусунун Галмат тобунан.

Абдисатар араб жазмасында кат сабаты жоюлуп чыгыш адабияты менен да кабардаш болгон. Фирдоусини «Шахноме», Алишер Навои жана Низомидин Алишердин чыгарамларын кыргыз элине белгилүү дастандарды билген сабаттуу бала болгон.

Өзүн-өзү «Абдисатар Камина»- деп ырдаган Абсатар 20 жыл гана чамасында бул жарык дүйнөдөн жашап өткөн. Абдисатар негизинен «Замана» ырчыларынын катарына кирет. Бул адам жөнүндө кененирээк малымат, жана чыгармалары «Памир Кыргыздары» китебинде жазылган.

Комузчу Марбет.

Комузчу Марбет Рахматуллаева 1912-жылы Ыраң көлдө туулган. Бала кезинен комуз черткенге кызыгып, кийинчерээк мыкты комузчу болот. «Чарчагүл», «Ооган маршы», «Тайчи», «Паризат», «Дарди өттү» өңдүү күүлөрдү эң сонун чертип аткарган.

15-жашында Сатар деген кишиге турмушка чыгып, тез эле ажырашып кеткен. 1945-жылы Касым Бердибеков, Марбет эженин комуз черткенине эле кызыгып үйлөнгөн дешет. Ошентип ушу адам аркылуу Душанбеге да ырдап комузун черткен экен. Вертолет менен барган экен, ошондо вертолетто отуруп учканда коркуп, тили бир аз

көкөч болуп калган экен. Өзү чыгарган күүнү «Марбет күү»-деген ат менен бүгүнкү күндө да эл арасында чертилип жүрөт.

Бабаев Маманазар, Жээнкулов Өмүрбек, Тахматуллаев Асанбек, Айтеков Мамажунустар мыкты комузчулардан болушуп, айрыкча Сары-Кол күүлөрүн чертишкен. Бул адамдардын Черткен күүлөрү кээ бир жеке адамдардын жазып калган тасмаларында сакталып турат.

Мусаева Алима-1914 жылы туулган. «Манас» жана «Гөрүлүүнү» айткан. 1975-жылы Кыргызстандан Муканбаев Жээнбай – филология илимдеринен кандидаты Ыраң көлгө келип бул кишинин айтуусундагы «Манасты» жаздырып кеткен.

«Ыраң көлдүк мырзалар» тобу

Бул топ 1992-жылы уюштурулган. Топтун курамы жалаң эркектерден болуп калганы мындай болгон. Райондук маданият үйү айылдардын арасында «Күлкү-күлкү» деген кароо конкурс уюштурулуп, Ыраң көл айылынын өздүк көркөм чыгармачылык тобу биринчи орунду жеңип алат. Райондун борборунда жашаган элдин суроолору боюнча райкомдун идиология бөлүмүнүн тапшырмасы менен борборго барып ушул топ 2-3 күн концерт беришет. Акыркы күнү ушул топтон бир кызды качырып кетишет.

Ушунан кийин талантуу жигиттерден атайын топ уюштурулуп сатира жанры менен алектенсек деген ой менен Райимжанов (жетекчи), Сатаров Мамасали, Муратов Шакир, Алдакулов Газыбек, Райымжанов Абдимажит, Сулайманов Сайпидин чогулат. Райондун кээ бир айылдарына чыгып алгачкы концерттин беришет. Бул топко колдоо көрсөтүп ошол учурдагы совхоздун директору Борубеков Мамасаржан автоунаа менен камсыз кылып берет.

Көрүүчүлөр тарабынан жылуу кабыл алынуусу топтун жигиттеринин бүйүрүн кызытып, репертуарды жаңыртып, кемчиликтерди оңдоп башка темп менен концерт алып чыгууга түрткү берет.

Топтун курамынан чыгып кеткен Алдакулов Г. Раимжанов Абдимажиттардин ордуна жаш пародист жигит Маманиязов Муса кошулат.

1994-жылы декабрь айынан баштап чоң гасторолго чыгышат. Айылдарда 2 күндөн катар концерт беришип, клубтун ичи элге батпай толуп кетет. Күйөрмандардын саны арбып, элдин сүймөнчүлүгүнө айлана баштайт. Ошол күндөн баштап, үзгүлтүксүз концерттерди берип Сары-Кол өрөөнүндөгү чоң чыгармачыл топко айланат.

1996-жылы чектеш Кыргызстанга жакын райондоруна гастролго барууну сунуш кылап ошол кездеги маданият бөлүмүнүн башчысы Каландаров Шайдылдага кайрылышат. Ал киши бул ойду колдоого алып, райондук бийликке билдирет. Коңерттин программасы менен таанышып чыгып, райондун өкмөтүнүн төрагасы Атабаев Адилбек топту автоунаа менен камсыз кылып, маданият бөлүмүнүн бир автоклуб машинасын топко берет.

Замандын оорчулугуна карабай сапары аттанууга белсенип киришеттер. Ошондо жердештери Шожанов Ыдырыс, Жусупалиев Полот, Назаров Ташбайлар демөөрчүлүк кылып акчалай жардам берет. Шарты келишпей Сулайманов Сайпи менен Маманиязов Мусса гастролго чыга албай калышат. Топтун курамына аккордиончу-ырчы Орозбаев Кеңешбек кошулуп Чоң-Алай районуна сапар тартышат. Бул жерде да элдин сүймөнчүлүгүнө арзып, күйөрмандардын калың катмарын чогултушат.

2000-жылы топтун толук курамы Жерге-Тал районуна концерт берип келишет.

Ушул убака чейин үзгүлтүксүз концерттерди берип, райондун, областын, республиканын деңгээлине чейинки

өтүлгөн иш-чараларга катышып көрүүчүлөрдүн арасында жылуу кабыл алынып жүрөт.

2007-жылы Кыргызстанда Ысык-Көлдүн Барскоонунда кыргыз жылкысына арналган фестивалга катышып келгенден кийин, айтыш өнөрүн репертуарларына кошуп топтун жигиттери Сатаров Мамасали менен Маманиязов Муса ушул өнөр менен алектенишип бир канча ийгиликтерди жаратып келе жатат. Майрамдарда, салтанаттарда жана тойлордо элди чуу түшүрүп жамактап ырдап берип жүрүшөт.

Учурда шакирттерди даярдап, элдин алдына өздөрү кошулуп алып чыгып турушат. Даярдаган шакирттерибиз биз жетбей калган ийгиликтерди жаратат деген терең ишеним менен таалим берүүдө.

V. ЖЕР-СУУ АТТАРЫ, МАЗАР ЖЕРЛЕРИ, УЛАМЫШТАР

Ыраң көл жамаатындагы топономикалык аталыштардын таржымалы.

Ыраң көл -суу чайып, чөп коюу чыккан жер Ыраң – деп аталганына байланыштуу көлдүн жээги ыраң болгондуктан «Ыраң көл» деп аталып калган.

Ыраң – түс дегенди, өңдүү жана кооз маанини берип «Ыраң көл» - деген сөз түстүү, кооз көл дегенди да түшүндүрөт.

«Чырак таш» - Мургаб районунун борборунан Мургаб- Ыраң көл авто жолунун боюнда 45-км аралыкта жайгашкан. Жолдун боюндагы туруктун башында жайгашкан үнкүрдө дайым көлгө нур берип жанып турган чырактан (жарыктан) улам «Чырак таш» - деп аталып калган. Бул тууралуу элдин оозунда төмөндөгүдөй уламыш айтылып жүрөт. Уламышта айтылгандай ай десе айдай, күн десе күндөй ай жамалдуу, жүзүнөн нур төгүлгөн кыз болгон экен. Ал кызга ай көл, жоомарт бир жигит ашык болуп, ал экөөсүнүн ортосунда алоолонгон махабат оту жаныптыр. Бул экөөнүн ортосундагы балдай таттуу махабатына бөгөт коюп, кыздын ата энеси, жек жаат, туугандары сүйүшкөн жаштардын никелешүүсүнө карамадан каршы чыгат. Бул чечимге көнбөгөн жаштар кулак угуп, көз көрбөгөн жерге качып кетүүнү чечишет. Качкан жаштардын артынан куугунчулар кууп жетип жигитти өлтүргөн экен. Кыз жигиттин өлүгүн кучактап ыйлап калат. Кыздын эки көзүнөн аккан жаштан Ыраң көл менен Шор-көл пайда болгон экен. Ал кыз ошол жерде жан берип, айланчыктаган руху көлгө кирип кетет. Ал эми жигиттин руху кыздын рухуна түбөлүк жарык берип туруктун боорунда чырак болуп жанып калган – деп эл оозунда айтылып жүрөт.

Калак таш - таштын түзүлүшү оролгон калакка окшош болгондуктан «Калак таш» - деп аталган.

Мата таш – зоонун борундагы үңкүрдү сырттан караганда жыйылып тизилген кездемелерге окшоп көрүнгөндүктөн «Мата таш»- деп аталып калган.

Элдин оозунда айтылып жүргөн уламыш көп боюнча Кудайберген бай ажынын дүнүясы (байлыгы) дал ушул Мата таштын үңкүрүнө катылган деп жүрүшөт. Жалама зоонун боорундагы үңкүргө эч бир чыгууга мүмкүн эмес. Ошондуктан байажы кыштын кырк чилдесинде бир нече мал союп ыссык этти зоонун бооруна чаптап, тепкич кылып чыгып байлыгын үңкүргө каткан экен. Мата таш Мургаб – Ыраң көл жолунун 55-чи чакырымында Бозартуунун тушунда жайгашкан.

Салык таш – эки жылганын ортосунда жайгашкан турук салык ташка окшоштрулуп “Салык таш” деп аталып калган. “Салык таштын” үңкүрү - үңкүрүнүн оозунун көлөмүнө Камаз авто машинасы кеңири батып кирет. Үңкүрдүн ичинде улай салып тамырлашкан майда үңкүрлөр өтө көп. Негизинен үч чоң үңкүр бар экөөнүн аягына чейин жетип үчүнчүсүнүн акырына чейин барган адам жок. Үңкүрдө зыярат кылгандардын 1930-жылдан бери жагына чейин катталган тизме жазылган каттоо дептерлери бар.

Уу таш – мөргөнчилер ууга чыккан эки жылганын кийиктери качып келип ортодогу ташка далдаланганынан, ошол жер ууга ыңгайлуу болгондон улам Уу таш деп аталып калган.

Ыраң көл өрөөнүндө негизинен үч багыттагы жылгаларда мал жайгашат.

Бөрүлүк (зор бөрүлүк, мукур бөрүлүк, жол бөрүлүк) – Бул жылганын аталышы бөрүлүү жылга, карышкыр өтө көп болгондуктан ушундай аталып калган дешет. Бөрүлүктө азыркы учурда 850-кара мал жана 6000 майда баш мал жылдын төрт мезгилинде багылат, аянты 4400 га.

Кара турук (кереге өтөк, кокту өтөк, ак бәрди, кош өтөк, сай өтөк, чабаган, бозала ашуу, кубатбек, кара таш, бүлөөлү, чокотой, чуулдай, секи өтөк, арам жылга, арыкбай өрттөө, Бекебай быкын, чат, жанбулак, кум жылга, шор жылга, турук, ничкө, ысак күнгөй, көк ой). Бул жылгада туруктар катар өтө көп болгондуктан Кара турук деп аталган. Бул жылгадагы Чокотойдон жибек жолу өткөн, Чокотойдун аталышы Чоко дегенди тою ошол жылгада өтүп ошонон улам Чоконун тою деген мааниде «Чокотой» деп аталып калыптыр. Жибек жолу Чокотойдун белинен түшүп Туз аркылуу Бодо белди ашып, Кызыл жээк менен Кара-Көл өрөөнүгө өткөн. Ушул багытта азыр да тузда салынган Кара сарт эшандин түнөй турган Рабаты турат. Кийинчерек Турдубек бай салган коргон кербенчилер үчүн бекет болгон. Соодагерлер жыйган малдарын түрү боюнча атайын, салынган өтөктөрдө кармашкан, ошонун эсебинен Төө агыл, Өгүз агыл, Инек агыл, Кызыл торпок, деген аталыштар бар

«Агыл»–деген сөз кашкар (уйгур) тилинен которгондо өтөк дегенди түшүндүрөт.

Туз-көк туз алынгандын эсебинен Туз деп аталып калган. Жайлоо, күздөө, катары пайдаланылат, аянты – 1200 га, 300-кара мал 1500 майда мал багылат.

«Красин көрк»–тоолорунун көбү кызыл түстө болгондуктан орус тилинде «Красные горы» деп айтылып, ошонон улам, «Красин көрк» делинип фонетикалык бузулуу калган, Илгери «Кызыл тоо» деп аталып жүргөн.

Кыз коргон–терме калмактардын доорунда калмактардын чабуулунан качкан согушкер кыздардын тобу ошол бийиктикти ээлеп чеп куруп алышат, себеби ошол бийиктиктен төрт тарап көзөмөлдөнүп турулган. Акыркы чечүүчү кармашууда кыздардын тобу ошол жерде кату каршылык көргөзүп кан төгүлгөн, кармашта шейит болгон. Кыздар салган чептин эсебинен «Кыз коргон» деп аталып калган. Азыркы күндө жайлоо, күздөө жайытары

катары пайдаланылат, 600-700 баш майда мал мал багылат.

Ойбалгын - алтын чыккан жерден бираз, тизеден эле тереңдикте казып алтын алышкан ушунан улам «Ойбалгын» - деген сөздөн алынып аталып калган. Кийинчерек «Золотая прииск» - деп орустар атай баштагандан кийин, Пириске деп жүрүшөт.

Урайым сай – Урайым деген адам алтын чайкаш үчүн, жогору жактагы булактан таштан арык (канал) салып суу алып түшүп алтын чайкаган экен, ошонон улам Урайым сай деп аталып калыптыр.

Шатыпут- бул аталыш, жылга өрлөй өтөктөрдүн, айылдардын катар жайгашканынан улам Шаты пут деп аталып калган, аянты -12000 га, 800 баш кара мал, 7000 майда баш мал жайгашкан.

Бул багытта Мамек, Бел алма, Ак жылга жайлоолору, Тала өтөк, Жол өтөк, Жан булак, Жантык, Садык өтөк, Шайиттүү кара жылга, Арык кочкор, Кара суу, Дастар ата, кыштоо баарлөө жайыттары жайгашкан.

ЭЛ БАРЫП ТАБЫНЫП ЗЫЯРАТ КЫЛГАН ЫЙЫК ЖЕРЛЕР

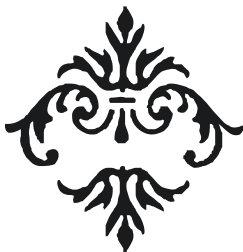
Токбай ата - кырк күн чилдеге отуруп дөө түшүргөн олуянын катарында эл ушул күнгө чейин кабырына зыярат кылат. Кабыры Бөрлүктүн оозундагы жай канада жайгашкан.

Өгүз агыл ата – белгисиз олуя чалыш бир молдо адам куугундукка алынып ошол жерде шейит болгон экен. Кабыры Өгүз агылдан чокусунда болгондуктан «Өгүз агыл ата» деп аталып калыптыр.

Шайиттүү кара жылга – бул дүйнөнүн ырахатына тоюп, таркия дүйнө кылган бир олуя адам гезип жүрүп ушул жерде жани таслим болуп, ошол жерге коюлган экен, ошондон улам Шайиттүү кара жылга аталып калыптыр.

Ошол кабырдын маңдай жагында элге уламыш белгилүү олуя даражалуу Мамыт аванын кабыры коюлган. Молдо Мамыт ава (Орозбаев Кадырбектин айтуусу боюнча) атасы дүйнөдөн кайткандан кийин кармаган туткан малын сатып, Кара тегин Самарканд, Бухарага чейин барып 7-8 жыл билим алып, эки куржун толтура китеп менен өзүнүн туулуп өскөн айылы Ыраң көлгө келген. Мамыт ава түнүндөсү көбүнчө кабырстанда түнөп арбайлар менен сүйлөшүп, алардын ал-абалын тууралуу кыскача айттып турган экен. Мамыт ава өтөрдө Аличордон чыккан Султан эшан «Ээ аттиң, мөн бул кишини билбепмин эгер билгенимде Мамыт авага кол бергидей экенмин» - деген экен. Мурзаибраимова Айтбүбү эженин айтүүсү боюнча, ал киши кичине кызалак маалында молдо Мамыт ава оозуна түкүргөн экен ошондон улам Айтбүбү эже азыркы күндө анча мынча элди учуктап эмдеп табыпчылык кылып жүрөт. Ал кишинин арманы «Мамыт аванын даражалуу касиеттери билгенимде, оозума жакшы эле түкүртүп алмак экенмин» - дейт.

Дастар ата—Дастур деген койчу (сабатсыз) күндөрдүн күндөрүндө кой кайтарып жүрүп уктап калып, түшүндө аян берип, ойгонгон замат куран окуган, оодарган чоң молдо болуп, өткөндөн кийин сөөгү ошол жерге коюлуп, Дастар ата деп аталган, ушул күнгө чейин эл зиярат кылып жүрөт.

VI. РАЙОНДУН ЖЕТЕКЧИЛЕРИ ЖАНА ЫРАҢ КӨЛ ЧЫГААНДАРЫ

Исманов Орозо (1934-1992). 1934-жылы ТБАОнун Мургаб районуна караштуу Ак-Жар кыштагында туулган. Улуту кыргыз, билими-жогору-1969-жылы Ташкенттеги жогорку партиялык мектепти бүтүргөн.

Исманов О. 1951-жылы Кызыл-Рабат кыштак советинде мугалим болуу менен эмгек жолун баштаган. Советтик Армиянын катарынан келгенден кийин Мургаб районунун сугат системасында 1957-жылдан техник болуу менен уланткан. 1959-жылдан советтик иштерге; инструктор, жалпы бөлүмдөрдүн башчысы, Мургаб райаткомдун жооптуу секретары.

Ташкенттеги Жогорку партиялык мектепти бүтүргөндөн кийин райаткомдо секретарь, райондук партия комитетинин уюштуруу бөлүмүнүн башчысы, райондук аткаруу комитетинин председатели болуп иштеген.

1974-жылы Тажикистан Компариясынын Мургаб райондук комитетинин биринчи секретары болуп шайланып 1986-жылга чейин үзүрлүү эмгектенген.

Исманов О. Тажик ССР Жогорку Советине эки жолу депутат болуп шайланган. Тажикистан Компартиясынын Борбордук Комитетинин мүчөлүгүнө кандидат болгон. Ал Тажикистан КП Тоолуу Бадахшан обкомунун мүчөсү болуп шайланган.

Исманов О. “Ардак Белгиси” ордени менен, медалдар менен сыйланган. Ага “Тажик ССРинин Маданиятына Эмгек сиңирген кызматкер” деген наам берилген.

Исманов О. 1992-жылы дүйнөдөн кайткан.

Урустамов Камал (1943-2010). 1943-жылы 10-мартта Мургаб районунун Токтомуш кыштагында туулган.

Орто мектепти бүтүргөндөн кийин 1962-1963-жылдары Киров атындагы колхоздо түрдүү жумушчу, кийин

чабан болуп иштөө менен эмгек жолун баштаган. 1963-1966-жылдары Советтик Армиянын катарында кызмат өтөгөн.

1966-1969-жылдары Фрунзедеги Скрябин атындагы айыл чарба институтунун зоотехник факультетинде окуп кийин сырттан окуп бүтүргөн.

1969-1973-жылдары Киров атындагы колхоздун башкы зоотехниги болуп иштеген. 1973-1975-жылдары Киров атындагы колхоздун башкармалыгына шайланган. 1975-1977-жылдары “Кызыл-Чегарачы” колхозунун башкармасы болуп шайланган. 1977-1978-жылдары “Кызыл-Чегарачы” совхозунун директору болуп иштеди.

Урустамов Камал 1978-1988-жылдары Эл депутаттарынын Мургаб райсоветинин райондук аткаруу комитетинин председатели болуп иштеген.

Ал 1988-1990-жылдары агро өнөр-жай кызматкерлеринин профсоюзунун Мургаб райондук комитетинин председатели болуп иштеген. 1990-1993-жылдары кайрадан Киров атындагы совхоздун директору болуп иштеген.

Урустамов К. бир нече жолу райондук, областтык советтердин депутаты болуп шайланган. Ал КПССтин XXVII сөезине делегат болуп шайланган. Юбилейдик медалдар, “Ардак грамота” менен сыйланган.

Таштанов Базарбай (1944-2000). 1944-жылы Мургаб районунун Мургаб кыштагында туулган. Улуту-кыргыз. Жогорку билимдүү, Тажик айыл чарба институтун бүтүргөн.

Таштанов Б. эмгек жолун 1968-жылы “Ленин-Жолу” колхозунун башкы экономисти болуу менен баштаган, кийин ошол колхоздун башкармасынын орун басарлыгына шайланган.

1973-1978-жылдары райпландын председатели, Мургаб райаткомунун председатели, 1978-1981-жылдары облпландын председатели, 1981-1987-жылдары облплан-

дын председатели жана облаткомдун председателинин орун басары милдеттерин аткарган.

1987-жылы ТБАОнун элдик контролдоо комитетинин председателдигине бекитилген. 1987-1990-жылдары партиянын Мургаб райондук комитетинин биринчи секретарына шайланган. Ошондой эле Эл депутаттарынын Мургаб райсоветинин председателдигине шайланган.

1987-1992-жылдары Тажик ССР Жогорку Советинин депутаты болуп шайланган.

Таштанов өмүрүнүн акыркы жылдары Сары-Могол айылында жашады.

1981-жылы Тажик ССР Жогорку советинин Указы менен Таштанов Базарбай “Элдердин достугу” ордени менен сыйланган.

2000-жылы дүйнөдөн кайткан.

Абдрахманова Сайра 1943-жылы 16-февралда Тажик Республикасынын Мургаб районунда жумушчу үй-бүлөсүндө туулган. Мургаб районуна караштуу Ленин азыркы А.Ахмедшарипов атындагы орто мектебин бүтүргөн.

Андан кийин Ош мамлекеттик университетинин филология факультетин сырттан окуп бүтүргөн. 1984-1987-жылдары Ташкенттеги жогорку партиялык мектебин сырттан окуп бүтүргөн. Эмгек жолун Мургаб районуна караштуу №5 орто мектебинен башталгыч класстын мугалиминен баштаган. 1965-1979-жж., Ахмедшарипов атындагы орто мектебинде кыргыз тили жана адабияты боюнча мугалим болуп иштеген. 1979-жылдан 1988-жылга чейин райондук аткаруу комитетинин орун басары 1988-1989-жылдары райондук партия комитетинин секретары, 1989-1992-жылдары райондук аткаруу комитетинин төрайымы болуп иштеген. 1967-1992-жылга чейин үзгүлтүксүз райондук советинин депутаты, Республикалык

эл депутаттарынын шайлоо комиссиясынын мүчөсү, Республикалык борбордук партия комитетинин мүчөсү болуп шайланган. Жогорудагы иштери бааланып “Ардак белгиси” ордени “Эмгек каармандыгы үчүн” мелалы, Тажик Республикасынын “Дусти” ордени менен сыйланган. Мындан тышкары көптөгөн грамоталар жана Тажик Республикасынын “Эл агартуунун отличниги” деген наам менен сыйланган. Азыр ардактуу эс алууда.

Бердибаев Гожо (1940-2000). 1940-жылы 12-майда Мургаб районунун Көөнө-Коргон кыштагында туулган. Ал өзүнүн эмгек жолун орто мектепти аяктагандан кийин, же 1959-жылы Мургаб райондук маданият бөлүмүндө көркөм жетекчи болуу менен баштаган. Андан кийин эки жыл №1 Ленин атындагы орто мектепте мугалим болуп иштеген.

1961-жылдан райондук комсомол комитетине көтөрүлүп, Мургаб райком комсомолунун экинчи, андан кийин биринчи секретары болуп шайланган.

1965-1969-жылдары Ташкент шаарындагы жогорку партиялык мектепте окуп аны ийгиликтүү аяктагандан кийин, Тажикистан Компартиясынын Мургаб райондук комитетинин уюштуруу бөлүмүнүн башчысы, андан кийин экинчи секретары болуп шайланган.

1974-1984-жылдары Тоолуу Бадахшан автономиялуу областынын Профсоюздар Советинин төрагасы болуп иштеген. 1984-1993-жылдары өзү туулуп өскөн Көөнө-Коргон кыштагындагы Т.Шаимкулов атындагы совхоздо директор болуп кызмат өтөгөн.

1992-1994-жылдары Мургаб райондук аткаруу комитетинин төрагасы болуп иштеди, андан кийин ардактуу эс алууга чыкканга чейин Мургабтагы Россия Федерациясынын 9820-чек ара аскер бөлүгүндө Саясий бөлүмүнүн тарбиялык иштер боюнча инструктору болуп иштеген.

Бердибаев Г. райондук жана областтык партия комитеттеринин мүчөсүнө, Эл депутаттарынын райондук

жана областтык советтеринде бир нече чакырылыштарында депутат болуп шайланган.

Анын эл алдында сиңирген эмгеги өкмөт тарабынан жогорку бааланып “Ардак белгиси” ордени, Тажик ССР Жогорку Советинин Президиумунун “Ардак грамотасы” менен сыйланган. Мургаб районунун элдеринин II курултайынын чечими менен ага “Райондун ардактуу аксакалы” деген наам ыйгарылган.

Бердибаев Гожо 2001-жылы 20-февралда дүйнөдөн кайткан.

Атабаев Адилбек Бакирович (1946-2008). 1946-жылы Мургаб районунун Мургаб кыштагында туулган. 1964-жылы Ленин атындагы №1 орто мектебин бүтүп эле ветстанцияда ветсанитар болуу менен эмгек жолун баштаган. 1970-жылы тажик айыл чарба институтунун зоотехникалык факультетин бүтүргөн. 1989-1991-жылдары Ташкенттеги политология институтунда окуган, 1974-1981, 1987-1989-жылдары райондук партиялык жана чарбалык жетекчи кызматтарда иштеген (Мургаб райаткомунун председателинин орун басары – райондук агроөнөр жай бирикмесинин председатели) 1989-жылы ТБАОнун агроөнөр жайынын жетекчиси—облаткомдун жетекчисинин орун басарлыгына бекитилген.

1991-1994- жылдары Мургаб районунун айылчарба кызматкерлеринин профсоюзунун райондук комитетинин председатели болуп иштеген.

1994-жылы декабрдан 1997-жылдын июнь айына чейин Мургаб районунун председатели болуп иштеди. 1995-жылдын февраль айынан 2000-жылдын февраль айына чейин Тажикистан республикасынын Жогорку Мажлисинин биринчи чакырылышында эл депутаты болуп шайланган.

1997-жылдын июль айынан 2001-жылга чейин ТБАОнун облөкмөтүнүн Ош областындагы өкүлү болуп иштеди.

Шоджанов Идирис 1952-жылы 28-ноябрда Мургаб районунун Ыраң көл кыштагында колхозчунун үй-бүлөсүндө туулган.

1959-жылы Сары-Могол айлындагы сегиз жылдык мектептин биринчи классына окууга кирип, кийин Ыраң көл айлында окуп 1969-жылы Мургаб айлындагы Ленин атындагы №1 орто мектебин аяктаган. Ошол эле жылы Душанбе шаарындагы Тажикистан Мамлекеттик университетинин экономика факультетине тапшырып аны 1973-жылы ийгиликтүү бүтүргөн.

Эмгек жолун Мургабтагы мамлекеттик банкынын кредит боюнча инспектору болуу менен баштаган. 1977-жылы Мургаб райондук жаштар комитетине ишке которулуп экинчи секретарь ал эми 15-июнь 1979-жылдан баштап Мургаб райондук жаштар комитетине биринчи секретарь болуп шайланган.

1982-жылы июль айында Мургаб райондун партия комитетине бөлүм башчы болуп которулуп, 1985-жылы Тоолу бадахшан автономиялуу областынын партия комитетине ишке которулуп ошо Хорог шаарынан 1986-жылы Ташкент шаарындагы жогорку партиялык мектепке окууга тапшырып аны 1988-жылы артыкчылык диплому менен аяктаган жана 1990-жылга чейин Тоолу Бадахшан областынын партия комитетинде партиялык көзөмөл комиссиясын жетектеп турган. 1990-жылы Мургаб райондук партия комитетинде экинчи секретарь, 1991-жылы сентябрь айынан тарта биринчи катчы болуп шайланган. 1990-жылдын май айынан 1991-жылдын апрель айына чейин эл депутаттарынын Мургаб райондук кеңешинин төрагасы болуп иштеген. 1992-жылы Мургаб районундагы Агропромбанктын бөлүмүнө жетекчи болуп которулган.

1997-жылы июнь айында Тажикистан Республикасынын Президентинин указы менен Мургаб районуна председатель болуп бекитилген жана бул иште 2006-жылдын декабрь айына чейин эмгектенген. 1979-жылдан азыркы күнгө чейин Мургаб райондук кеңешке депутат болуп шайланып келе жатат. 2000-жылдан 2007-жылга чейин Тажикистан Мажлиси Олинин Мажлиси миллиде эки жолку чакырылышында депутат болуп шайланган.

2004-жылы “Дусти” ордени менен сыйланган. Республикалык маанидеги ардактуу пенсионер. 2007-жылдын февраль айынан баштап ушул күнгө чейин Мургаб районундагы Агроинвестбанктын бөлүмүн жетектеп келе жатат.

2012-жылы жубайы экөө Сауд Аравиясына ажылык сапарга барып келген.

Беш уул, 15 небереси бар.

Тойчиев Майрамбек Токонович 2007-жылдын февраль айынан 2011-жылдын январына чейин Мургаб районунун төрагалык кызматын аркалап турду.

Ал 1963-жылдын 7-ноябрында Мургаб айылында архив кызматчысынын үй-бүлөсүндө туулган. Райондогу борбордук №1 Ленин атындагы орто мектепти 1980-жылы ийгиликтүү аяктап, бир жылдан соң Тажик политехникалык институтунун даярдоо бөлүмүнө кирет жана аны бүтүрүп, 1982-жылы аталган институттун автожол факультетинин биринчи курсуна кабылы алынат. 1983-1985-жылдары Советтик Армиянын катарында кызмат өтөп келген соң окуусун улантып 1989-жылы институтту «автомобиль жолдорун куруучу инженер» адистигине ээ болуу менен ийгиликтүү аяктайт. Институттун жолдомосу менен Тоолуу Бадахшан автономиялуу облустук автомобиль жолдору өндүрүштүк башкармасынын долбоорлоо бөлүмүнө инженер болуп кабыл алынат. 1990-1994-жылдары Мургаб районунун №48 жол эксплуатациялоочу участогунун

башкы инженер, 1994-1998–жылдары аталган уюмдун начальниги, 1998-2000-жылдары райондук №26 жол-куруу-оңдоо башкармасынын башкы инженери, 2000-2007-жылдары облустук «Бадахшонрох» өндүрүштүк бирикмесинин (2004-жылдан облустук транспорт башкармасы) башкы башкаруучусунун орун басары болуп жигердүү эмгектенет. Иш билги адис жана жөндөмдүү уюштуруучу катары эмгеги жогору бааланып райондун, облустун, жол министрлигинин ардак кагаздары менен бир нече ирет сыйланган. Эл аралык Көлмө-Каракорум жолунун курулушуна чоң салым кошуп, 2004-жылы «Тажик Республикасынын ардактуу жолчусу» төш белгисине татыктуу болгон. Ушул жылдары үзгүлтүксүз эл депутаттарынын райондук жана облустук мажлистерине депутат болгон жана кыйын кезеңдеги эл көйгөйлөрүн чечүүгө зор салым кошкон.

Тойчиев Майрамбектин жемиштүү адабий ишмердүүлүгү да ушул жылдарга туура келет: 1999-жылы Оштон жарык көргөн «Бар бол, Сарыкол!» аттуу Сарыколдун тарыхындагы алгачкы поэтикалык жыйнак анын калемине таандык. 2004-жылы жарык көргөн «Кулжанаама» деген жыйнагы адабий журтчулук тарабынан өзгөчө жылуу кабыл алынып, Жолон Мамытов атындагы адабий сыйлыкка көрсөтүлгөн. Аталган сыйлыкка илинбей калса дагы ушул жыйнак аркылуу М.Тойчиев Кыргызстандын, айрыкча Түштүк жергесинин адабий коомчулугуна кыргыз жана орус тилдеринде бирдей жазган таланттуу лирик жана классикалык тажик-фарсы поэзиясын түпнускадан кыргызчалаган чебер котормочу катары таанылган. Тойчиев Майрамбек учурда Тажикистандын Жазуучулар Союзуна мүчөлүккө кабыл алынган тарыхтагы алгачкы кыргыз болуу менен бирге Кыргыз Улуттук Жазуучулар Бирлигине мүчө болгон алгачкы сарыколдук калемгер болуп саналат. Азыркы Тажикистандын кыргызтилдүү мектептеринде окутулуп жаткан 6-класстын «Тажик элинин тарыхы» деген окуу китебинин котормосу, Сарыколдук

кыргыз уздарынын чыгармачылыгы тууралуу эл аралык уюмдардын колдоосу менен 2011-жылы жарык көргөн төрт тилдеги каталогдун тажик тилиндеги версиясы жана 2015-жылы чыккан “Тажик тили” аттуу колдонмо китеп да анын калемине таандык.

2007-жылдын февраль айында Тойчиев Майрамбек Тажик Республикасынын Президентинин №127 Жарлыгына ылайык Мургаб районунун Төрагалыгына дайындалат. Көп өтпөй Тажик парламентинин Улуттар Жыйыны болуп саналган Мажлиси Миллиге мүчө да болуп шайланат. Президенттин мындай ишенимине шыктанган жаңы жетекчи өз ишин адегенде республикалык муфтият менен байланышып, райондогу диний кырдаалды жөнгө салуудан баштады. 2007-жылдын жаз айларында Сарыколдун тарыхында алгачкы ирет республикалык муфтияттын расмий өкүлү Ходжа Эшан келип, эл менен баарлашып кайткан. Кийинчерээк республиканын муфтийи өзү баштаган топ да келип кеткен. Райондогу мечиттердин баары расмий каттоодон өткөрүлүп, калк өз диний таламдарын, иш чараларын ачык-айкын, мыйзамдуу негизде өткөрүүгө мүмкүнчүлүк алган.

Мындан тышкары райондон кыргыз улутундагы жети улан Дүйшөмбүдөгү ислам институтуна окууга жөнөтүлдү. Жаңы жетекчинин кийинки кадамы райондук «Сарыкол» базарын жана жалпы эле райондогу санитардык абалды иретке келтирүүгө багытталды. Натыйжада базар тартипке келип, соода-сатык иштери бир топ күчөгөн жана райондогу ирээттүү, тазалык иштери жакшырган. Эң көйгөйлүү делген топоз чарбачылыгын да жаңы жетекчи өз ишмердүүлүгүнүн негизги багыты катары тандап алып, бул жааттагы иштерди жөкө көзөмөлүнө алган. Натыйжада 2009-жылы эгемендүүлүк жылдарында алгачкы ирет топоздун башы 11 пайызга ал эми койдун башы 34 пайызга өскөн. Тойчиев М. жетектеп турган жылдары кадр даярдоо маселесине да өзгөчө көңүл бурулуп, атайын

тандалып алынган инженердик-техникалык адистиктерге даярдоо үчүн уландар жана кыздар окууга жөнөтүлүп турду. Сарыколдун тарыхында алгачкы ирет сарыколдук жаштардын Америкага, Японияга окууга жөнөтүлүшү да ушул жылдарга туура келет. Калктын эң башкы көйгөйү болгон электр энергиясына байланыштуу маселе дагы көңүл борборунда эле. Тойчиевдин тынымсыз аракеттеринин натыйжасында 2009-жылы Мургаб районуна жаңы ГЭС куруу үчүн Германия тарабынан 5 млн.евро өлчөмүндөгү гранттык каражат бөлүнүп, 2010-жылдын 27-июнь күнү Мургаб районуна болгон өзүнүн иш сапары учурунда Улуу Урматтуу Президент Эмомали Рахмон болочок ГЭСтин пайдубалын түптөп, алгачкы кышын өз колу менен койгон болчу.

Тойчиев Майрамбек жетектеп турган жылдары район экономикалык көрсөткүчтөр боюнча, бюджеттин аткарылышы боюнча облуста алдыңкы орундарга чыгып, бир нече жолу облустук жана өкмөттүк жетекчиликтин алкышына татыктуу болгон. «Индиго» жана «Билайн» уюлдук байланыш түйүндөрүнүн орнотулуп ишке кириши, райборбордо бир нече эки кабаттуу жаңы имараттардын, Ыраң көл жана Баш-Гүмбөз айылдарындагы мектептердин жаңы корпустарынын бүткөрүлүп пайдаланууга берилиши, Ыраң көл жамаатында көркөм өнөр мектебинин, райондогу спорт мектебинин Аличор айылындагы филиалынын ачылышы, борбордук оорукананын имараттарынын капиталдык ремонттон өткөрүлүшү, “Ордо” боюнча райондук биринчиликти расмий түрдө жыл сайын өткөрүү салттуулугунун түптөлүшү ж.б.у.с сыяктуу социалдык-маданий чоң мааниси бар маселелердин чечилиши да ушул жылдары ишке ашкан.

2007-2010-жылдары Тажикистан Мажлиси Олинин Мажлиси Миллиге мүчө болуп турган кезинде М. Тойчиев жаңы мыйзамдардын долбоорунун талкуусуна жигердүү катышып, эл көйгөйлөрүн чечүүгө өз салымын кошкон.

Жоошбаев Мурзабай Абилакимович 1966-жылдын 7-декабрында ТБАОнун Мургаб районунун Мургаб айылында туулган. Райондогу борбордук №1 Ленин атындагы орто мектепке 1973-жылы 1-класска барып, 1983-жылы ошол мектепти бүтүрүп, андан соң райондук керек-жарак коомунда 1985-жылга чейин эмгектенген. 1985-1987-жылдары Советтик Армиянын катарында кызмат өтөп келгенден кийин Волгоград шаарындагы Айыл-чарба жогорку окуу жайына тапшырып, 1992-жылы аталган жогорку окуу жайын бүтүрүп, зоотехник кесибинин ээси болгон.

1992-1994-жылдары райондун статистика бөлүмүндө эмгектенип, жетектеп, 1995-1998-жылдары райондук айыл чарба башкармасын жетекчиси болуп иштеген.

2002-2011-жылдары Мургаб районунун төрагасынын биринчи орун басары болуп эмгектенген.

2011-жылдын январ айынан баштап Тажикистан Президентинин Жарлыгы менен Мургаб районунун төрагасы болуп, азыркы күнгө чейин үзүрлүү эмгектенип келүүдө.

2010-2015-жылдары областтык эл депутаттарынын өкүлү жана 3 жолку райондук эл депутаттарынын депутаты болгон. Азыркы күндө Тажикистан Мажлиси Оли Мажлиси Миллинин мүчөсү.

Бир нече жолку мамлекеттик сыйлыктардын ээси.

Үй бүлөлүү, 4 перзенттин атасы.

Кенжебаев Митабар 1941-жылы 12-январда Мургаб районуна караштуу Мадиян айылында туулган.

1949-1959-жылдары Мургаб районундагы №1 Ленин атындагы орто мектепте окуган.

1959-жылы №3 Жданов атындагы мектепте кыргыз тили мугалими болуп эмгек жолун баштаган. 1960-жылы Ош мамлекеттик педагогикалык институтунун педагогикалык факультетине тапшырып 1964-жылы аны ийгилктүү

бүтүргөн. Ошол эле жылы Алай районунда мугалим болуп иштеген.

1964-1965-жылдары Советтик армияда аскердик милдетин өтөгөн жана кызматтан келген соң кайрадан Алайда мугалим болуп иштеген.

1966-1971-ж.ж., 1973-1988-жылдары №3 Жданов атындагы орто мектепте орус тили мугалими, окуу бөлүмүнүн башчысы, директор болуп эмгектенген.

1968-1971-жылдары Ош мамлекеттик пед институтунун филология факультетин сырттан окуп бүтүргөн.

1971-жылдан Мургаб райком патриясынын катарына өткөн.

1982-1986-Жалал-Абад зооветеринардык техникумун сырттан окуп бүтүргөн.

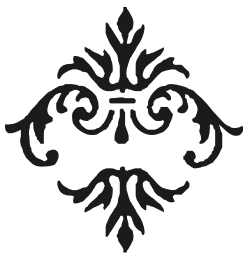
1988-1992-жылдары Сарык-Могол участкасында Партком болуп иштеген.

1992-жылдан баштап Мургаб райондук аткаруу комитетинин орун басары болуп өмүрүнүн аягына чейин эмгектенген.

1994-1999-жылдары райондук советте депутат болгон.

Эл агартуунун отличниги, социалдык мелдештин жеңүүчүсү, эмгек ардагери деген наамдарга ээ болуп, медалдар менен сыйланган.

Кенжебаев Митабар- 1999-жылы дүйнөдөн кайткан.

ЫРАҢ КӨЛДӨ ЖАШАП ӨТКӨН ТАРЫХЫЙ ИНСАНДАР

Кудайберген бай ажы

Сары-Кол жергеси илгертен эле өзүнүн улуу инсандары менен даңазаланып келген. Ошондой тарыхый инсандардын катарына Жамгыр уулу Кудайберген бай ажы да кирет. Ал Кудайберген байажы деген ат менен белгилүү болуп XIX-кылымдын аягында XX-кылымдын башында Сары-Колдогу өтө бай адамдардын катарына кирип, Ыраң көл өрөөнүндө жашап өткөн.

1986-жылы биринчи орус чек ара аскерлери (жетекчиси полковник М.Е.Ионов болгон) келгенден баштап Сары-Кол кыргыздарынын, илгерки башынан өткөргөн кыйынчылыктарын эске алып, Сары-Кол кыргыздарына жардам көрсөтүү максатында, ак паашага демөөрчү болгон. Кийин Ош шаарынын банкасында атайын счет ачып, банка аркылуу дагы ак паашага жардам көрсөтүп турган. Анын бул эмгектерин эске алып, ак пааша тарабынан жогорку бааланып, көптөгөн мактоолорго, медалдарга, ордөндөргө татыктуу болгон. А.Павлок, В.Ярошенконун “Планета басмасындагы, Москва 1987-жылгы “Памир китебинин 108 бетиндеги “В юрте богатого киргиза”-чыгыш Памир 1910-жылгы сүрөт, Кудайберген бай ажынын Эшназар бийдинсүрөтү экендигин, Маркум Ниязбеков Камар (1928-2013) тарабынан тасдыкталган, ошол китеп чыгышына 1987-жылы ал кишинин өздүк китеп канасындагы “Памир” китебиндеги сүрөткө өз колу менен жазылган сүрөттүн көчүрмөсү алынып тиркелди.

Ал кишинин байлыгы, малы, кой эчкисинин саны беш миң, опозу бир миң баштан ашуун, жылкысы 400-500 баш, төөсү 100 баштан жогору. Мындан тышкары Кытай тараптагы ун, тамак ашка алмаша турган малдарынын саны белгисиз. Күмүшү куймасын туурасынан тизген болсо

Кашкардан Ыраң көлгө чейин жеткендей көлөмдө болгонун айтып жүрүшөт, өзү да эскерткөн экен.

Алтындын өлчөмүн жашыруун сактап жүрүп, Матаа-ташка, Салык-ташка, көлдүн өйүзүгө көмгөнүн баласы Калыкулга көрсөткөн экен. Кийин баласы Калыкул бай катары кулакка тартылар астында таппай калып, кийин аны жин перилер ээлеп калып табылбай койгон.

Кээ бир ууламыштарда, ак паашанын аскерлери ээлеп келген деген көп бар.

Кийин, балдарынын баары багып алган орус баласы Валерий кошулуп, бай бай катары кулакка тартылып, камалып кетип келбей тукум калбаган.

Ал эми небереси Рахманкул хан- дүйнөгө даңкы чыгып, “Кыргыздын акыркы ханы” болуп, калган чебере, томпоктору Мургабда Ыраң көлдө, Кара-Көлдө, Ошто жашап жүрүшөт.

Кудайберген байажы, өмүрүнүн акыркы жылдары Туруке деген баласы кайтыш болгондо катуу капаланып, “Жашоо токтоду”- деп базар аялын, Шералы ажыны алып Кадамжайдагы Охна айылындагы катташып жүргөн Ак эшанга барып, андан ары ажылык сапарга аттанып, ал жерде ажысы кабыл болуп, кайра келген эмес экен.

Турдубек бай – Ыраң Көлдөгү белгилүү байлардан болгон, буягы Кашкар, оягы Кыргызстан менен кеңири байланыш түзүп, соода-сатык иштерин жүгүзүп турган.

Аксакалдардын айтымына караганда өтө жөнөкөй эмгекчил адам болгон дешет. Ыраң Көлдө катуу жут болуп Турдубек байдын малы чоң кыргынга учурайт. Ошондо 300 жетпеген кой менен Кара-Туруктагы Боз-Аланын ичине чыгып өзү багып 3 жылдан соң 1000дөн ашык кой айдап түшкөн экен.

Турдубек байдын үч аялы болгон дешет, биринчи аялы Алтынай сарамжалдуу, акылдуу аял болгондуктан үй-бүлөөнүн ынтымагын, турмуш-тиричилиги көзөмөлдөп

бийлөп турган дешөт, байдын иштөринде жардамчысы болгон.

Турдубек байдын малы жутта кырылып, баарда өтө арык болуп жуттан чыкканын угуп, башка суулардагы бай-бийлөр чогулуп Турдубек байга аттанышат. Бул бир жагынан чындап эле Турдубек байдан кабар алып алахбал сурап келели дешсө, экинчи жагы союшуна бир да малы калбаптыр кантөр экен бечара деп таба кылганы да кокус эле жөнөшөт. Келип Турдубек байга түшөт, баарын аттан түшүрүп өргөгө киргизет.

Меймандардын өңүн көрүп, ахбалына мышык ыйлап отурган бай, эми же сойорго союш таппай, түзүкраак меймандай албай шарманда болуп, таба бол турган болдум деп ичинен кыжалат болот.

Алтынай байбийче келген конокторду жылуу кабыл алып, алдынакалын төшөк салып ак өргөгө жайгаштырат. Дасторконду жайып, ачылбай жүргөн сандыгыны ачып, канчадан бери сактап жүргөн жемиштерди коюп дасторконду жайнатат. Памыл чайды кыпкызыл кылып демдем меймандарга өзү сунуп, күздүн күнү атылган бөйрөктөрү кулжанын карчыгасын «Бай бузуп бере коюң» - деп абышкасынын алдына койот. Байбичесинин сарамжалдуулугуна ыразы болгон бай тим эле мурду терлеп этти бузганга киришет. Сыртта казан асылып боорсок бышырылып, ыссык борсок дасторконго чачылат да андан кийин кулжанын семиз карчыгасы тартылып меймандар атказылат.

Жүдөп-какап отурган бийдин оор абалын билгизбей жогун жашырып, барын чыгарып конок узаткан байбийчесине бай өиө ыразы болсо, байбийчесин мындай сарамжалдуулугуна келген бай-бийлөр да тан беришип кеткен экен.

Колхозду уюштурууда мал бөлүп бериш керек болот, ошондо да Алтынай байбийче тапкычтыгы менен бөлүп берген, «мал ачыгы, жан ачыгы» өзүң кармап жүргөн

малдан антип айрылуу көңүлгө катуу сокку болот-деп, чогуу турган малдын арасына койчунун таягын ыргыткан экен. Жарылып бөлүнгөн малдын биягын сен ал, тиги жагын колхозго бөр-деп бөлүп берген экен.

Атактуу качкын Мурзабай так ушул Турдубек байдын Умсунай деген аялынан төрөлгөн уулу. Турдубек бай эзүүчү таптын катарына кошулбай, колхозду уйуштурууда да жардам бергени үчүн Мурзабайды дүкөнчү кылып шайлап коюшат. Акы деген киши жүк түшүрүүчү болуп ишке кирет. Дүкөндөгү азык-түлүктөн Акы өзүнүн керегине иштетип жүгөрөт. Күндөрдүн бир күнүндө дүкөнгө эсеп келе турган болуп калат. Ошондо Акы дүкөндөн канча азык-түлүк эсеп боюнча жетпей турганын Мурзабайга билдирет. Закондун катыгынан коркуп экөө Кытайга качып өтөт.

Анда көп тура албай кайра Советке өтүп келишет. Мурзабай элден жашынып атайын үнкүр жасап, улам малчылар көчүп барган жылгаларга көтөрүлүп жүрө берет. Кечинде айылдагы ишеничтүү тугандарына келип киймин алмаштырып, курсагын тойгозуп жүрөт. Айылдагылардан козу-улак жоголуп калса Мурзабай алыптыр-деп калаберишкен экен. Ушундай үч жыл качып жүрүп, анан колго түшөт. Мурзабайдын жээни Кожогөлдиге орустар келип анын жашынып жүргөн жерин таап, бизге кармап бересиң, аткарбасаң өзүң камаласын деп катуу талап коет. Муну байкаган Мурзабай өзү эле келип колго түшүп берген дешет.

Саяпкер Акназаров Урайым Сары кол өрөөнүндө белгилүү саяпкер болгон.

Ал атты таптап, ат тер алган учурда, аттын териден бычак менен кырып алып аны жалап көрүп ошого жараша таптаган экен.

Ар дайым байгедө озуп жүргөн Урайымдын күлүгүн, Арынбай деген киши сатып алат. Ал алгандан кийин ал ат

бир да жолу баштап келбептир, кээде акыры да келген учурлар болгон дешет.

Бир чоң маареке өтө турган болуп, байгеге чоң сыйлык коюлат. Ошондо Урайым сенин атыңды алгандан бери бир да озуп келбеди, бир озгоруп бер акыңа бир топоз берейин – деп Арынбайага кайрылат. Урайым макул болуп, атты таптап баштайт, өзү кыйла улгайып калгандыктан Сатаркулов Абдилдани жардамга алат. Эрте ат чабылат деген күнү кечинде «Аттын табы өтө катык болуп калыптыр»-деп, Мургабтан-Чечектиге, Чечектиден кайра Мургабка чейин жалпы 45-50 километирге текирең-таскак менен барганмын – дейт Абдилда.

Улам алдында ат менен чаап кетип, артынан текирең менен келген атты токтотуп терин бычак менен кырып алып жалап түн бир бокумда Мургабка барышат. «Азыр аркандап коюп, эрте менен таң агарарда кабар ал»- дейт, Абдилдага дайындап койот.

Айткан убактысында туруп караса ат өлүп калыптыр – дейт, Абдилда. Жанына барып караса ат бышылдап, колу-буту суналып уктап жаткан болот. Үрдүлөгөн атты жетелеп келип пайгага кошуп жиберет. Ат буга атым озуп келген экен.

Урайым саяпкер- «таптаса эшек да озот» дечү экен. Бир теңтушунун менен мелдешип бир пайгеде ошол теңтушунун атынан эшекти алчында киргизген деген кеп бар.

-Акназаров Муса да даңазалуу күлүктөрдү таптаган экен. Мусанын өзүндө «Суру»-деген күлүгү болгон. Кичине койонго окшош ат эле дешет. Чабандеси жок эле жайдат чабылган. Болжогон жерге айдакчы жетелеп барып, жүгөнүн шыпырып алып катарга койгон экен. Чабыла турган аттар менен катарга тизилип туруп «Аллоху акбкар»-деп бата берилгендеалдыга дыр коюп чийинден өтүп эле өзү токтогон. Алдыга суурулуп чыккан күчтүү күлүктөр менен жанашып калса анын мойнуна өбөгүн

артып алып маарага жетип калганда таштай коюп анын алдында кире качкан экен.

Ушундай чоңпайгөдө Сайназардин күлүгү менен алдында Мусанын «Суру» жарашып баштап калат. Сайназардин күлүгү да өтө учкаян ат болгон дешет. Сурат үйрөнгөнүндөй дагы өбөгүн артып алат. Сайназардин күлүгүн чаап келе жаткан чабандес чыдабай Сур күлүктүн башын камчы менен жара чабат. Ошого да карабай маарага жетип таштап өтө берип Сайназардин күлүгүнүн туюгын жара тепкөн экен.

Жумабаев Миталип Касымович Жазуучу, акын, журналист жана педагог Жумабаев М.К.-1948-жылы 5-декабрда Тажик ССинин Тоолуу Бадахшан автономиялуу областындагы Мургаб районунун Ыраң көл кыштак советине караштуу Суу-Баш айылында колхозчунун үй-бүлөсүндө туулган.

Жогорку билимдүү, Кыргызстандагы Ош шаарынын мамлекеттик педагогикалык институтунун филология факультетинин кыргыз тили жана адабияты боюнча окутуучу деген адистигин бүтүргөн.

Жумабаев М.К. Мургаб районундагы №10 жана №4 орто мектептеринде алгач мугалим, андан кийин окуу бөлүмүнүн башчысы, мектептин директору болуп иштеген. 1979-жылдан баштап райкомдо инструктор, 1985-жылдан райондук “Мургаб коммунисти” (“Сарыкол”) газетасынын редактору болуп 1995-жылга чейин иштеген. Андан кийин Мургаб билим берүү бөлүмүндө инспектор, райондук өкмөттө жалпы бөлүмдүн башчысы, райондук мигракызматынын начальниги, райондук метод кабинетинин башчысы болуп иштеген. Андан кийин РайОНОнун усулканасында методист болуп иштеген.

Жумабаев М.К. көптөгөн ырларды, аңгемелерди Кыргызстандын “Ала-Тоо”, “Кыргызстан аялдары”, “Чалкан” журналдарына, “Кыргызстандын маданияты”, “Ленинчил

жаш”, Ош областтык “Ленин жолу” газеталарына жарыялаган.

1986-жылдан СССР журналисттер Союзунун мүчөсү.
Төрт кызы, беш уулу бар.

Джанкулиев Касым (1901-1959-ж.ж) 1901-ж. Тажик ССРнин ТБАО, Мургаб районуна караштуу Ыраң көл кыштагында туулган.

1920-жылдан 1923-жылга чейин Ыраң көл революциялык Комитеттин төрагасы болуп иштеген. Андан кийин 1923-жылдан 1929-жылга чейин Ыраң көл ревкомунун члени болуп бекитилген, ал эми 1929-1933-жылдары Ыраң көл Ревкомунун төрагасы болуп шайланган.

26-апрель 1933-ж. Мургаб РОМ НКВДда участкалык инспектор болуп иштеген.

Андан кийин 3-июль 1933-ж. Мургаб райисполкомунун төрагасы болуп бекитилген. 28-январ 1940-жылдан 1-июн 1940-жылга чейин Ыраң көл кыштак Советине караштуу алтын кенинде жумушчулардын төрагасы болуп иштеген. Сентябрь 1940-жылдан август 1946-жылга чейин Сталин атындагы «Кызыл-Чокарачы», «Ленин-Жолу» колхоздордо парторг болуп иштеп келген, ал эми август 1946-жылдан май 1947-жылдары Мургаб райкомунда аскер бөлүмүнүн жетекчиси болуп иштеген.

1947-жылдан 1951-жылга чейин Мургаб районунун Ыраң көл кыштак Советинин «Ленин-Жолу» колхозунун төрагасы болуп иштеген.

2-август 1951-жылы Мургаб районунун Ыраң көл кыштак Советинин төрагасы болуп бекитилген, ал эми 6-март 1953-ж. Мургаб районунун Ыраң көл кыштак Советинин төрагасы болуп кайра шайланган.

10-март 1955-жылы Мургаб районунун Ыраң көл кыштак Советинин төрагасы нан бошотулган.

30-ноябрь 1955-жылы Ыраң көл кыштак Советинин 5 сессиясынын Чечиминин (5 чакырылышында) Мургаб районунун Ыраң көл кыштак Советинин төрагасы болуп бекитилген.

5-март 1957-жылы 1-сессиясынын чечиминин (6 чакырылышында) Тажик ССРнин, ТБАО, Мургаб районунун Ыраң көл кыштак Советинин төрагасынан бошотулган.

1957-1959-жылга чейин ардактуу пенсия алган. Эки уулу, бир кызы болгон.

Сатаркулов Апанди (1929-12.2012) Ыраң көл айылында туулуп өскөн 1944-жылга чейин №4 орто мектепте окуп 1946-1956-жылдары №4 орто мектепте мугалим болуп иштеген.

1957-1958-жылдары Райпонун магазининде сатуучу болгон. 1959-1964-жылдары Ыраң көл кыштак советинин төрагасы болуп шайланган. 1965-1970-жылдары «Ленин Жолу» колхозунда колхоз жол башчысы болуп иштеп 1967-жылы «Ленин Жолу» колхозу «ЦК КПССтин совет министринин жана ВЦСПСтин» «Эстелик Кызыл Туусун» жеңип алган, азыр түбөлүккө сакталып турат. 1971-1976-жылдары Кара Көл айылынын «Кызыл Чекарачы» совхозунун директору болуп иштеген. 1977-1991-жылдары мал даярдоо конторасында кабыл алуучу болуп иштеген.

1969-жылы Бүткүл Союздук колхозчулардын 3-съездинин делегаты болуп Москва шаарында съездге катышкан.

Таджикистанда Жогорку Советинин Грамотасы жана көптөгөн медаль, ордендери менен сыйланган.

1991-жылдан ардактуу эс алууга чыккан.

Бул киши кайсы кызматта болбосун өзүнүн ишин жакшы жана так уюштуруу өзгөчөлүгү менен айырмаланат.

Ниязбеков Камар 1927-жылы төрөлгөн. 1936-жылы 1-класска окуган. 1939-жылы Мургабда улантакан жана балдар уйундо жашаган. 1942-жылы балдар үйдөн чыгып, УСХда катчы, 1945-1947-ж.ж. эсепчи, 1971-1973-ж.ж. башкы бухгалтер Киров Токтомуш айылында. 1973-1977-ж.ж. Банканын жетекчиси болуп шайланган. 1977-ж. Мургаб колхозуна төрага болгон. 1977-1979-ж.ж. Мургаб совхозуна директор болуп шайланат. 1979-1980-ж.ж. Мамбанктын жетекчиси, 1981-ж. райондук Аткаруу бийлигинин төрагасынын орун басары, 1987-ж. пенсияга чыккан. 2011-жылы дүйнөдөн кайткан.

2 уул, 7 кыздын атасы.

Ниязбекова Диларамкан 1972-жылы Кызыл-рабат жаматында туулган.

1980-ж №1 Ленин атындагы орто мектепке кирет 1986-ж. №9 Макаренко атындагы орто мектеп ачылып ошол мектепке кирген. 1990-ж. мектепти бүтүрүп ОшМУнун «педагогика жана психология» факультетин бүтүргөн. 1995-1999-жылдары №9 Макаренко мектебинде иштеген. 1997-1998-ж.ж. «Бобуна» балдар бакчасына башчы болуп шайланат. 1999-ж педучилищанын Мургаб районундагы группасына башчы болуп шайланат. 2002-2006-ж.ж. ОшМУ дан аспирантура да психология бөлүмүн бүтүрөт. 2008-ж-дан Районо усулчу болуп шайланат. 2005-2010-ж райондун жергиликтүү мажилиске СПТУ №13 участкасында депутат болуп шайланат 2010-2015-ж.ж. Сомоннен көчөсүндө депутат 2015-2016-ж.ж. райондук маданий бөлүмүнө башчы болуп шайланат. 2016-жылдан тартып ЖДММ «Арзуу» ишканасыны жетектейт.

Ниязбекова Орозгул 1963-ж Ыраң көл кыштагында туулган. 1970-ж. №1 Ленин атындагы мектепте окуйт. 1980-ж. ошол эле мектепти бүтүрөт. 1981-ж тех училищаны бүтүргөн. ОВД 1995-жылга чейин иштеген 1995-ж.

Прокротурада, 2003-ж. өкүмөттө 2005-ж. административдик бөлүм, 2006-ж «Почтаи точикте» башчы 2010-жылы пенсияга чыккан.

НИЯЗБЕКОВ САРАБЕК 1932-жылы 21-апрелде Тажикстандын Тоолуу Бадахшан автономиялуу областына караштуу Ыраң көл жамаатынын Ыраң көл айылында төрөлгөн. Жети жашына чейин үй-бүлөсүндө тарбияланып, 1939-жылы Ыраң көл жамаатынын мектебинин 1-классына кирип, 1949-жылы Мургаб жамаатындагы №1 Ленин атындагы орто мектепти бүтүргөн. Ошол эле жылы Кыргызстандын Ош шаарынын педагогикалык окуу жайына сырттан окууга тапшырган. Эмгек жолун Аличор жамаатынын Баш Гүмбөз айылынын мектебинде математика мугалими болуп иштөп баштаган.

1954-1957-жылдары Куралдуу Күчтөрдүн катарында артилерия батальонунда кызмат өтөп келип, ОГПнин математика факультетин аяктап, математика мугалими кесибине ээ болгон. Өз эмгек жолунда №4 С.М.Киров атындагы мектепте 1961-1965-ж.ж.жана 1969-1971-ж.ж. директор, райондук билим берүү бөлүмүндө инспектор, методист, “Ленин жолу” колхозунда партком, №7, №5, №3, №2, №4 ж.б. мектептеринде мугалим болуп иштөп келген.

Сарабек Ниязбековдун талыкпаган эмгегин Тажикстан Өкмөтү жогору баалап, көптөгөн мамлекеттик сыйлыктар менен сыйлаган. “Тажикстандын билим берүүсүнүн мыктысы” төш белгисине (10.05.1968-ж.), Тажикстандын Жогорку Кеңешинин Указы (10.07.1968-ж.) менен “ТажикССРинин мектептерине эмгек сиңирген мугалим” наамына, СССР Жогорку Советинин Указы (10.07.1968-ж.) менен “Эмгек Кызыл Туусу” орденине, Тажикстандын Жогорку Кеңешинин Указы менен “Ардак грамотасына (10.12.1966-ж.) жана Тажик ССРинин КП БКнин “Ардак грамотасына” (10.12.1966-ж.), “Эмгек

ветераны” медалына (21.03.1986-ж.), ж.б. сыйлыктарга ээ болгон.

Ниязбеков С. беш перзенттүү: эки уул, үч кызы болуп болгон.

2014-жылы Сарабек Ниязбековдун ысмы ТБАОнун облустук эл депутаттарынын Мажилисинин төрагасы, ТБАО облусунун төрагасы Шодихон Джамшеддин 24.06.2014-ж. №203 чечими менен көркөм-өнөр мектебине ыйгарылган.

Сарабек Ниязбеков 2003-жылы 15-октябрда дүйнөдөн өтүп, сөөгү Ыраң көл айылына коюлган.

Апандиев Ахматбек 1955-жылы 13-ноябырда Ыраң көл кыштагында туулган, 1963-1973-жылдары Киров атындагы № 4 отро мектебинде окуган.

1973-жылдан 1974-ж.ж. Кара-Кол кыштагындагы Чкалов атындагы мектепте башталгыч класста мугалим болуп иштеген. 1974-1976-ж.ж. чейин советтик армияда кызматта болгон.

1976-1977-ж.ж. Ленин атындагы №1 мектебинде башталгыч класста мугалим болуп иштеген.

1977-1979-ж.ж. Душанбеде финансы-экономика техникумда окуп, ошол эле жылы ноябрдан баштап Госбанк азыркы “Агроинвестбанкда” 2016-жылдын июнь айына чейин иштеген. Азыркы учурда пенсияда. 2 уул, 4 кыз жана 5 небереси бар.

Алипбеков Гамбарали (1929-1972). 1929-жылы Ыраң көл айылында туулуп өскөн. Ыраң көлдөгү №4 орто мектепти бүтүрүп Ыран көлдөгү мектепте мугалим, «Ленин Жолу» колхозунда бухгалтер, Киров атындагы колхоздо бухгалтер болуп иштеген. Өмүрүнүн акыркы жылдары Киров айылындагы колхоздун Алайдагы бригадасына бригада башчысы болуп иштеп жүрүп 1972-жылы

дүйнөдөн кайткан. Бул киши ишти так аткаруу жана адамгерчилиги менен айырмаланган.

Касымов Замир 20-декабр 1952-жылы Тажик ССРнин ТБАО, Мургаб районунун Ыраң көл кыштагында колхозчунун үй-бүлөсүндө туулган.

1959-жылы Ыраң көл кыштагынын Киров атындагы сегиз мектепке тушконмун. 1968-жылы Мургаб районунун Кара көл кыштак Советине караштуу Сарык-Могол айылынын Жданов атындагы орто мектепте окуусун улантып, 1969-жылы орто мектепти аяктаган.

1970-жылы Фрунзе шаарындагы СССРдин 50 жылдыгы атындагы Кыргыз мамлекеттик университетинин экономика факультетине (экономика соода бөлүмүнө) тапшырып, аны 1974-жылы университетин бүтүргөндөн кийин Мургаб районунун керек-жарак коомунда эмгек жолун баштаган.

1975-жылдын апрелинен Мургаб керек-жарак коомунун экономисти, ал эми 1979-жылдан Мургаб керек-жарак коомунун төраганын орун басары болуп бекитилген.

1983-жылы Мургаб районунун мамлекеттик камсыздандыруу инспекциянын жетекчиси болгон. 1985-жылы Мургаб районунун ички иштер бөлүмүндө оперуполномоченный БХСС болуп иштеп, ошол эле жылы өз каалоосу менен кайрадан Мургаб керек-жарак коомуна экономика бөлүмүнүн башчысы болуп иштей баштаган. 1987-жылдан 9820 аскер бөлүгүндө аскер-курулуш участкасында эмгек жана айлык акы инженерин болуп иштеп. 1988-жылы сентябрь айында кайрадан Мургаб керек-жарак коомуна экономика бөлүмүнүн башчысы болуп иштеген. 1991-жылы Мургаб керек-жарак коомунда төраганын орун басары, 1992-жылы 25-сентябрдан Мургаб районунун пайщиктердин токтомунун негизинде Мургаб районунун керек-жарак коомунун төрагасы болуп дайындалган.

26-январ 2001-жылы Мургаб районунун акча-каражат бөлүмүндө бюджет экономикасынын башчысы болуп иштеп, 2002-жылдан Мургаб районунун Ага-Хан фондунда кичи бизнес жана ишкерлер адиси болуп иштеп келди. 2004-жылы Мургаб районунун социалдык жардам бөлүмүнүн жетекчиси, 2006-жылдын май айынан Мургаб районунун аткаруу бийлигинин чечиминин негизинде калкты социалдык жактан коргоо бөлүмүнүн жетекчиси болуп үзүрлүү эмгектенип келди.

Касымов Замир өз эмгек жолунда көптөгөн сыйлыктар менен сыйланган: 1978-жылы мамлекеттик чекараны активдуу коргогон үчүн грамота менен, 1980-жылы СССРдин Жогорку Советтин Президиумунун атынан «СССРдин мамлекеттик чекараны артыктуу коргоду» деген медаль менен сыйланган. 1988-жылы социалдык милдеттерди ийгиликтуу аткарган учун чекара бөлүгүнүн 70 жылдыгына карата «Аскер курулушунун мыктысы» деген значок жана грамота менен сыйланган. 1997-жылы Мургаб районунун керек-жарак коомунундагы алгылыктуу кызматы үчүн «Керек-жарак коомунун мыктысы» төш белгиси менен сыйланган.

2011-жылдан ардактуу эс алууда.

Пирмамбетов Сапарбай Тоолуу Бадхшан Автономиялуу Областынын Мургаб районуна караштуу Ыраң кел жамаатында орто чарба үй-бүлөсүндө 1921-жылы 13-майда туулган.

1932-1935-жылдарда Ыраң келдөгү башталгыч мектептен 4-класска чейин окуп, катсабатын жойгон.

Пирмамбетов Сапарбай өзүнүн эмгек жолун 1940-жылы Ыраң келдөгү Приск алтын кенинде иштөөдөн баштаган.

1941-жылы колхоз уюшулган мезгилде «Ленин-Жолу» колхозунун мүчөлүгүнө кабыл алынып, 1982-жылга чейин

колхоздун ар кандай иштеринде эмгектенүү менен мал чарбасына жигердүү салымын кошкон.

1961-1976-жылдарда райондук жана Областык Советтин депутаттыгына көрсөтүлүп, өзүнүн үзүрлүү эмгек жолунда Тажик ССРинин мал чарба иштерин өркүндөтүүгө бараандуу салым кошкондугу үчүн, өкмөт менен партия күжүрмөн эмгегин эң жогору баалап, 1964-жылы 28-ноябрда Тажик ССРинин Жогорку Кеңешинин «Ардак грамотасы» (Почетная грамота) менен сыйлайт.

1966-жылы 22-мартта «Эмгектеги артыкчылыгы үчүн» медалы менен 1970-жылы СССР Жогорку Кеңешинин атынан «За доблестный труд, в ознаменование 100 летя со дня рождения В.И.Ленина» деген юбилейлик медалы менен сыйланган.

Андан кийин 1971-жылы 14-июнда СССР Жогорку Кеңешинин указы менен «Ленин» орденин алган.

Көп жылдар бою аткарган ак эмгегин чарбага кошкон салымы үчүн СССРдин Жогорку Кеңешинин атынан Аткаруу Комитетинин чечими менен «Эмгек ветеран» медалы менен сыйланган

1982-жылдан пенсия жашына жетип, эс алууга чыкса да 1995-жылдарга чейин совхоздун ар түрдүү: кыркым, чөп, чабык, иштерине кол кабыш кылып, жаштарга ак сакалдык кеңешин берип келүү менен 1998-жылы 2-майда дүйнөдөн кайткан.

Таабалдыев Ысмайыл 1959-жылы 20-июль куну Ыраң Көл айылында туулган.

1966-жылы мектеп босогосун аттап, 1976-жылы Киров орто мектебин аяктаган. 1978-1980-ж.ж Советтик Армиянын катарында Россиянын Иркутск Шаарында болгон. 1980-жылдан «Ленин Жолу» колхозунда эмгек жолун баштап, 1987-1990-ж.ж. Чечекти участкасында ферма башчысы болуп иштеген. 1993-2003-ж.ж. чейин «Ленин Жолу» колхозунун башкармасы болуп эмгектенди.

2003-2007-жылдары Ыраң көл жамаатынын төрагасы болуп иштөп, ардактуу эс алууда.

Райимжанов Курбанбай Токтосунович 1966-жылы 1-апрелде Ыраң көл айылында туулган. 1973-жылы Киров атындагы №4 орто мектебине биринчи класска кирип, аны 1983-жылы бүткөн. Ошол жылы Коргон-Төбө шаарындагы В.В.Куйбышев атындагы совхоз-техникумдун ветеринардык факультетине тапшырган. 1985-1987-жылдары советтик армиянын катарында кызмат кылып, 1988-жылы аталган окуусун улантып бүтүп келет. Ошол эле жылы “Ленин-жолу” совхозуна ветфельдшер, андан соң ветеринардык баш врач болуп иштейт. Союз таркаган жылдары “Ыраң көл” чакан ишканасын ачып, боз үйдүн сөөгүн жасоо боюнча 2 ишкананы иштетет. 1995-1997-жылдары совхоздо ферма башчысы, 1997-2000-жылдары “Чечекти” колхозунун башчысы болуп эмгектенген.

2009-2015-жылдары С.Ниязбеков атындагы көркөм өнөр мектебинде алган комуз классынын мугалими, андан окуу бөлүмүнүн башчысы болуп иштеген.

2015-жылдан бери Ыраң көл жамаатынын төрагасы болуп иштөп келе жатат.

Мыйманбаев Насим 1968-жылы 1-январда Мургаб районунун Ыраң көл айылында туулган. 1975-1985-жылдар С.М.Киров атындагы №4 орто мектебин аяктаган.

1989-1990-жылдары Кыргызстандын Ош облусунда Шаферлук кесиптин ээси болгон. 2000-жылы Мургаб Районуна мед училишасын аяктап 2006-жылы 2-категориясы берилди, 2007-жылы 1-категориясы берилди.

2008-жылы Тажик Республикасынын Мед окуу жайын бүткөн.

2009-жылдан Ыраң көл ооруканасынын башчысы болуп иш кызматында, Хорог университетинин сырттан

окуу бөлүмүндө хим-биолог факультетин аяктаган. Үй-бүлөлүү, 3 уулдун атасы.

Бегматаев Майрамбай Ыраң көл жамаатында 1928-жылы Колхозчунун үй бүлөөсүндө туулган.

7 жашына чейин ата энесинин тарбиясында болуп, андан кийин С.М.Киров атындагы №4 орто мектебин бүткөн. 1943–жылы «Ленин Жолу» Колхозунун мүчөлүгүнө кабыл алынып, колхоздун ар кандай иштерине эмгектенүү менен мал чарбачылыгын өнүктүрүүдө жигердуу салымын кошо алган.

1970-жылы СССР Жогорку Кеңешинин атынан «За доблестный труд в ознаменование 100-летия со дня рождения В.И.Ленина»-деген юбилейлик медалы менен сыйналган. Көп жылдар бою аткарган ак эмгеги кошкон салымы үчүн СССРдин Жогорку Кеңешинин атынан Аткаруу Комитетинин чечими менен 1984-жылы «Эмгек ветераны» медалы менен сыйланган. 1987-жылы СССРдин профсоюз комитети тарабынан «Ударник коммунистического труда» андан кийин СССРдин «Ударник XI пятилетки» медалдары менен сыйланган. Мындан башка да бир көп алкыштарга, сыйлыктарга, грамоталарга ээ болгон.

1988-жылдан пенсия жашына жетип, эс алууга чыккан. 2004-жылы 28-сентябрь айында дүйнөдөн кайткан.

Жумабаев Абдыкаар 1948-жылы Мургаб районунда Суу-башы айылында төрөлгөн. 1958-1968-жылдары № 1 Ленин атындагы орто мектебин окуп бутургон.

1968-жылдан баштап Ош Мамлекеттик педагогикалык институтунун Физика-математика факультетинин студенти болуп, 1971-жылы аяктаган.

Жогорку окуу жайын бүтүргөн соң № 1 Ленин атындагы орто мектепте алгач мугалим болуп, андан кийин окуу бөлүмүнүн башчысы болуп иштеген.

1985-жылы №9 Макаренко атындагы орто мектебинин негизделеишине чоң салым кошуп, ушул мектепте эмгектенген. Бир топ жылдар бою райондук билим берүү бөлүмүндө эмгектенген.

1988-жылы Кара Көл айылындагы Чкалов атындагы орто мектебинин директору болуп дайындалып, бул мектептин окуу тарбия иштерин бир кыйла жогору көтөргөн. 1993-жылы Чечекти совхозунда жетекчи болуп келген. Чечектинин белгилүү инсаны Жумабаев Абдыкаар райондо чоң кадыр баркка ээ болгон.

2012- жылы дүйнөдөн кайткан.

Орозбаев Кенешбек 7-май 1989-жылы Мургаб районунда туулган. Жогорку билимдүү, Тажикистан маданият тармагынын отличниги.

1975-1985-жылдары В.И.Ленин атындагы №1 орто мектебинде окууган.

1986-1991-жылдыры ТГИИ Мирзо Турсун-Зода окуу жайын бүтүрүп, Мургаб райрнунун маданият тармагында РМУ-директору Элдик театрдын режиссеру, БММ директору, РМБнун баш методисти жана 2000-2016-жылдарда Ыраң көл жамаатында көркөм өнөр мектебинин директору болуп иштеген. Азыркы учурда Ыраң көл жамаатынын катчысы болуп эмгектенет.

Касымов Сайфидин Миталипович 26-август 1978-жылы Тажик ССР инин Мургаб районуна караштуу Ыраң көл айылында, кызматчыландын үй-бүлөөсүндө туулган. 1985-жылы Мургаб районунда 1-класска мектепке түшүп 1995-жылы Манас атындагы № 9 орто мектебин аяктаган. 2002-жылы Хорог шаарынын тех лицейине тапшырып бухгалтерлик кесипти аяктап, 2006-жылы Мургаб районунун билим берүү бөлүмүндө баш бухгалтер болуп эмгектенип жатат.

Ошондой эле 2013–жылдан бери Мургаб районунун Кызыл жарым ай коомунун төрагасы болуп эмгектенет.

Үй бүлөлүү. Бир уулдун жана беш кыздын атасы.

Раймжанов Токтосун 1932-жылы 23-февралда Ырың көл кыштак советине караштуу Мамек айылында туулган. Энеси 1 жашында, атасы 6 жашында каза болуп томолой жетим калат. Алгач Мургабдагы балдар интернатына кабыл алынып окууга түшүп, кийин Ниязбек чоң авасынын кароосунда 10-классты бүтүргөн соң “Чечекти” биостанциясында жумушчу болуп иштеп 1959-жылы Душанбе шаарындагы бухгалтердик окууну бүтүп келет. Өзүнүн кесиби боюнча эмгектенип, андан соң 1962-1964-жылдары областык сотто катчы болуп иштейт.

Ардактуу эс алууга чыкканга чейин өз кесиби боюнча Кара-Көл, Мургаб, Лени-Жолу совхоздорунда баш бухгалтер, айыл чарба башкармасында текшерүүчү (ревизор), райондук элди тейлөө комбинатында баш бухгалтерлик кесипти аркалап келген.

2009-жылы кенже уулу Кубанычбек менен ажылык парзын аткарып келген. 4 уул 2 кыздын атасы, 23 небере жана 10 чебереси бар.

Турдуматов Бурхан 2-феврал 1945-жылы Ыраң көл айылынын Бөрлүк жайлоосунда туулган.

Орто мектепке 1952-жылы түшүп, 1962-жылы бүтүргөн. 1964-1967-жылдары советтик армиянын катарында болгон.

1970-жылдан ардактуу эс алууга чейин мамлекеттик коопсуздук комитетинде иштеген. Учурда ардактуу эс алууда жаштарга насаатчы болуп жүрөт.

Сатаров Курбанбай (1939-1996). Тажик айыл чарба институнун зооинженерия факултетин бүтүрүп, зооинженер кесибинин ээси болгон. Өзүнүн эмгек жолуну №4

С.М. Киров атындагы орто мектепте орус тили жана физкультура мугалими болуп иштөө менен баштаган. Ушул эле кесипте №6 Акжар жана №5 Хуссейинбаев орто метептеринде иштеген. Андан кийин погран отрядда, райондук мал дарылоо бөлүмүндө, Сары-Могол айылындагы Шугнан совхозунун ферма башчысы, Аличордогу СССРдик 60 жылдык совхозунда плем зоотехник, Ыраң көлдөгү Ленин-Жолу совхозунда гидро мелиоратор, зоотехник, кадр бөлүмүнүн башчысы, Киров совхозунда башкы зоотехник болуп эмгектенген. Өзүнүн ишине байланыштуу Мургаб, Көөнө-Коргон, Кара-Көл, Сары-Могол, Аличор, Баш-Гүмбөз айылдарында жашап жана иштеген.

Акыркы жылдары ижаралык ыкмага өтүү мезгилинде бир топ көрсөткүчтөргө жана жетишкендиктерге жетишкен. Суу-Башыда өзүнүн үй-бүлөөсү менен тоют топтоп 1 гектардан 12 центнерге жеткирип тоют жыйнаган. Андан кийин мал чарбасына өтүп, өзүнүн үй-бүлөөсү менен 265 тубар койдун төлүнү алып, ар 100 тубар баштан 104 баш төл алган. Малды этке тапшырууда ар бир баштын орточо салмагы 54 кгдан өткөнгөн. Ошол убактагы өкүмөт менен партия жетишкендиктерин баалап айыл-чарба кызматчыларынын слетунда ВАЗ-2106 маркасындагы автомашина менен сыйлаган.

Сатаров Пайзиддин Курбанбаевич 1974-жылы 5-мартта Мургаб районунун Мургаб айылында жарык дүйнөгө келген. 1981-жылы Аличор жамаатынын Баш-Гүмбөз айылындагы №7 сегиз жылдык мектепте 1-класска кирип, 1991-жылы Ыраң көл жамаатынын Ыраң көл айылындагы №4 С.М Киров атындагы орто мектепти аяктаган. Ушул эле жылы Түндүк Осетсиядагы Владикавказ жогорку аскер окуу жайына тапшырып окуй баштаганда 1993-жылы Алматадагы жогорку аскер окуу жайына которулуп, аны 1995-жылы ийгиликтүү аяктаган.

Казакстан Республикасындагы дээрлик бардык аймактарында кызмат өтөп келе жатат. 2003-жылы Астана шаарындагы жогорку аскер академиясын окуп бүтүргөн. Кызматтык абалы боюнча девизиянын кол башчысынын орун басарына чейин жетти. Аскердик даражасы полковник. Үй бүлөлүү. Чоң уулу Иляз Актөбө шаарында учкучтар окуу жайынын курсанты. Кичүү уулу Сатаров Тимур 6-класста окуйт. Аялы орус улутунан, аскер кызматчысы болуп иштеп келген. Азыркы учурда эс алууда.

Сатаров Эрназар Курбанбаевич 1967-жылы 15-сентябрда Мургаб районунун Мургаб айылында туулган. 1974-жылы Мургаб айылындагы №1 Ленин атындагы орто мектепке 1-класска кирген. Андан кийин орто билим алууну Сары-Могол айылындагы №3 Ждаков атындагы, Аличор айылындагы №6 М.Горький атындагы орто мектептерде улантып, Ырың көл айылындагы №4 Киров атындагы орто мектептен толук орто билим алып чыккан. Орто мектепти “эң жакшы” деген баалар менен аяктоо менен Тажик ССРинин билим берүү министирлигинин ардак грамотасы жана комсомолдук борбордук комитетинин “Эң жакшы окуганы үчүн” деген төш бөлгиси менен сыйланган. 1984-жылы орто билим алгандан кийин, Душанбе шаарындагы Тажик айыл чарба институтунун экономика факултетинин бухгалтердик эсеп жана айыл чарба ишканаларында көзөмөл жана анализ бөлүмүнө кирген. 1986-жылы 2-курсту бүтүрүп, Советтик Армиянын катарына барып эки жыл толук кызмат өтөп келген. 1988-жылдан окуусун улантып 1990-жылдын декабрь айында окуу жайын артыкчылык (кызыл) диплому менен аяктаган. Эмгек жолуну 1991-жылы Ленин-Жолу совхозунун башкы экономистигинен баштаган. Андан кийин 1992-1999 жылдары дээрлик ушул чарбада башкы бухгалтер болуп эмгектенген. 1999-2002 жылдары Мургаб райондук айыл

чарба башкармалыгында башкы бухгалтер, 2002-2008-жылдары башкармалыктын башчысы болуп эмгектенген. 2008-2009-жылдары Мургаб райөкүмөттө экономика жана соода бөлүмүн жетектеген. 2009-2011-жылдары кайрадан айыл чарба башкармасынын башчысын аткарып турган. 2011-2016-жылдары Мургаб районунун төрагасынын биринчи орун басары, 2016-жылдан ушул күнгө чейин райондук каржылоо башкармалыгынын башчысы болуп иштөп турган.

Үй бүлөлүү, төрт баланын атасы. Уулдарынын экөөсү жогорку билимдүү жана укук коргоо органдарында эмгектенишет. Бир уулу Ходжент мамлекеттик университетинин 3-курсунун студенти. Эң кичүү кызы 5 жашта.

Көчөнов Туратбек 3-февраль 1939-жылы Мургаб районунун Кара-Көл айылында туулган. 1948-жылы Чкалов атындагы башталгыч мектебинде 8-классты аяктаган. Андан соң окуусун районубуздун №1 В.И.Ленин атындагы орто мектебинде окуусун улантып, 1958-жылы аяктаган. Эмгек жолун Мургаб керек жарак коомунда уста жардамчысы болуп 2 жыл иштөө менен башайт. 1961-жылы Сталинабад азыркы Душанбе шаарындагы Тажик мамлекеттик медициналык Абу али ибни Сино атындагы институтуна тапшырып, 1967-жылы бүтүрүп, врач педиатор кесибинин ээси болуп келет. Кесиби боюнча эмгек жолун Алай участкалык ооруканадан баштайт. Кийин райондагы борбордук ооруканада эмгектенип, 1969-1974-жылдары райондук борбордук ооруканада башкы врач болуп эмгектенген. В.И.Лениндин 100-жылдыгында ЦК КППСтин “Ардак грамотасы” менен сыйланат. 1972-жылы бүткүл союздук социалдык жарыштын жеңүүчүсү деген белги жана дагы “Тажик Республикасынын саламаттык сактоо ишинин отличниги деген наам ыйгарылды. Андан тышкары бир нече жолу облустук саламаттык сактоо бөлүмүнүн райондук ардак грамоталары менен сыйланган.

Өз эмгек жолунда бир нече жолу жогорулатуу курстарын Душанбе, Бишкек, Киев шаарларында өткөргөн. 1994-2007-жылдары райондук ооруканада башкы врач болуп эмгектенген.

Азыркы учурда ардактуу эс алууда. үй-бүлөлүү, 1 уул, 3 кызы жана 12 небереси бар.

Маматазимов Орунбай 1930-жылы Ыраң көл айылында туулган. Үч жашында атасынан ажырап, энесинин колунда чоңойгон. Орто билимин №1 Ленин атындаы орто мектептен алган. Жогорку билимди Жалал-Абад шаарындагы педагогикалык окуу жайын бүтүргөн. 1948-1955-жылдары Мадиян жана Чечекти айылдарындагы мектептеринин директору болуп эмгектенген. 1955-1957-жылдары Советтик Армияда кызмат өтөгөн. 1958-1969-жылдары №4 Киров атындагы орто мектебинде мугалим жана интернат башчысы болуп эмгектенген. 1967-1969-жылдары №1 орто мектебинде мугалим жана инетрнат башчысы болуп эмгектенген. 1970-1992-жылдары Ыраң көл айылынын №4 орто мектебинин директорунун тарбиялык иштери боюнча орун басары, интернат башчысы жана эмгек сабагынын мугалими болуп эмгектенип, мектепти эстетикалык көркөмдүктө жабдуу жана тейлөө боюнча үлгүлүү абалга жеткирген.

Өкмөт тарабынын алкыштарды, сыйлыктарды алган. ВЦСПСтин “Ардак грамотасын” 3 жолу, “Социалистик мелдештин жеңүүчүсү” төш белгисин алган. 1975-жылы “Тажик Республикасынын эл агартуу отличниги” төш белгиси менен сыйланган. 1993-жылы дүйнөдөн өткөн.

Үй бүлөлүү, 3 кыз 1 уулдун атасы.

Орунбаев Шабдан 1953-жылы Тажик Республикасындагы Мадияндын Муздуу Булак деген жеринде туулган. 1960-жылы Ыраң көл айылындагы №4 Киров атындагы орто мектебине 1-класска окууга кирип,

1970-жылы №1 орто мектебин аяктаган. 1970-жылы Бишкек шаарындагы университеттин физика факультетин бүтүргөн. Окуп жүрүп катардагы аскердик кызматын өтөгөн. Кийин ошол университеттин кыргыз тил адабият факультетин бүтүрүп №4-Киров, Кара-көлдөгү Чкалов мектептеринде иштеген.

1972-жылдан, 1993-жылга чейин №4-мектепте мугалим, мектеп директору болуп иштеген. Мургаб районунун бир нече алкыштарын, грамоталарын алган. 1993-жылы Кыргыз Республикасынын Чолпон-Ата шаарына көчүп кеткен. Ал жерде дагы педагогикалык ишин уланткан. Эл арасында, коллективде өтө чоң кадыр баркка ээ болгон. Үй-бүлөсү болгон. Эки кыз жана бир уулу бар, алар үй-бүлөлү.

2016-жылы 63 жашта дүйнөдөн кайткан.

Сатаров Аблылда 29-сентябрь, 1955-жылы Тажик ССРинин ТБАО, Мургаб районунун Ыраң көл сельсоветинин Чечекти участкасында колхозчунун үйүндө туулган. 1963-жылы Мургаб айлындагы №1-Ленин атындагы орто мектебине 1-класска түшкөн жана ошол эле мектепти 1973-жылы аяктаган. 1973-1974-жылдары Ленин-Жолу колхозунда колхозчу болуп эмгектенген. 1974-1976-жылдары Советтик армиянын катарында кызмат кылган. 1977-жылдан баштап “Чек-Ара” отрядында 2002-жылга чейин айдоочу болуп иштеген.

Афган Согушунун ардагери жана “Афган элинөн ыраазычылык” медалы жана мыкты чекара кызматкери төш белгилери менен сыйлыктарга ээ болгон.

Азыркы убакта ардактуу эс алууда. Үй бүлөлүү. 2 уул, 1 кыздын атасы жана 7 небереси бар. Уул кыздарын баары жогорку билимдүү.

Уулу Сатаров Умарбек Сары-Кол жергесинде тарыхта биринчи болуп 28 жашында “Ажы башчы” болуп

ТБАО, Шахринав, Рогун жана Панжакент райондорунун ажыга жөнөткөн адамдарыны баштап барып зиярат кылып келди. Ал Кыргыз мамлекеттик курулуш транспорт жана архитектура университетинин Кыргыз араб факультетин аяктап чыгыш таануу адистигине ээ.

Орунбаева Бубухан 15-феврал, 1952-жылы Ыраң кел айлында туулган. 1958-жылы 1-класска №4 Киров атындагы орто мектепке түшүп, 9-классынан №1 Ленин атындагы орто мектепти 1968-жылы 10-классты бүтүргөн.

1968-жылы Бишкек шаарындагы КЖПИна тапшырып 1972-жылы бүтүргөн. Ошол эле жылдан баштап №4 Киров орто мектебинде математика мугалими болуп иштеп, эмгек жолун баштаган

1977-жылдан ардактуу эс алууга чыкканга чейин №1 орто мектебинде математика мугалими болуп эмгектенген. Бир нече жолу райондук билим берүү жана мектеп башчыларынын мактоолору, грамоталары менен сыйланган. 1984-жылы “Тажик Республикасынын элдик билим берүүсүнүн отличтиги” төш медалы менен сыйланган. Азыркы учурда ардактуу эс алууда.

Үй-бүлөлүү, 3 уулу жана 2 кызы бар.

Адинаев Эргеш Абдиламитович 1954-жылы 15-июлда Ыраң кел жамаатынын Чечекти айылында туулган. Мургаб районунун №1 Ленин атындагы орто мектептөн орто билим алган. Андан соң 2 жыл Ленин-Жолу колхозунун курулуш иштеринде иштеген. 1974-жылы Советтик армия катарына барып, 2 жыл ийгиликтүү аяктап келип Ленин-Жолу колхозунда шофер болуп 12 жыл эмгектенген. Андан кийин устачылык менен кыргыз үй, эшик, рамка дагы түрдүү жыгач буюмдарын жасап 8 жыл эмгектенген.

Өз учурунда “Алдыңкы куруучу”, “Алдыңкы кыркымчы”, “Алдыңкы уста” деген сыйлыктарга ээ болгон. Азыркы

убакта ардактуу эс алууда. Жети кыз, эки уулдун атасы. Жыйырма эки неберелүү.

Адинаев Кубатбек Абилазович 1966-жылы Ыраң көл жамаатынын Чечекти айылында туулган. 1983-жылдан тартып совхоз жумушчусу жана жамаатынын аппаратында иштеп келген. №13 Жанкулиев атындагы мектептин курулушунда бригадир болуп иштеп бараандуу салымын кошту. Азыркы күндө Душанбе шаарында жашап Мургаб элине дагы жардамдарын берүүдө.

Тажалиев Мамасайит жалпы докторлук эмгек стажы 46 жыл. 1971-жылы Тажик Мамлекеттик Медициналык Институтун бүтүргөн соң хирург, андан кийин баш врачтын дарылоо бөлүмүнүн орун басары болуп эмгектенген. Кийинки 10 жылга жакын райондук орукананын баш врачы болуп эмгектенип, хирургия бөлүмүн жетектеген. 1993-1996-жылдары кайрадан райондук орукананын баш врачы болуп эмгектенген. Андан соң дагын хирургия бөлүмүнүн башчысы болуп иштеген. Акыркы жылдары баш врачтын дарылоо бөлүмүнүн орун басары болуп эмгектенген. СССРдик саламаттык сактоонун отличниги, СССРдик санитардык оборонасынын отличниги, мамлекеттик саламаттык сактоо министирлигинин көптөгөн сыйлыктарынын ээси. Тажалиев.М армиянын генералы Громовдун колу менен медалдарды алган. Жогорку категориядагы дарыгер.

Ал өзүнүн ишинде чынчыл, өз каалоосу менен өз кесибине бар күчүн жумшап берилип иштегени үчүн 30-август 2002-жылы Тажикистан Республикасынын Президентинин “Даңк” медалы менен сыйланган. 1995-2004-жылдары облустук депутаты болгон. Райондук депутат болгон. ТБАОнун Облсофпрофтун 2 чакырылышынын пленумунун мүчөсү болгон.

Тажалиев Мамасайит ажинын ысымы тарыхта сакталып, эл оозунан түшбөйт.

Азыркы күндө ардактуу эс алууда.

Үй-бүлөлүү, 4 уул, 4 кыздын атасы.

Атабаев Осмон 1934-жылы 2-майда жарык дүйнөгө келген. 1952-жылы орто мектептен 10-классты бүтүрүп, эмгек жолун 1952-жылдан баштаган.

1954-1959-жылдары Душанбе (СССР убагындагы Сталинабад) шаарында, Тажик селхоз институтунун зоотехник факултетин аяктап, зоотехник окумуштуусу наамын алган. Институтту аяктаган соң, 1959-1960-жылдары Райселхоз инспекциясында башкы зоотехник болуп иштеген.

1960-жылы сентябрь айына чейин Мургаб райондук «Ленин Жолу» колхозунун башчысынын орун басары жана башкы зоотехник.

1960-1963-жылдары Тажик ССР инин Илимдер Академиясындагы Памир базасынын илим кызматкери, 1963-жылы февраль айынан октябрь айына чейин Мургаб Партия Комитетинде партия уюштуруу инструктору, 1963-1966-жылдары Тажикистан КП ТБ Обкомунун айыл чарба бөлүмүнүн инструктору болуп эмгектенген.

1965-жылы «Памир Топоздору» темасында илимий иш жазган. Ал илимий иште жаш топоз торпокторун эмизүү усулу менен өстүрүү жана көбөйтүү жөнүндө толук жана түшүнүктүү жазылган.

1966-жылдын 7-июлунан 1969-жылдын 28-мартына чейин Мургаб Райондук Аткаруу Комтетинин Эмгекчилер Депутаттарынын Советинин төрагасы болгон.

1966-1970-жылдары борборлук Алай райондор аралык зооветучасткасында башчы, 1970-1976-жылдары Мургаб районунун айыл чарба азыктарын сапаты жана сатып алуу боюнча мамлекеттик инспектору, 1976-1978-жылдары ТБАОнун, Мургаб райондук топоз өстүрүү

«СССРге 60 жылдык» атындагы совхозунда директор, 1987-1988-жылдары «СССРге 60 жылдык» совхозунда зоотехник селекционер болуп иштеп келген. Директор болуп иштеп жүргөн кезинде совхоздон алган тажрыйбасы менен «Памирде топоздорду өстүрүүнүн натыйжалуулугу» деген аталышта китеп-брошюра жазган.

Эмгек жолунда райондук советтин депутаты катары IX, X, XI, XV, XVI, XVIII чакырылыштарында жана Облустук советтин XI, XVII, XVIII, XX чакырылыштарында депутат болуп шайланган.

1984-жылы «Тажик ССРинин Президиумунун Жогорку Кеңешинин Ардак Грамотасы» Мамлекеттик сыйлыгы менен сыйланган. 1986-жылы Атабаев Осмонго Ата мекенинин астында кылган чоң кызматы үчүн «Ардак Белгиси» ордени тапшырылган. 1987-жылы эл үчүн кылган эбегейсиз чоң кызматы үчүн өзгөчө маанидеги мамлекеттик пенсияга чыккан.

Борубеков Мамасаржан 1953—жылы, 15—январда Тажикистан Республикасынын, ТБАОна караштуу Мургаб районунун Ыран көл айылында туулган. 1960—1970—жылдары Мургаб районунун «Ленин» атындагы № 1 орто мектебинде окуган.

1970—1972—жылдары Ош шаарынын Фрунзе политехникалык институтунун филиалында окуп, 1972-1974-жылдары Кара-Дениз аскер флотунда кызмат өтөгөн. 1975-жылдан 1978—жылга чейин Ош шаарында политехникалык институтун улантып аяктап инженер-механик адистигине ээ болгон.

1978-жылдан 1980-жылга чейин Ош шаарында Авто Ремонт заводунда механик болуп иштөгөн. 1980-жылдан 1984-жылга чейин Мургаб районунда «Мургаб» совхозунда башкы инженер болуп эмгектенген. 1984-жылдан 1986-жылга чейин Мургаб РККПнын инструктору.

1986-жылдан 1988-жылдын аягына чейин Хорго шаарындагы ОбКом партиясынын уюштуруу инструктору болуп эмгектенген. 1988 жылдан 1989-жылдын аягына чейин Тажикстан КП Мургаб районунун айыл чарба башчысы, андан кийин 1989-жылдан 1993-жылдары «Ленин Жолу» совхозунун директору болгон. 1993-жылдан 1995-жылга чейин Мургаб райондук элди иш менен камсыздоо бөлүмүнүн директору, 1995-жылдан 1997-жылдын аягына чейин Мургаб районунун айыл чарба башкармасынын башчысы болуп иштеген.

1997-жылдан өмүрүнүн аягына чейин Мургаб районунун төрагасынын биринчи орун басары болуп эмгектенген.

Галбаев Абдихалил 23-февраль 194-жылы Мургаб районун Ыраң көл айылына караштуу Приске аймагында туулган. 1957-жылы №1 Ленин атындагы орто мектепти бүтүргөн. 1958-1961-жылдары Россия Федерациясынын Камчатка өрөөнүнүн Петропавловск-Камчатск шаарында аскердик кызматын өтөгөн. 1961-1966-жылдары Экспедицияда иштеген андан соң Куйбушев шаарында атайын унааларды айдоочулук курсун бүтүп, көп жылдар бою ДЭУ-961де, ар кандай унааларда айдоочулук милдетин аткарган. 1980-1994-жылдары Мургаб чек-ара аскер бөлүмүндө айдоочу болуп иштеген. Ошол мезгилдерде коңшулаш Афганистан мамлекетине катаал шарттарда бир канча ирет гуманитардык жүк ташып “Интернационалист жоокер” наамын алган.

Үч уул, үч кызы жана жыйырма небереси бар.

Жумабаев Исак 1957-жылы 15-октябрда Тажикстан Республикасынын, ТБАО-на караштуу Мургаб районунун Ыран Кол жамаатынын, Чечекти айылында Суу Башы ороонундо колхозчунун уйундо жарык дуйного келген. 1963-жылы Ленин атындагы орто мектепке кадам таштап,

1973-жылы аталган окуу жайын аяктаган. 1973-1976-жылдары Мургаб районунда керек жарак коомунда иштеген.

1976-1978-жылдары Москва шаарында кызмат отоп, 1978-1980-жылдары Душанбе шаарында техникумду окуп бутургон. 1980-1982-жылдары Мургаб керек жарак коомунда, 1982-2012-жылдары Мургаб районунун маданият болумундо башкы бухгалтер болуп эмгектенген.

2009-жылы Тажикистан Республикасынын “Маданиятынын мыктысы” наамы менен сыйланган жана 2010-жылдан баштап ардактуу эс алууда.

2 кыз, 3 уулдун атасы, 4 неберелүү.

Жумабаев Кубанычбек 1971-жылы 3-февралда төрөлгөн. 1977-жылы №1 В.И.Ленин атындагы орто мектепке 1-класска түшүп, ал мектепти 9-класска чейин окуйт. Андан соң, 9-классты №9 Макаренко атындагы орто мектептен улантып, 10-классты №10 Чкалов атындагы орто мектепти 1988-жылы аяктайт.

Ошол эле жылы Душабе шаарынын Шевченко атындагы жогорку окуу жайына индустриялык педагогикалык факультетине тапшырып, аталган окуу жайын 1992-жылы бүтүргөн.

Эмгек жолун Кара-Көл жаматындагы №10 мугалим болуп баштаган. 1993-1997-жылдары Чечекти №13 мектебинде математика жана физика мугалими, 1997-1998-жылдары аталган мектепте директор, 1998-1999-жылдары райондук элге билим берүү бөлүмүндө, меткабинеттин башчысы, 1999-2003-жылдары жаштар комитетинде жетекчи, 2003-2006-жылдары райондук малекеттик аткаруу органында социалдык маданий бөлүмүнүн бөлүм башчысы, 2006-2011-жылдары №1 А.Ахмедшарипов атындагы мектепте директор, 2011-жылдан баштап Чечекти башталгыч мектебинде жана

2012-жылдан Чечекти айылынын, Ыраң көл жаматы боюнча өкүлү болуп иштеп келет.

«Тажикистан Республикасынын эл агартуусунун мыктысы» наамына ээ жана Мургаб району боюнча эл өкүлдөрүнүн жана Ыраң көл жамаатынын депутаты.

Алиев Исираждин 1933-жылы туулган. Атасы Молдо Али 1936 жылдары Кытайдан кочуп келген. Алиев И. Сарыколдо атактуу мөргөндөрдөн болгон. Атамдын тагалары мөргөн болгондуктан 14 жашында мөргөндикти үйрөнө баштаган. Памирдин бүт жерлерин аралап чыккан 16-17 жашында кийик тутарга ишке кирип. 30 дай адам менен “Үч-Көл”, “Кең шибер”, “Памир”, “Сарыгорум” –деген жерлерде кийик тутуп иштегендер. 40 аркар 40 кызыл кийик кармап мамилекетке тапшырган. 40-аркардын көзү агарып өлүп калган экен. 20-25 кызыл кийикти тапшырган 1988-жылы “Гулбуйван” издеген Чат токой, Ырх, Серез, Алтын-Мазар, Чоң-Маржанай, Кичик-Маржанай, Такта-Горум, Базар-Дара-деген жерлерди кыдырып чыккан. Бирок Гулбияванди тапкан эмес экен. Бар болгону Алтын-Мазарда бир үңкүр бар экен. Ошо үңкүрдүн ичине күн тийип турат экен, ортосунда булак чекесинде Өлөң-шибер ошол шиберде барып дем алып жатса шериги экөө, жанынан бир нерсе өтөт экен, казып алып таштайын деп баягы жерди каза баштайт. Казса баягы жерден бир жамбаш сөгүнүн жартысы чыгат казанчыгы аябай чоң экен. Сөөктүн түсү аябай тунук экен. Сөөктү алып барып лабораторияга тапшырса эмненин сөөгү экенин аныктай албайт. Ал сөөктү кагаздан-кагазга ороп Москвага жөнөткөн экен. Ошентип адамдар жүрбөгөн жерлерде Экспидиксия менен барып көрүп келген. Исираждин колхоз-савхоздордо кылган эмгектери; Көпчүлүк мөргөнчилик жана мал багуу менен өткөн. Исираждин ар кандай орден медалдар менен сыйланган. 1) СССР Затрудовое Отличие, Ветаран труда, Выставка

достижений народного хозяйства СССР, Ударник XI-пятилетки СССР, «Ударник XII-пятилетки, Ударник коммунистического труда» жана ошондой эле Волга-24 машина менен сыйланган. Исираждиң илбирсти тирик кармап зоопарка тапшырган, 5-6 аюну аткан.

Каримова Галбубу 1939-жылы туулган. Каримова Галбубу көп жылдар бою Колхоз-Совхоздордо мал багып малдын төлдөрүн алып эмгектенген. Быйыл 78 ге чыкты. Эки уулу бар Увайдылда, Шайдилда.

Исираил Улуу Увайдылда 1963-жылы 26-апрелде туулган. 1970-жылы Мургабтагы №1 орто мектебине окууга барган. 1980-жылы окууну бүткөн. 1981-1983-жылдары Советтик армиянын катарында кызмат өтөгөн. 1984-жылы үйлөнгөн 1985-87-жылдары тракторист болуп иштеп, каналдарды курган. 1988-1996-жылга чейин мал баккан 1996-жылдан баштап Чечекти колхозунун завфермеси болуп 2000-жылга чейин иштеген. 2000-жылдан 2012-жылга чейин “Чечекти” фермердик чарбасынын башчысы болуп иштеген. Азыркы учурда ардактуу эсалууга чыккан.

Кенжекулов Сатыбалды 15-апрелде, 1932-жылы Тажикистан Республикасынын, ТБАО-на караштуу Мургаб районунун, Мургаб айылында төрөлгөн.

1941-1951-жылдары В.И.Ленин атындагы № 1 орто билим берүү мектебин окуп бүтүргөн. 1951-1953-жылдары райондук типографияда каттоочу, 1952-1953-жылдары айыл чарба бөлүмүндө бухгалтер, 1953-1954-жылдары райондук редакциясында жооптуу катчысы болуп эмгектенген. 1954-жылдан 1957-жылга чейин мурунку Совет куралдуу күчтөрүнүн катарында кызмат өтөгөн. 1957-1958-жылдары МТС адис бөлүмүндө эмгектенген.

1959-жылы партия кызматына өтүп, КПнын инструктору болуп, 1960-жылдан 1969-жылга чейин

Өзбекстан Республикасынын Ташкент шаарында жогорку партия мектебин окуп бүтүргөн. 1960-1969-жылдары бөлүмүнүн башчысынын орун басары, райондук партия комитетинин катчысы, 1969-1973-жылдары Мургаб райондук эл депутаттар советинин Аткаруу комитетинин башчысы, 1973-1986-жылдары Мургаб районундагы В.И.Ленин атындагы № 1 орто билим берүү мектебинин директору болуп иштеп келген. 1986-жылдан пенсияга чыкканга чейин ушул мектепте тарых сабагы мугалими болуп иштеп келген. Бир канча сыйлыктарга ээ болгон. 1969-1973-жылдары ТБАО депутаты болгон.

1965-жылы Тажик ССРинин Жогорку Советинин Президиумунун ардак баракчасына, Тажикстан КП БКнын ардак баракчасына жана 1970-жылы В.И.Лениндин 100 жылдык юбилейлик медалы, ж.б. мамлекеттик медалдар жана 1987-жылы “Эмгек ардагери” медалы менен сыйланган.

5 уул, 1 кыздын атасы.

Курбаналиев Абубакир 1944-жылдын 26-октябрында Тажикстан Республикасынын, ТБАО-на караштуу Мургаб районунун Ыран көл айылында төрөлгөн. 1959–1962-жылдары № 1 орто мектепти окуп бүтүргөн. 1962–1967-жылдары Душанбе шаарындагы Айыл чарба окуу жайын окуп, агроном–экономист адистигин алган. 1968-1971-жылдары Тажикстан илимдер академиясынын Памир Биология институтунда илим кызматкер. 1972-1978-жылдары Алай ММЖС-инде директорунун орун басары, 1979-1985-жылдары Мургаб айыл чарба башкармалыгында агроном-экономист болуп эмгектенген.

1974-1978-жылдары Алай участкасынан райондук советтин депутаты. 1986-1992-жылдары Мургаб РАПО сунун башчысынын орун басары. 1993-1994- жылдары «Ленин Жолу» совхозунун директору болуп иштеп келген. 1995 – жылдан баштап ардактуу эс алууда. 2002 – жылы

райондо биринчи түзүлгөн «Мургаб» бей өкмөт уюмун түзүп, анын башчысы катары Фонд Евразия, САМР , ДеД, областагы «Калам» жарандык коомдорду колдоо борбору, Мургабтагы АКТЕД-те эмгектенген жана кеңешчи болгон.

2004-2014-жылдары өсүмдүк карантини фитосани-тариясы боюнча райондогу мамлекеттик инспекциясынын башчысы болуп иштеген. Районубузда айыл чарбасы боюнча кеңешчи, табиятты сактоо, жайыттарды сугаруу жана жашылдандыруу иштери менен алектенүүдө.

Эмгек ветеринары катарында, райондогу Аксакалдар кеңешинин мүчөсү.

Мансуров Тажали 1912-жылы Чоң-Алай районунун Ача-Суу айылында төрөлгөн 1924-жылы Кара-Көлгө келип отурукташкан 1926-жылга чейин туруп калышат. 1932-1936-жылдарычек ара аскер бөлүгүндө ферма башчы милдетин аткарып турган. 1941-жылыдан 1949-жылыга чейин ферма башчысы, Ворошилов колхозунун уюштуруучусу болгон. 1969-70-жылдары ардактуу эс алуу болгон.

Жоошбаев Акжол Жоошбаев Акжол 1936 – жылы Тажикистан Республикасында ТБАО–на караштуу Мургаб районунун Ак-Суу аймагында төрөлгөн. Үй бүлөдө 5 бир тууган болуп, атасы Жоошбай жана энеси Мактымдын колунда тарбияланган.

1941 – жылы Ыраң көл айылына келип, 1943–жылы биринчи класска окууга түшүп, 1950–жылы 7-классты ушул мектептен аяктап, 1953-1954–жылдары орто мектепти Мургаб районунда бүтүрөт. Андан соң 1 жыл колхоздо иштеп, 1955-жылы армияга кеткен. Кызматта Инженерско-Техническая войскасында кызмат өтөгөн жана полковой школада машинист трактористти окуган сержанттыкты окуган. Кызматты бүтүп келген соң 1957–жылы Алибаева Топчуга үйлөнгөн жана үйлөнгөндөн кийин Алайга

тракторист болуп иштеп кеткөн жана ал жерде депутат болгон. 1965–жылы кайтып келип Колхоздо жана курулушта иштеп баштаган. 1970–жылы Лениндин 100 жылдыгына арналган юбилейлик алтын медал алган. 1970-жылдан 1986–жылга чейин колхоздо иштеген. Андан соң Чечекти айылында завферма болуп иштөп, 1976–жылы биринчи малчылар слетун баштап берген. Ыраң келде бригад болуп иштеп жана кезексиз автоунаа алган. Ал жылдары мектепте машина айдоочулугуна сабак берип, мугалим дизелист болуп иштөп келген. 1990-жылдары колхоз таркагандан кийин, элге чабынды жерлерди таркатып берип пенсияга чыгып кеткен. 9 баланын атасы, алардан 3 уул, 6 кызы бар. Уул кыздарынан 37 небереси, 25 чебереси бар. Азыр ардактуу эс алууда.

Көчөнов Талантбек ТБАОнун Мургаб районунда 1972-жылы 15-ноябрда туулган. 1980-1985-жылдары №1 Ленин атындагы орто мектепте, андан кийин 1985-1990-жылдары №9 Макаренко орто мектебинде билим алган. 1991-1993-жылдары Хабаровский шаарында Камчаткада аскердик кызматын өтөгөн. 1993-2003-жылдары Мургаб чек-ара аскердик бөлүмүндө эмгектенген. 2003-жылдан бээри жеке ишмер, “Ыраң кел” АФХнын фермердик мүчөсү. “Чек ара” кызматынын биринчи, экинчи жана үчүнчү даражаларынын ээси.

Үй бүлөлүү, 3 уул жана 2 кыздын атасы.

Абдыкадыров Эркин Бакирович 1960-жылы 31-декабрда төрөлгөн. 1978-жылы В.И.Ленин атындагы №1 орто мектебин бүтүргөн. 1978-1979-жылдары “Ленин Жолу” совхозунда эмгектенген. 1979-1981-жылдары Советтик Армиянын катарында кызмат өтөгөн. 1981-1982-жылдары кайрадан “Ленин Жолу” совхозунда эмгектенген. 1982-1987-жылдары Душанбе мамлекеттик институтунда орус

тили жана адабий факультетинде окуган. 1987-1993-жылдары Ыраң көл айылындагы №4 С.М.Киров атындагы отро мектепте эмгектенген. 1993-1998-жылдары Ленин-Жолу совхозунда “Туз” мекемесинин башчысы болуп иштеген. 1998-2004-жылдары Ыраң көл жамаатынын төрагасы болуп эмгектенген. 2004-2007-жылдары айыл чарба иштеринде иштеп, 2007-2015-жылдары кайрадан Ыраң көл жамаатынын төрагасы болуп эмгектенген.

1988-жылы “Чек араны коргоодогу артыкчылыгы” медалы менен сыйланган; 2015-жылы “Тажик Республикасынын эмгек сиңирген ишмери” медалы менен Өлкө Президенти Эмомали Рахмондун өз колу менен сыйланган. Мургаб райондук мажлистин 4 жолку чакырылышына депутат болгон.

Үй бүлөлүү, 3 уул, 1 кыз жана 4 небереси бар.

Ниязбекова Уулбүбү 1970-жылы 29-декабрда Мургаб районуна караштуу Ыраң көл айылында кызматчынын үй-бүлөсүндө туулган.

1977-жылы №1-Ленин атындагы орто мектепке биринчи класска түшүп, 10-классты 1988-жылы №9-Макаренко атындагы мектепте бүткөн.

1990-жылы Ош мамлекеттик институтуна тапшырып 1994-жылы Ош ГУ педагогикалык факультетин бүтүргөн.

1994-1997-жылдары №4 Киров атындагы орто мектепте башталгыч класстын мугалими болуп эмгектенген. 1997-1999-жылдары Кызыл-Рабат №2 Токтогул атындагы орто мектепте иштеген. 1999-2007-жылдары Мургаб районундагы №9-Манас атындагы орто мектепте мугалим, внеклассный зауч, билим берүү бөлүмүндө методист, Мургаб районундагы Пед. училищада окутуучу болуп иштеген.

2008-2017-жылдары Кызыл-Рабатында кайрадан №2 Токтогул атындагы мектепте кыргыз тил адабият мугалими, внеклассный зауч, болуп эмгектенген.

2009-2013-жылдары областной депутат болуп шайланган.

Үй-бүлөлүү, эки уул, эки кыздын апасы. Азыркы учурда Кызыл-Рабат жамаатынын “Наристе” баладар бакчасынын башчысы болуп иштейт.

Турсунбаев Маматибраим Маманиязович 1958-жылы, 5-февралда Тажикистан Республикасынын, ТБАО-на караштуу Мургаб районунун Ыраң көл жамаат айылындагы Кокту Өтөк айылында малчынын үй-бүлөсүндө төрөлгөн.

1965-1975-жылдары С.М.Киров атындагы №4 орто мектебинде окуп билим алган. 1975-жылы мектепти аяктаган соң 1978-жылга чейин совхоздо иштеп эмгектенген. 1978-жылы январь айынан Ош шаарында айдоочу кесибине окуп, 1978-жылы май айында бүтүрүп келген, жана ошол жылдын декабрь айынан баштап өзү эмгектенген совхоздо эмгек жолун Чечекти айылында баштаган. Ошол жерде бир жыл иштеп, 1979-жылы райондук советте депутат болуп шайланып, 3 чакырылышынын депутаты болгон жана «Ленин Жолу» совхозунда айдоочу болуп эмгектенген. Андан кийин райондун борборуна келип, 2006-2012-жылдары Мургаб-Көлмө-Душанбе жол каттамында айдоочу, 2012 – жылдан баштап Мургаб райондук прокуратурасында кароолчу болуп эмгектенип келе жатат.

Сапарбаев Айдарали 1947-жылы Тажикстандын Мургаб районуна караштуу Ыраң көл айылында орто чарба малчынын үй-бүлөсүндө туулган.

1954-жылы Киров атындагы №4 жети жылдык мектебинде окуп, 1965-жылы 11-классты Мургаб районунун Ленин атындагы №1 орто мектебин бүтүргөн.

1965-1970-жылдары Кыргыз ССРинин борбору Фрунзе шаарындагы Кыргыз Мамлекеттик Университе-

тинин филология факультетинде окуган. Эмгек жолун Ыраң көл кыштагындагы №4 мектебинде кыргыз тили адабияты мугалими болуп иштеп баштайт.

Андан кийин райондогу Кара-Көл, Көөнө-Коргон Мургаб Ыраң көл жамаатарындагы №10, №5, №1, №4 мектептерде мугалим, директор, мамлекеттик интернаттарда тарбиячы, интернат башчысы болуп иштеп келген. Ал өз кесиби боюнча мугалимдик ишин аркалап, жаш муундарды тарбиялоодо, билим берүүдө чоң салымдарын кошуп келди. 2013-жылга чейин талыкпай эмгектенип, 41 жыл элге жана мамлекетибизге кызмат өтөдү. Бош убактыларында адабий чыгармачылыгы менен алектенип келүүдө. Анын “Памир кыргыздары” аттуу китеби жарыкка чыгып, өз окурмандарын тапкан.

Үй бүлөлүү. 4 уул, 2 кыздын атасы.

Айдарали агай азыркы учурда 70 жашка чыкса дагы коомдук иштерге активтүү катышып, Ыраң көл жамаатынын ардагерлер кеңешинин төрагалык милдетин 6 жылдан бери аткарып келүүдө.

Сатаров Турганбай 25-март 1938-жылы Мургаб районуна караштуу Ыраң көл айылында туулган. 1946-жылы №4 орто Киров мектебине биринчи класска кадам таштап, 1955-жылы ошол мектепти 10-классты бүтүп, Мургаб районунда шоферлукка окуган. Окууну бүтүргөндөн кийин Кыргызыстандын Ош шаарында жоокер кызматын 3 жыл өтөп келген. Кызматтан келип Ыраң көл айылынын Ленин-жолу колхозунда шофер болуп эмгектенген.

1965-жылы Мургаб районуна көчүп барып ветлечебницада шофер болгон. 1966-жылы жубайы Аманова Оролго баш кошкон. 1977-жылы Душанбе шаарына кооперативдик техникумдун товаровед бөлүмүндө 2 жыл окуп, 1979-жылы бүтүргөн. 1980-жылы Мургаб районунда товаровед болуп иштеген. 1982-жылы Баш-Гүмбөзгө

завмаг болуп иштеген. 1986-жылы Чеш-Дөбөгө завмаг болуп иштеген. 1988-жылдан 1991-жылга чейин автоловка айдап жүрүп, ардактуу эс алууга чыгып Ыраң көл айылына көчүп келип 10-октябрь 1995-жылы дүйнөдөн кайткан. 4 уул, 2 кыздын атасы.

Көкүлов Кадыркул Айдаркулович 14-июль 1984-жылы Мургаб районунда туулган. 1991-жылы Манас атындагы №9 орто мектебине биринчи класска барып 2002 жылы ошол орто мектепти аяктаган. 2011-жылдан баштап Чечекти айылында имам хатиб болуп шайланган. Үйлөнгөн, эки кыздын атасы.

Кенжекулов Асылбек Сатыбалдиевич 22-февраль 1970-жылы Мургаб районунда жумушчунун үй-бүлөсүндө туулган. 1977-жылы №1 Ленин атындагы мктебине 1 класска түшүп, 1987-жылы аталган мектепди бүтүргөн. 1988-жылы аскер кызматына Санк-Петербург шаарына барып 1990-жылы бүтүрүп келген. 1993-жылдан 1997-жылга чейин Военный часть 9820да ширетүүчү болуп иштеген. 1997-2000 жылдары котрактын негизинде ошол эле часта иштеген. 2000-2004 жылдары Хорог шаарындагы 3220 военный частында иштеген. 2004-жылы Кыргыз Республикасынын Ош облусундагы Мамлекеттик Университетине сырткы бөлүмүнүн тарых факультетине тапшырган. 2009-жылы №1 А.Ахмедшарипов атындагы мектепке аскерге чейинки даярдоо боюнча мугалим болуп иштеп, 2010-жылы оккуусун бүтүрүп, 2011-жылы окуу бөлүмүнүн башчысы болуп дайындалган жана 2015-жылы тарых мугалими болуп иштеген. 2016-жылы 1-декабрдан баштап Ыраң көл жамаатындагы №4 Аблеч Шаиков атындагы билим берүү мекмесинин директору болуп иштеп жатат. Үй бүлөлүү, 2 уул жана 3 кыздын атасы.

Көкүлов Раимкул Апсаматович 20-сентябр 1969-жылы Мургаб районунун Мургаб айылында туулган. 1976-жылы Мургаб райондук №1 В.И.Ленин атындагы орто мектепке 1-класска барып 1986- жылы аталган мектепте 10-классты бүтүргөн. 1986-жылдан баштап эмгек жолун райондук госстрахта агент болуп баштаган. 1988-жылы аскердик кызматка Москва шаарына караштуу Жуковский шаарында жөнөтүлүп, эки жыл кызмат өтөгөн. 1990-жылдан баштап Мургаб райондук Райподо №19-магазинде сатуучу болуп иштеген. 1992-жылдан Ыраң көл жамаатына караштуу Чечекти айылында магазинде иштеген. 1993-жылдан Чечекти колхозунда кассир болуп, андан кийин ошол колхоздо экономист-ревиззор болуп 2000-жылга чейин иштеген. 2000-жылы колхоз жоюлган соң Чечекти Ассоциациясы түзүлүп анда бухгалтер болуп эмгектенген. 2005-2008-жылдары чечекти айылындагы клубда клуб башчысы болуп иштеген. 2012-жылдан баштап Чечекти айылындагы фермердик чарбасын директору болуп иштеп жатат. Эки жылдык бухгалтер окуусун окуган.

Үй бүлөлүү, эки уул, үч кыздын атасы, үч небереси бар.

Харбекова Майиз 20-январь 1937-жылы Ыраң көл аймагындагы Салык ташта жумушчунун үй-бүлөөсүндө туулган. 1943-жылы 1 класска түшүп 4-класска чейин Суу-башыдагы чым көпөдө окуган. Райондо агартуу системасында педагогикалык кадрлар жетишсиз болгондуктан Кыргызыстандан мугалимдер келишкен, Ошол мугалимдерден окуган.

1944-жылдан баштап колхоздор пландуу түрдө малөктөкө эт, сүт, май тапшырып турушкандыктан, балалык чагы согуш мезгилине туш болгондуктан элине кичинекей окуучу болгондугуна карабастан жардамдашкан. Ворошилов колхозунда үзүрлүү эмгектенген. Эки уул, 1 кыздын энеси, 11 небере жана 7 чебереси бар.

Мамаюнусов Азиретимуса Эркебаевич 1987-жылы 10-мартта кызматчынын үй-бүлөсүндө туулган.

Ыраң көл жамаатына караштуу Чечекти айылындагы Касым Жанкулиев атындагы №13 мектебинде 9-класка чейин окуп, 10-11 классты Манас атындагы №9 мектепте окуп бүтүргөн.

2005-жылы Президенттик квота менен Душанбе шаарындагы мамлекеттик тилдер жогорку окуу жайына барып, аны 2010-жылы бүтүп, орус тил жана тажик тил кесибине ээ болгон.

2009-жылдан 2013-жылга чейин Раң-көл жамаатына караштуу Чечекти айылындагы №13 мектебинде орус тили жана тажик тили мугалими болуп иштеген. 2013-жылдан Мургаб районунун жергиликтүү аткаруу органында адис болуп, азыркы учурда Мургаб районунун төрагасынын аппаратынын коомдук-социалдык өнүгүү жана байланышуу бөлүмүнүн бөлүм башчысы болуп иштөөдө.

Абдылдаев Ташбай (Ташбай милис) 1898-жылы Сарыколдун (Чыгыш Памирдин) Ыраң көл аминдигине караштуу Жумабай уулу Абдулланын үй-бүлөсүндө туулган.

Атасы Абдылда Каратөгиндин Саргой айылынан жер которуп Сары-Колго келген, орто чарбалуу киши болгон. Раң-Көлчү жана Чечектичи аксакалдардын, тагыраагы Омурзак жана Дубана аталардын айтуусунда ал кишинин бир короо кою, 60-70 топозу, 10 дой төөсү жана 6-7 жылкысы болгон.

Абдылдаев Ташбай бала жана жаштык мезгилинде: Каратөгин, Алай, Ош жана Фергана өрөөндөрүндө болуп, диний жана заманалык билимдерди алган. Маргалаң шаарында орус-тузем мектебинен да сабак алган. Эне тилинен тышкары орус жана тажик тилдеринде эркин сүйлөй алган деген маалыматтар бар.

Эр жетип ишке аралашуу мезгили Октябрь революцияга туура келгендиктен, ошол мезгилдин жаңы жашоосу Совет бийлигине кызмат кылып, аны Сары-Кол жеринде курууга активдүү катышкан. Кызыл Армиянын катарына өз каалоосу менен кирип, Каратегин жана Алай өрөөнүндөгү басмачыларды жок кылууда совет бийлигине кызмат кылган. Сары-Кол жергесинде Совет бийлигин курууда Памирден чыккан революционерлери менен үзөңгүлөш болгон.

Совет бийлиги Абдылдаев Ташбайдын (Ташбай милистин) эл үчүн кылган кызматын эске алуу менен бирге 1932-жылы Мургаб районунун ыктыярдуу отрядынын башчысы кылып дайындаган (Начальник добровольного отряда Мургабского района). Ушул кызматын 1937-жылга чейин, башкача айтканда репрессияга учураганга чейин аркалаган.

1937-жылы кармалып мүлкү конфискацияланган. 1938-жылы Ош шаарына алынып жөнөлгөндө жолдо атылган. Репрессияга учурап атылгандыгы жөнүндө кара кагазды 1976-жылы Мургаб районунун коопсуздук комитетинин башчысы Байбутаев Токтаалы баласы Ташбаев Орозбектин колуна берген.

Ошондой болсо да милициянын 60 жылдыгына карата чыккан китепте Абдылдаев Ташбайдын ысмы алдыңкы саптарда эскерилип өткөн.

Койчуманов Көкүл Сары-Кол жергесинде жашап, союз убагында айыл чарбага эмгек кылып, эл үчүн ак кызмат кылган шофер кесипте жүргөн аксакалдардын бири. Ал 1935-жылы 20 – январда кызматчынын үй-бүлөөсүндө туулган. Атасынын аты Арзыкулов Койчуман, энеси Калыкова Бүажар болгон. Түпкү аталары бай болгондуктан атасы Койчуман 1934-жылы жалган жалаа менен репрессияланып камалып кеткен, бирок камактан келип кийин өткөн. 1989-жылы 16-январдагы СССР

жогорку Советинин прездиумунун Указы боюнча кийин акталган.

Койчуманов Көкүл 1954-жылы Мургаб районундагы Маленков атындагы 7 жылдык мектепти ийгиликтүү аяктап, 1956-жылы Советтик армиянын катарына чакырылат. 1957-жылы шафңрлук мектепти бүтүрөт. Аскердик милдетин аяктай элек ооруп калып, армиядан 1958-жылы бошотулуп келет. Андан кийин эмгек жолун шафңрлук кесип менен Ленин жолу колхозунда баштайт.

1966-жылы профсоюз уюмуна мүчө болуп ушул эле колхоз, совхоздо эс алууга чыкканга чейин иштеп жүргөн.

1970-жылы 8-апрелде жогорку Советинин прездиуму атынан “ За доблестный труд в ознаменование 100 летия со дня рождения В. И. Ленина” медалы менен сыйланган.

1981-жылы. 1987-жылы “Комунистик эмгектин ударниги” деген наамдар берилип, төш белгилер менен сыйланган.

Көп жылдык ак эмгеги үчүн 25-декабрда 1987-жылы “Эмгек ветераны” медалы менен сыйланган.

1992-жылы ардактуу эс алууга чыгып, айыл аксакалы болуп жүрүп, 2013-жылы 78 жашында дүйнөдөн кайткан.

Пирманбетов Турганбай Турсунбаевич (1962-1992). Пирманбетов Турганбай Турсунбаевич 1962-жылы 15-сентябрда Мургаб районуна караштуу Ыраң көл айылында, жумушчунун үй-бүлөөсүндө туулган. Атасы Турсунбай айылдын колхозунда шофер болуп эмгектенген. Апасы Шааргүл бул дүйнөдөн эрте эле кайтыш болгон. Апасынан бир жашында айрылган. Аталаш үч иниси жана бир карындашы бар.

1969-жылы Киров атындагы №4 орто мектебине биринчи класска кадам таштаган. Мектепте окуп жүргөндө элпектиги жана ар бир адамга болгон жылуу мамилеси менен кадыр-баркка ээ болгон. 1979-жылы ошол мектепти ийгиликтүү аяктап, Кыргызыстан Республикасындагы Ош

шаарында жогорку окуу жайына барган. Кесиби боюнча шофер окууну ийгиликтүү аяктап, үйлөнүп, ошол күндөн өмүрүнүн акырына чейин айылдын колхозунда шофер болуп эмгектенген. Ишине өтө так жана жоопкерчиликтүү болгондуктан мамлекет тарабынан ардак грамоталарды, сыйлыктарды көп алган. Үй-бүлөсүнө да аябай камкор болгон. Карапайым элдердин алкыш сөздөрү бүгүнкү күнгө чейин айтылып келүүдө.

1992-жылы 30 жашында мезгилсиз дүйнөдөн кайткан. Артында бир уулу, эки кызы калган.

Таабалдиев Амирбек Досмамбетович Таабалдиев Амирбек Досмамбетович 1-сентябрь 1979-жылы Мургаб районун Ыраң көл жамаатына караштуу Ыраң көл айылында кызматчынын үй-булосунда туулган. 1986 жылы №4 С.М.Киров (азыркы Аблеч Шаиков) атындагы орто мектепке түшүп 1996 жылы аяктаган. 1997 жылы Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика Комитетинин Ош областык бухгалтер адистерин даярдоо окуу борборуна тапшырып, 1999-жылы бухгалтер-экономист адистиги боюнча артыкчылык менен аяктаган. Андан кийин Хорог шаарындагы М.Назаршоев атындагы мамлекеттик университетинин экономика факультетине экономист адистиги боюнча тапшырып бүтүргөн. 2001-жылдын январ айынан баштап 2013-жылдын май айына чейин Мургаб районунун статистика бөлүмүндө адис андан кийин башкы адис милдеттерин аткарып келген. 2013-жылы Мургаб районунун төрагасынын сунушу боюнча Тажикстан Республикасынын Президентинин көзөмөл алдындагы Статистика Агентствосунун Директорунун буйругуна ылайык Мургаб райондук статистика бөлүмүнө жетекчи болуп дайындалып иштеп келе жатат. 2010-жылдан тартып Мургаб районунун Шайлоо жана Референдумдарды өткөрүү комиссиясынын төрагасы милдетин кошо аткарып иштеп келүүдө. Тажикстан Республикасынын Статистика

Агентствосу тарабынан жана ТБАО догу Статистика Агентствосунун башкы башкармасы тарабынан милдетин аткарууда ийгиликтери жетишкендиги үчүн бир нече жолу ардак грамотасы жана баалуу сыйлыктар менен сыйланган. Үй-бүлөлүү 1 уул, 2 кыздын атасы.

Таабалдиев Досмамбет Шажанович 24-апрель 1955- жылы Мургаб районунун Ыран көл жамаатына караштуу Ыраң көл айылында кызматчынын үй-бүлөөсүндө туулган. 1962-жылы С.А.Киров атындагы мектепке түшүп 1972 жылы бүтүргөн. 1973-1975-жылдары Россия Федерациясына караштуу Калининград шаарында аскердик кызматта болгон. 1975-жылы Душанбе шаарындагы СССР Ички Иштер Министирлиги алдындагы атайын орто окуу жайына тапшырып 1977-жылы аны ийгиликтүү аяктаган. Андан соң СССР Ички Иштер Министирлигинин алдындагы Казакстан Республикасынын Алма-Ата шаарындагы атайын милиция окуу жайынын, жетекчи адистерин даярлоо курсун бүтүргөн. Мургаб районун Ички Иштер бөлүмүндө 1977-1995-жылдары, 1995-1999-жылдары Мургаб районунун Бажы кызматында, 1999-2001-жылдары Мургаб районунун Салык инспекциясында иштөгөн. 2001-жылдан тартып кайрадан өмүрүнүн аягына чейин Мургаб районун Ички Иштер бөлүмүндө иштеп келген. СССР Ички Иштер Министиринин 11-октябрь 1984-жылдагы № 497 буйругу менен “Мыкты кызматы үчүн” медалы менен сыйланган.

Адинаев Нурлан 23-август 1983-жылы Мургаб районунун Ыраң көл жамаатына караштуу Ыраң көл айылына жумушчунун үй-бүлөөсүндө туулган. 1990- жылы № 4 С.М.Киров (азыркы А Шаиков) атындагы орто мектепке түшүп 2001-жылы аяктаган. 2002-жылы аскердик кызматка чакырылып Душанбе шаарындагы Президенттик Гвардия катарында 2004-жылы бүткөн. Андан соң

Душанбе шаарындагы Шириншо Шотемур атындагы Агрардык университетинин финансы-кредит факультетине тапшырып экономист адиси боюнча аяктаган. Иш жолун Мургаб райондук Мамлекеттик Жергиликтүү Бийликтин экономика бөлүмүнөн баштаган. 2014-жылы июль айынан тартып бүгүнкү күнгө чейин райондук статистика бөлүмүнүн башкы адиси болуп эмгектенип келе жатат. 2015-жылы райондук эл өкүлдөрүнүн Ыраң көл жамаатынын Бөөрүлүк участкасынан депутат болуп шайланган. 1 уул, 1 кыздын атасы.

Токтосунов Газы Ибраимович 17-декабрь 1952-жылы Ыраң Көл кыштагында туулган. 1959-жылдан баштап Киров атындагы №4- сегиз жылдык мектепте окуган. 1969-жылдын август айынан баштап Чечекти кыштагындагы мугалим болуп иштеген. 1970-жылдан №4-Киров атындагы мектебинде мугалим болуп иштеген. 1973-1975-жылдары Советтик Армияда кызмат өтөгөн. 1975-жылы Ыраң көл кыштак советинде секретарь болуп шайланган. 1985-1987-Киров атындагы мектепте мугалим болуп иштеген. 1987-1994-жылдары Ыраң көл кыштак советинде секретарь болуп иштеген.

1994-жылдын декабрь айынан Ыраң көл жамаатынын председатели болуп иштеп келген.

Үй бүлөлүү, беш баласы бар.

Аблекеев Кошубак Маметкулович 1931-жылы 16-октябрды туулган. 1948-жылдан 1950-жыга чейин Прискеде иштеген. 1954-1957жылдары аскердик кызмат өтөгөн. 1958-1960-жылдары ПАТу да заправщик болуп иштеген. 1960-1992-жылга Ветеренарияда айдоочу болуп иштеген. Пенсияга чыкканда мамлекет тарабынан УАЗ автоунаасын белекке алган. 2004-жылы дүйнөдөн кайткан. Беш уул, эки кызы бар.

Абылкасымов Токур 1937-жылы 10-майда Шаймак айылында төрөлгөн. 1940-жылы атасы Абылкасымда Репрессия мезгилинде камакка алат. Себеби Шаймактагы эң биринчи чабандес болгон. Токур тай атасы Олжочунун колунда тарбияланат .

1948-жылы Чечектидеги Биологиялык станцияда жумушка орношот. 1955-1958-жылдары Беларуссиянын Минск шаарында аскердик кызматын өтөйт. 1958-жылы Биостанцияда Завсклад болуп жумушка орношот.

1958-2015-жылга чейин үзгүлтүксүз эмгектенет.

Биостанцияда арпа чөп айдалган, чөптү совхозго тапшырып турган. Совхозго өтө чоң салымын кошкон. Тажик Республикасынын Илимдер-Академиясынан (АНРТ) “Нива” маркасындагы авто унааны бөлөккө алат.

Эки уул эки кызы бар.

Таштанбекова Зумрат Төрөгелдиевна 1968-жылы 10-августта Мургаб районунун Мурга кыштагында төрөлгөн. 1985-жылы №1-Ленин атындагы орто мектепти бүтүрүп Душанбе шаарындагы Тажик педагогикалык институтуна тапшырган.

№13 К.Джанкулиев атындагы жалпы билим берүү мектебинде мугалим болуп андан кийин 1998-2007-жылдары аталган мектепте директор болуп иштейт .

2007-2009-жылдары №12 Н.Карабаев атындагы орто мектепте директор, 2009-2013-жылдары Мургаб райондук билим берүү бөлүмүнүн башчысы, 2013-жылы Райондук Өкмөттүн социалдык бөлүмүнүн башчысы, 2013-2015-жылдары кайрадан №12 Н.Карабаев атындагы мектепте директор, 2014-2016-жылдары райондук балдар чыгармачылык борборунда директор болуп эмгектенет.

2017-жылдан ардактуу эс алууга чыгып, №13 Касым Жанкулиев атындагы мектепте мектепке чейинки балдарды өнүктүрүү борборунда бөбөктөрдү тарбиялап келүүдө.

Үч уулу төрт небереси бар.

Абылкасымов Абдилазиз Токурович 1965-жылы 22-апрелде Чечекти айылында төрөлгөн. 1982-жылы Мургаб районундагы №1 Ленин атындагы орто мектепти аяктаган.

1983-1985-жылдары Чечняда танковый войскада кызмат аскердик өтөгөн. 1986-жылы Тажик айыл чарба Институтуна Зоинженерий факультетине тапшырган. 1990-жылы Душанбедеги коогаланга байланыштуу Чечектиге келип Биостанцияга лабарант болуп жумушка орношкон.

1993-жылы Хорог Университетинин Биология факультетине тапшырып, аны 1998-жылы аяктап Биология институнун ага илимий кызматкери болуп иштейт.

Ошол эле жылдары №13 Касым Жанкулиев атындагы мектепте Химия Биология мугалими, 2002-2005-жылдары Ыраң көл жамаатынын Чечекти айылындагы өкүлү болуп эмгектенет.

2010-жылы Аспирантурага тапшырат.

“Чыгыш-Памир шартында чөп чабындыны калыбына келтирүү, жайыттарды туура пайдалануу” деген эмгектерди жазган.

2010-жылы Хорог шаарындагы «Мугалимдер тажрыйба алмашуусу» деген конкурсту жеңип алып Польшанын Варшава шаарында 1 ай билимин өркүндөтүп келет.

Жубайы Таштанбекова Зумрат, 3 уул, 4 небереси бар.

Койчуманов Жаркынбай 1942-жылы Мургаб районунун Ыраң көл айылында колхозчунун үй-бүлөсүндө төрөлгөн. 1949-жылы мектепке 1-класска түшкөн. 1957-жылы сегизинчи класста Алай районунун Сары-Могол айылындагы орто мектепте окуусун ууланткан жана ушул эле мектепти 1959-жылы бүтүргөн. 1962-жылга чейин Ыраң көл колхозунда эсепчи болуп иштеп жүрүп 1962-жылдан 1965-жылга чейин Ыраң көл кеңешинде катчы болуп иштеген. 1965-жылы Кыргыз ССРинин Ош

мамлекеттик Университетинин кыргыз тил адабият факультетинин сырттан окуу бөлүмүнө тапшырат. 1968-жылы Мургаб районуна жаштар комитетинин биринчи катчысы болуп иштеген.

1970-жылы Ош Мамлекеттик Университетинин кыргыз тил адабият факультетин сырттан окуп бүтүргөн. 1972-жылы Тажикстан коммунисттик партиясынын Мургаб райондук партия комитетинин бөлүм башчысынын орун басары болуп иштеген. 1975-жылы Мургаб районунун элге билим берүү бөлүмүнүн жетекчиси болуп дайындалды. 1978-жылы райондук аткаруу комитетинин катчысы болуп дайындалып өмүрүнүн аягына чейин иштеген. Үй-бүлөлү, төрт уулдун атасы болгон.

Каландаров Шайдылда Турсунбаевич 18-май 1947-жылы Мургаб районунун Ыраң көл кыштак советинде туулган. 11-классты Ленин ото мектебинде 1965-жылы аяктаган. Кыргыз Республикасынын Маданият техникумун бүтүрүп, андан кийин окуусун Душанбе шаарынан улантып Мирзо-Турсун-Заде атындагы искусство институтун аяктаган.

Мургаб райондук маданият бөлүмүндө 36 жыл эмгектенген.

Тажикстан Республикасынын маданият бөлүмүнүн отличниги, Бүткүл Союздук фестивалдын лауреаты, 9-беш жылдыктын ударниги, Ленин комсомолунун сыйлыгынын ээси.

Азыркы мезгилде Кыргызстандын Кара-Балта шаарында жашайт. “Этникалык кыргыздарды колдоо” коомунун мүчөсү. Саясий жана коомдук иш-чаралардын активдүү катышуучусу.

Айдаров Дөөлатбек 1936-жылы 16-июнда Мургаб районуна караштуу Ыраң көл айылында төрөлгөн. 1943-жылдан 1945-жылга чейин Ыраң көл айылындагы орто

мектепти окуп бүтүргөн. 1954-жылдан 1961-жылга чейин ошол орто мектепте мугалим болуп иштеген. 1961-1963-жылдары советтик армиянын катарында кызмат өтөгөн. 1964-1969-жылдары Кыргыз Республикасынын Фрунзе шаарынын педуниверситетинин тарых факультетин сырттан окуп бүтүргөн.

1970-1974-жылдары Ленин-Жолу колхозунда парторг милдетин аткарган. 1974-1990-жылдары Киров орто мектебинде директор болуп иштеген. 1990-жылдан баштап ардактуу эс алууда болгон.

Таштанбекова Давлят 1959-жылы 2-августта Мургаб районунда жумушчунун үй-бүлөсүндө туулган. 1965-жылы Ленин атындагы №1-мектепте билим алган. 1976-жылы Хорог шаарындагы бир жылдык бухгалтерия окуусуна окуган.

1977-жылдан 1982-жылга чейин РайПо тармагында магазиндерде иштеген. 1982-жылдан 2011-жылга чейин Чечекти айылдык китепканасында китепканачы жана болуп эмгектенген. Союз таркаганга чейин “Ленин-Жолу” колхозунда төл жана чөп компаниясында иштеген.

1982-1987-жылдары районго депутат болгон. 1998-2005-жылдары №13-Жанкулиев атындагы мектепте мугалим болуп эмгектенген. 2007-жылы ардактуу эс алууга чыккан. 2009-жылы “Эмгектин отличниги” деген наам алган.

Бир уул, бир кызы бар.

Койчуманов Эрали Жаркынбаевич 18-май 1977-жылы Тажик ССРдин Мургаб районунда кызматчынын үй-бүлөсүндө төрөлгөн. 1984-жылы Мургаб районунун №1 Ленин атындагы орто мектепке түшкөн жана ушул эле мектепти 1994-жылы бүтүргөн. 1995-жылы Мургаб районунун Агропром банкында бухгалтер болуп иштеген.

1996-1998-жылдары Тажикистандагы Россия Федерациясынын чекарачы аскерлеринин катарында кызмат өтөгөн. 1999-жылы Тажик Мамлекеттик Медициналык Университетине тапшырып 2006-жылы врач терапевт кесибин алып бүтүрүп чыккан. 2006-жылы Хорог шаарындагы областтык борбордук ооруканага терапия бөлүмүнө врач терапевт болуп дайындалган. 2007-жылы Мургаб райондук борборду ооруканасынын терапия бөлүмүнүн башчысы болуп которулуп келген. Учурда ушул айтылган амалда иштеп турат. Үй бүлөсү бар, беш перзенттин атасы.

Эминов Саитбек 1939-жылы 16-февральда Тажик Республикасына караштуу Ыраң көл кыштагында колхозчунун үй бүлөсүндө туулган. 1946-жылы Ыраң көлдөгү №4 Киров атындагы сегиз жылдык мектепке түшүп, 1954-жылы Мургаб айлындагы Ленин атындагы №1-орто мектепке окуп 1957-жылы аяктаган. 1958-жылы Россиянын Калуга шаарында 3 жылдык аскердик кызматын өтөгөн.

1961-жылы Мургаб кыштагындагы ВУЧ 9720 комендатурага ишкер кирген. Ошол эле жылы Москва шаарында 6 айлык курстан өтүп келген. 1970-жылга чейин ошол жерде үзүрлүү эмгектенген. 1970-жылы запастагы офицер катарында отставкага чыккан. 1971-жылы Жданов атындагы мектепте военрук болуп дайындалган. 1972-жылы Ыраң көл кыштагындагы мектепте военрук болуп иштеген. 1977-1982-жылдары Душанбе шаарындагы Т.Г. Шевченко атындагы институтунун география факультетин сырттан окуп бүткөн.

1990-жылы эс алууга чыккан. 1998-жылы Кыргыз Республикасынын Чүй облусуна көчкөн. 2007-жылы дүйнөдөн кайткан.

Мамраимов Кудайберген (Кудаш) Умарович 22-август 1946-жылы Ыраң көл кыштак советинде туулган. 1953-1963-жылдары Киров орто мектебин бүтүргөн. 1963-жылдын сентябрь айынан баштап 1966-жылга чейин советтик армиянын катарында кызмат өтөгөн. 1968-1970-жылдары Хорог шаарында ПТУну бүтүп Ыраң көл айлында 1971-1983-жылга чейин Мургаб ГЭСине караштуу элге жарык берүү тармагында иштеген. 1983-1988-жылдарыга чейин Мургаб РайПосунда сатуучу болуп эмгектенген. 1988-жылы ден-соолугуна байланыштуу Кыргызстанга жер которуп кеткен. Азыркы учурда Кара-Балта шарында жашап жатат.

Алдакулов Шайык 1935-жылы 14-майда Мураб районуна караштуу Ыраң көл айлында туулган. 1942-жылы Ыраң көл айлындагы орто мектепте окуган. 1949-жылы орто мектепти бүтүп, 1952-жылы Душанбедеги Суу чарба Министрлик техникумуна тапшырган. 1956-жылы окууну бүткөн. 1956-1957-жылдан баштап Мургаб райондук Суу чарба бөлүмүнүн башчысы болуп иштеген. 1977-жылдан 1993-жылга чейин ДЭУда участкасында дормастер болуп иштеген. 1993-жылдан ардактуу эс алууга чыккан. 2008-жылы 8-март күнү дүйнөдөн кайткан.

Жаникулов Абдырасул Койчуманович 21-декабрь 1978-жылы Мургаб районунун Мургап жамаатында туулган.

1986-жылы А.С.Макаренко №9 орто мектебине биринчи класска түшкөн. 1990-жылы 3 класстан Ыраң көл айылында №4 С.М.Киров атындагы орто мектепте окууну улантаып ошол мектепти 1996-жылы аяктаган.

1998-жылдан иш сапарын “Ленин-Жолу” колхозунда эсепчи бухгалтер болуп баштаган, колхоз таркаганына байланыштуу 2000-жылы Тажик Республикасынын Душанбе шаарындагы Тажик мамлекеттик улуттук

университетине каржы жана экономика факультетинде финансы жана кредит бөлүмүнө тапшырып, 2005-жылы аталган университетинде окууну аяктаган. 2005-жылдан баштап Мургаб райондук Каржы бөлүмүндө казына адиси болуп иштей баштаган, бир жылдан кийин бюджет бөлүмүнүн башкы адиси болуп 2008-жылга чейин иштейт. 2008-жылдан 2009-жылга чейин Салык инспекциясынын башчысынын орун басары болуп, 2009-жылдан ушул убакка чейин салык инспекциясынын башчысынын орун басары-мамлекеттик каттоо бөлүмүнүн башчысы болуп эмгектенүүдө.

2011-жылы ТБАО Салык башкармалыгынан, 2014-жылы ТБАОнун акими Шодихон Жамшөдтин атынан Ардак грамотасы менен сыйланган. Мургаб элине кызмат кылуу максатында 2005-жылдан тарта биринчилерден болуп компьютердик борбор ачып эл кызматында.

Бир кыз, эки уулдун атасы.

Колчокбаев Тешебай (Шамшидин) 17-июль 1946-жылы Мургаб районунун Ыраң көл айылында туулган. Орто мектепти бүткөндөн соң 1964-жылы өз иш жолун Ленин-Жолу колхозуда колхозчу болуп баштаган. 1967-1971-жылдары Тажикистан айыл чарба институтуна тапшырып окмуштуу-зоотехник адистигин алган. 1971-1988-жылга чейин айыл чарба тармагында өнүктүрүү иштеринде көрүнүктүү жетекчи катары талыкпай эмгектенген. 1988-жылы июнь айында Мургаб райондук агропромдук бирикмеге жетекчи болуп шайлоо аркылуу дайындалган. 1991-1995-жылдары Мургаб райондук айыл чарба профсоюзунун башчысы болуп эмгектенген. 1975-2015-жылдары райондук эл депутаттарынын депутаты болгон. Талыкпаган эмгеги үчүн комсомол тарабынан көптөгөн сыйлыктарга ээ болгон. СССР Жогорку Кеңешинин Ардак грамоталары менен жана ЦК Тажикистан компартиясы тарабынан бир нече жолу Ардак

грамоталары жана баалуу сыйлыктар менен сыйланган. Бүгүнкү күнү ардактуу эс алууда. Мамлекеттик өзгөчө маанидеги ардагер. Эки бала, эки кыз, он небереси бар.

Арзыбаев Ысак 1933-жылы Мургаб районуна караштуу Ыраң көл айылында малчынын үй-бүлөсүндө төрөлгөн. Ыраң көл айылындагы орто мектепти сырттан окуп бүтүргөндөн соң Кыргыз Республикасынын Ош шаарындагы педагогика институтунда окуган. Мургаб райондук эл агартуу тармагында ар кандай кызматтарда талыкпай эмгектенген. Бүгүнкү күндө ардактуу эс алууда жана Кыргызстан Республикасынын Кара-Балта шаарында аксакалдар коомунун кеңешчиси.

Айдаров Жээнбек 1938-жылы 5-октябрда Ыраң көл айылында туулган. 1945-1955-жылдары Ыраң көл айылындагы орто мектепти окуп бүтүргөн. 1955-жылы Душанбе шаарындагы Айыл чарба институтуна тапшырып 1960-жылы зоотехник адистигин окуп бүтүргөн. 1963-1970-жылдары айыл чарба тармагын өнүктүрүү багытында чоң салым кошкон. 1997- райондук айыл чарба башкармасынын орун басары болуп эмгектенген. 1997-жылдан ардактуу эс алууга чыккан.

Рахманкулов Малаш 14-октябрь 1940-жылы Мургаб районунун Ыраң көл айылында төрөлгөн. 1961-жылы №1 Ленин атындагы орто мектебин аяктаган. Андан соң Ленин-Жолу колхозунда колхозчу болуп иштеген. 1962-жылы аскердик кызматын өтөгөн. 1962-1965-жылдары 8 жылдык №10 Чкалов атындагы мектепте, 1965-1967-жылдары №4 сегиз жылдык мектепте, 1967-1968-жылдары №10- сегиз жылдык мектепте, 1968-1969-жылдары А.С.Макаренко атындагы балдар үйүндө тарбиячы болуп иштеген. Журналистка иш багытын 1969-жылдан баштаган. Байыркы адабиятчы, 1971-1976-жылдары

Мургаб коммунисти газетасында катчы болуп иштеген, 1976-1978-жылдары “Мургаб коммунисти” газетасында башкы редактор болуп иштеген. 1978-1988-жылдары “Мургаб коммунисти” газетасынын катчысы болуп эмгектенүү менен “Мургаб коммунисти” газетасынын фильмотека бөлүмүнүн башчысы болуп эмгектенген. 1975-жылдан тартып ССР журналисттеринин, Тажикистан журналисттеринин 1994-жылдан тартып эл аралык журналисттер конфедерациясынын мүчөсү болгон.

2003-жылдын июнь айында дүйнөдөн кайткан.

Козубеков Сулайман 11-январь 1951-жылы Ыраң көл айылынын Приске аймагында туулган. 1959-1969-жылдары Мургаб районундагы №1 Ленин мектебинде билим алган. 1973-1975жылдары Калининград шаарында аскердик кызматын өтөгөн. Душанбе шаарындагы Соода техникумун аяктаган соң көптөгөн жылдар бою Мургаб райондук керек-жарак коомунун ар кандай жумуштарын аркалап, көп жылдар бою тажрыйбалуу жетекчи болуп иштеген. 1992-1994-жылдары Чечекти фермердик чарбасында жетекчи болуп иштеген. Беш уул, эки кыздын атасы. 2012-жылы дүйнөдөн кайткан.

Таабалдиев Рамил Шаджанович 1974-жылы 9-октябрда Мургаб районуна караштуу Ыраң көл айылында туулган. 1991-жылы С.М.Киров атындагы мектепти №4 мектепке аяктаган. 1991-жылы Кыргыз Республикасынын Бишкек шаарындагы Кыргыз Мамлекеттик Улуттук университетинин тарых факультетине тапшырып, 1996-жылы тарых адистиги боюнча аяктаган. 1997-жылы Россия Федерациясынын атайын чакыруусу менен контракт келишими боюнча 2001-жылга чейин кызмат өтөгөн.

2004-жылдан ушул күнгө чейин Бажы кызматында эмгектенүүдө.

Аскердик чини майор, 2017-жылы “25 солагии макомоти гумрук” деген медалдын ээси.

Үй-бүлөлүү төрт уулдун атасы.

Таабалдиев Шаажан-1921-жылы Ыраң көл айылында туулган. Биринчилерден болуп мектепти бүткөн. Ленин-жолу колхозунда көп жылдар бою ферма башчысы болуп иштеген.

Асанова Пари-1929-жылы Чоң Алайда туулган. 1950-52-жылдары Ыраң көл жамаатында аялдардан биринчилерден болуп иштеген.

Сатикулов Эркебай Эсенкелдиевич 05-апрель 1984-жылы кызматчынын үй бүлөсүндө Ыраң көл айылында туулган.

1991-жылы жети жашында Киров атындагы №4 орто мектебине 1-класска окууга барып, 2002-жылы орто мектепти аяктаган. Мургаб районунда чек ара аскердик бөлүгүндө кызмат өтөгөн.

2005-2016-жылдарда Ыраң көл жамаатындагы музыкалык мектепте кол өнөр, сүрөт класстарына мугалим болуп иштеген. 2016-жылдын 1-апрелден окуу бөлүмүнүн башчысы болуп дайындалган. Азыркы учурда Душанбе шаарындагы М.Турсунзода атындагы окуу жайында көркөм өнөр сүрөт бөлүмүндө сырттан окуйт.

Э. Сатикуловдун 2 уулу 1 кызы бар.

Турдуматова Жайнагүл Элчибековна 1998-жылы 30-январда туулган. 2003-жылы 5 жашында Ыраң көл жамаатындагы А.Шаиков атындагы №4 орто мектебине 1-класска окууга кирген. 7-класста музыкалык мектептин комуз классына кирип окуй баштаган..

2011-жылы Душанбе шаарына барып комузчулар менен «Мургаб районунун маданият күндөрү концертинен»

«Кохи Борбадда», «Бот садда», 2012-жылы устаты Раимжанов К, менен Бишкек шаардагы белгилүү комузчу, обончу, эн белги китебинин ээси Н.Абдырахмановдун 60 жылдык юбилейлик концертинен, 2013-жылы Тажикистандын ветернарлар асоссациясынын колдоосу менен комузчулар, бийчилер болуп Душанбе, Гисар, М.Турсунзода, Вархоб шаарларында болуп өз өнөрүн көрсөтүп келген.

2014-жылы орто мектепте 11-класста музыкалык мектепке комуз классына мугалим жетишпегенине байланыштуу мугалим болуп иштеп. 11-классты аяктагандан кийин Ош шаарындагы К.Молдобасанов атындагы консерваторияга комуз бөлүмүндө окуган. Анда Кыргызстандын белгилүү ырчысы Самара Каримова менен таанышып ага шакирт болуп, Бишкек шаарындагы филармонияда концертинде ырларына комуз коштоп жүргөн жана Исфана, Сүлүктү, Баткен, Лейлек жана башка жерлерде ырдап, устаты менен концерт берген. 1-курсту аяктап, Душанбе шаарындагы М.Турсунзода көркөм өнөр институтуна сырттан окуу бөлүмүнө которулуп, Ыраң көл жамаатындагы С.Ниязбеков атындагы көркөм өнөр мектебиге кайра мугалим болгон. Бир аз убакыттан кийин директор болуп дайындалган.

Душанбе шаарында “Жалпы элдик достошуу” уюмунун баш директору Шарипова Мавлюда Вохидовнанын колдоосу менен эл аралык форумга, 2017-жылы АКТЕД эл аралык уюму тарабынан “Премия боб» аттуу автордук конкурска сунушталып, Душанбе шаарына Великобританиянын элчиси тарабынан Диплом менен жана Tcell, Bellain уюмдары тарабынан белектер менен жана Хорог шаарында «Мо тарафдори сулху вахдат» фестивалында ардак грамота менен сыйланган. Анын конкурстардагы аткарган ырлары, концерттик номерлери телеберүүлөрдөн көрсөтүлүп, басма сөз беттерине, «Дусти» журналына чыккан.

Айтеков Абдираим 1-май 1941-жылы Мургаб районуна караштуу Ыраң көл айылында туулган.

1948-1949-окуу жылында С.М.Киров атындагы 7 жылдык мектептин биринчи классына кирген. Аталган мектепти 1956-жылга чейин окуп, андан ары окуусун В.И.Ленин атындагы №1 орто мектебинде окуп, аны 1960-жылы бүтүргөн.

1960-1963-жылдары Советтик Армиянын катарында кызмат өтөгөн. 1964-жылы Мургаб районундагы мугалим-дәрди даярдоочу 10 айлык курста окуган. 1964-жылы «Ленин жолу» колхозунун башкармасы Аблеч Шаиковдун сунушу менен Душанбе шаарындагы айыл чарба институтуна жолдомо берилип, аны 1969-жылы ийгиликтүү аяктап, зоотехник адистигине ээ болгон. Андан соң 1969-жылдан 1976-жылга чейин «Ленин жолу» колхозунда зоотехник кызматында иштеген. 1976-жылы С.М. Киров атындагы совхозго башкы зоотехник, 1980-жылы кайрадан «Ленин жолу» совхозуна башкы зоотехник, андан кийин башталгыч партия уюмунун уюштуруучусу (парторг) кызматтарында көп жыл эмгектенген. 1987-1989-жылдары «Ленин жолу» совхозунун директору, андан кийин зоотехник кызматында эмгектенип келген.

Айтеков А. көптөгөн жылдар айыл кеңешинин, райондук, областык советтердин депутаты жана областык, республикалык съезддердин делегаты болуп бир канча жолу шайланган. Районубуздун айыл чарбасына кошкон салымы үчүн көптөгөн республикалык, областык жана райондук сыйлыктарына; грамота, медалдарына татыктуу болгон.

1994-жылдан бери ардактуу эс алууда. 4 уул, 1 кыздын атасы. 15 неберенин чоң атасы.

Курбаналиев Шарабидин 1968-жылы 17-ноябрда Тажик ССР инин Мургаб районуна караштуу Ыраң көл айылында жарык дүйнөгө келген. 1976-жылы Ыраң көл

айылында Киров атындагы №4 орто мектебине 1-класска окууга кирген. 1986-жылы орто мектебди аяктаган. 1987-89-жылы советтик армиянын катарында кызмат өтөгөн. 1989-жылдан 1996-жылга чейин Ыраң көл айылында «Ленин жолу» совхозунда түрдүү иштерде эмгектенип, 1996-жылы ошол эле совхозго зав ферма болуп дайындалып, 2000-жылга чейин эмгектенген

2011-жылдан Ыраң көл фермердик чарбасында баш бухгалтер болуп 2014- жылга чейин иштеген. 2014-жылдан ушул күнгө чейин Ыраң көл фермердик чарбасынын башчысы болуп эмгектенүүдө.

Майрамбаев Мааткурбан 1949-жылы 29-ноябрда Ыраң көл жамаатына караштуу колхозчунун үй-бүлөсүндө туулган.

Жети жашка чейин ата-энесинин тарбиясында болуп, андан кийин 1 – класстан 9 - класска чейин С.М.Киров № 4 сегиз жылдык мектебинде, 9-10-класстарды № 2 Токтогул атындагы орто мектепти аяктап, Ош шаарындагы Ош мамлекеттик педагогикалык институтуна тапшырып, аны 1973-жылы ийгиликтүү аяктаган.

1973-жылдан баштап А.Шаиков атындагы (мурдагы С.М Киров) № 4 орто мектебинде математика сабагы боюнча мугалим. Андан кийин класстан тышкаркы иштердин уюштуруучусу, бир нече жыл окуу бөлүмүнүн башчысы, андан кийин бир нече жыл ушул мектептин директорлук милдетин аркалап келген. Бул мезгилдерде мектепти алдыкы катардагы мектептерге теңөөгө өз салымын кошо алды .

Ошондуктан иштеп жүргөн мезгилдерде эл депутаттарынын Мургаб райондук мажлисинин үчүнчү чакырылышына депутат болуп шайланган . 1984-жылы « Тажик Республикасынын Агартуу министирлиги тарабынан «Ардак грамотасы» менен сыйланган.

2003-жылы «Тажик Республикасынын билим берүүсүнүн мыктысы» деген наамга ээ болгон.

Мындан тышкары дагы бир нече алкыштарга, сыйлыктарга, грамоталарга ээ болгон. Азыркы учурда ардактуу эс алууда.

Колдошов Ибрагим 1946-жылы 16-июлда мугалимдин үй-бүлөсүндө Мургаб районунда төрөлгөн. 1952-жылы Мургаб районундагы № 1 В.И. Ленин атындагы мектепке 1-класска түшкөн. 1961-жылы ушул мектепте 10-классты бүтүргөн. 1961-1963-жылдары Советтик Армияда кызмат өтөгөн. 1963-жылдын сентябрь айынан Көөнө коргон айылында педагогикалык эмгек жолун баштаган. Ал мектепте үч жыл эмгектенгенден кийин, Ыраң көл айылындагы №4 С.М.Киров атындагы мектепте башталгыч класстардын мугалими болуп 2008-жылга чейин иштеген.

Ушул жылдар арасында 1974-1977-жылдары Ыраң көл жамаатында катчы болуп иштеген. 1975-жылы Душанбе шаарындагы Т.Г.Шевченко педагогикалык институтунун МНО факультетине сырттан окуу бөлүмүнө тапшырып, 1980-жылы жогорку окуу жайыны бүтүргөн. Мугалимдик эмгегинде көптөгөн грамоталарды алган. 1984-жылы «Учитель методист» деген наам алган. Өмүрүнүн 45 жылдык мөөнөтүн мугалимдик кесипке арнаган. Атасы Жаркынов Колдош да мугалим, ал 1933-жылы ушул № 4 мектептин экинчи директору болгон.

Сатаркулов Султанбек Апендиевич 15-сентябрь 1966-жылы, Тажикистан Республикасынын Тоолуу Бадахшан Автономиялуу облусуна караштуу Мургаб районунун Ыраң көл айылында төрөлгөн.

1973-жылы Кара көл айылынын Чкалов атындагы орто билим берүү мектебине кадам таштап, 1987-жылы Мургаб районундагы Ленин атындагы №1 орто билим берүү мектебин бүтүргөн. 1985-жылдан 1987-жылга чейин

СССР Куралдуу Күчтөрүнүн катарында кызмат өтөгөн жана 1987-1988-жылы «Ленин Жолу» совхозунда иштеген. 1988-1990-жылдары «Мургаб» сейсмологиялык станциясында, 1991-1992-жылдары Кудара чалгындоо экспедиция отрядында, 1993-жылы Мургаб райондук жаштар комитетинде айдоочу, 1993-1994-жылдары «Ленин Жолу» совхозунда, 1994-1996 жылдары Киров атындагы №4 орто билим беруу мектебинде араб тили мугалими, 1996-1998-жылдары Ыраң көл жамаатында катчы, 1998-2002-жылдары Тажикстан Республикасындагы Россия Федерациясынын чек ара бөлүмүндө иштеген жана 2002-жылдан баштап Кыргызстан Республикасынын Ош Мамлекеттик Университетине сырттан окуу бөлүмүнө тапшырып, 2008-жылы Университетти окуп бүтүргөн.

2002-2009-жылдары Ыраң көл жамаатынын Аблеч Шаиков атындагы № 4 жалпы орто билим берүү мектебинде дене тарбия мугалими, 2009-2010-жылдары Мургаб районунун Тажик Элдик Демократия Партиясынын аткаруу комитетинде башкы адиси, 2010-жылдан Мургаб районунун билим беруу бөлүмүндө дене тарбия жана аскерге чейинки даярдоо усулчусу болуп иштеп келе жатат.

Үй бүлөлүү, 2 уулдун атасы.

Ниязбеков Гожомберди Сарабекович 1959-жылы Тажикстандын Тоолуу Бадахшан автономиялуу областынын Мургаб районунда Ыраң көл айылында төрөлгөн. 1976-жылы С.М.Киров атындагы №4 орто мектебин бүтүргөн. 1977-1981-жылдары КРнын ОГПИнин филология факультетинин кыргыз тили жана адабияты бөлүмүндө окуган. Ал эмгек жолунда райондун № 6,4,10,12,1,9 мектептеринде мугалим, директор жана инспектор болуп иштеген. 1986-1992-жылдары комсомолдук-партиялык кызматтарда эмгектенген. 1995-жылдан райондук Өкүмөттүн калкты иш менен

камсыздандыруу, райондук билим берүү бөлүмүн, саясий-маданий бөлүмүн, уюштуруу жана кадрлар бөлүмдөрүн жетектеп, алгылыктуу эмгектенип келген. 2003-2006-жылдары АКФда билим берүү боюнча координатор болгон. 2011-жылдан бери райондо социалдык жардам берүү бөлүмүн жетектеген. Азыркы күндө «Сары кол» редакциясынын редактору. Райондук эл депутаттарынын Маджилисинин депутаты. “Билим берүүнүн отличниги” төш белгисинин ээси. «Мургаб кыргыздарынын мурастары», М.Тойчиевдин «Тажикстандын тарыхы» (6-класс) китептердин корректору. Ал бош убактыларында райондук коомдук иштерге активдүү катышуу менен, сүрөт тартуу, мүйүз иштетүү, ордо оюнунда жаштардын насаатчы агайы катары да белгилүү. Мургаб районунда жыл сайын өтүлүүчү кыргыз элинин улуттук оюндары болгон «Ат чабыш» фестивалдарын жана «Ордо» оюндарынын иш-чараларын жетектеп келүүдө. Кыргыз Республикасынын Өкүмөтүнө караштуу дене тарбия жана спорт Мамагент-тигинин алдындагы Кыргыз республикасынын спорттун улуттук түрлөрүн өнүктүрүү борбору жана КРнын «Ордо оюну» федерациясы тарабынан берилген «Алтын томпой» алтын медалынын жана баалуу сыйлыктарынын ээси.

Назирова Айсалкын 27.09.1970-жылы Алай районуна караштуу Сары-могол айылында туулган. 1977-1988-жж Жданов атындагы №4 орто мектебинде окуган. 13 жашынан баштап анеси Сеидалиева Ырысбубуден килем согуу өнөрүн үйрөнгөн 1989-жылы Ыран көл айылына келин болуп келип, азыркы учурда аялдар арасында атайын килем согуу боюнча курс уюштуруп, килем согуунун жаңы технологиясын өздөштүрүп аялдар арасында жайылтуу жана жандандыруу иштерин алып бара жатат. Үй бүлөлүү эки уул эки кыздын энеси.

Келдибекова Гулнара 13.02.1978-жылы мургаб районуна караштуу Ыраң көл айылында туулган. 1985-1995-ж.ж. Киров атындагы №4 орто мектебинде окуган, 1998-2000-ж.ж. Мургаб районундагы медучилищаны аяктаган 2000-2012-ж.ж. эмдөө бөлүмүндө иштөгөн алты айлык үй-бүлөөлүк дарыгерлик курсту аяктап азыркы учурда Ыраң көл жамаатынын КАТС уюмунун башчысы болуп иштеп жатат.

Жроева Мария 06.05.1961-ж ылы Мургаб районуна караштуу Кызыл-Рабат айылында туулган. 1968-жылы Токтогул Сатылганов атындагы №2 орто мектебине окууга кирип 1978-жылы Киров атындагы №4 орто мектебини бүтүргөн. Ошол жылы Душанбе шаарындагы Абу-Али Ибн-Сино мед институтуна тапшырып 1980-жылы дарыгер бөлүмүнө которулуп 1981-жылы бүтүрүп Мургаб районунун ооруканасына даарыгер болуп ишке орношкон 1986-1987-ж.ж. Душанбе шаарында аскердик санчаста иштеген 1988-жылдан тартып 1995-жылга чейин Мургаб районунун ооруканасында иштеп 1995-2003-ж.ж. Ыран көл айылындагы төрөт үйүндө, 2003-2010-ж.ж. айылдык ооруканада баш даарыгер болуп иштеген. Азыркы учурда ардактуу эс алууда.

Сеитов Авазбек 20.06.1944-жылы Мургаб районуна караштуу Ыраң көл айылында туулган. 1951-1959-ж.ж. 8-жылдык мектепти аяктаган. 1964-1967-ж.ж. советтик армиянын катарына чакырылып кызмат өтөгөн. 1970-1984-ж.ж. Мургаб районундагы КГБ (мамлекеттик коопсуздукту коргоо комитети) бөлүмүндө кызмат өтөгөн. 1985-жылы Мугаб районундагы 9820 аскер бөлүмүнө которулуп, 1987-1989-ж.ж. Афган согушуна катышкан. 1990-жылдан баштап ардактуу эс алууда. Учурда 25 небере 1-чеберенин чоң атысы.

Камаров Мамырайым 1955-жылы Тажик ССРдин Мургаб районунда кызматчынын үй-бүлөсүндө төрөлгөн. 1963-жылы Мургаб районунун №4 С.М. Киров атындагы орто мектепке окууга кирип, 1973-жылы №2 Токтогул атындагы орто мектебин бүтүргөн. 1974-1976-жылдары Украинанын Киев, Житомир шаарларында Советтик Армиянын катарында кызмат өтөгөн. Андан кийин Душанбе шаарындагы финансы техникумун аяктап келгенден соң Мургаб районунун мекеме-уюмдарында; аманатбанкта, керек-жарак коомунда, эсеп кызматчысы, бухгалтер болуп иштеген. Андан кийин райондук мамлекеттик камсыздандыруу мекемесинде кызматчы жана жетекчи болуп иштеген.

Камаров М. чебер комузчу, таланттуу сүрөтчү жана акын, сатирик катары да өз доорунун таанымал инсаны болгон. Анын ондогон адабий чыгармалары: ырлары, достук, жолдоштук азилдери, пародия, сатиралык ырлары мезгилдүү басма сөз беттерине жарыяланып турган.

1991-жылы мезгилсиз дүйнөдөн кайткан. Беш перзенттин атасы болгон.

Жусупалиев Нурали 1956-жылы Мургаб районуна караштуу Аличор айылында туулган. 1963-жылы мургаб районундагы А.С.Макаренко мектебине кирип 1973-жылы №1 В.И.Ленин орто мектебини бутургөн. 1975-1985-ж.ж. Душанбе шаарында медресени аяктаган. 1989-жылдан тарта ушул күнгө чейин Ыраң көл айылындагы Имамдык кызматта. 2012-жылы Хадж Умра сапарына барып келген. Учурда беш уул бир кыздын атасы.

Пирманбетов Турсун 28.04.1932-жылы Ыраң көл айылында туулган 1939-1949-ж.ж. орто мектепти аяктаган. 1950-1953-ж.ж. советтик армияга чакырылып Кавказда кызмат өтөгөн. 1953-1989-ж.ж. Ленин жолу савхозунда ар түрдүү кызматтарда иштеген. 1963-жылы көчмөн Кызыл-

Туу желеги менен 1975-жылы эмгек Кызыл –Туу ордени менен 1980-жылы мыкты чек арачы алтын медалы менен сыйланган. 2004-жылы жубайы Исакова Бубусайра менен Хадж Умра сапарына барып келген. 31.08.2010-жылы дүйнөдөн кайткан.

Исакова Бубусайра 19.11.1943-жылы Ыраң көл айылында туулган. 1950-1960-ж.ж. Мургаб районунда орто мектепти бүтүргөн. 1963-жылдан тартып Ленин жолу колхозунда сахманчы жана саанчылык кызматын өтөгөн. Жыл сайын 100гө 110-120 %төл алган алган. 1979-жылы кылган эмгеги үчүн мал чарба тармагында эмгек сиңирген ишмер деген наам менен сыйланган. 2004-жылы күйөөсү Пирманбетов Турсун Акун менен Хадж Умра сапарына барып келген. 2017-жылы дүйнөдөн кайткан.

Орунбаева Ниса 31.06.1949-жылы Кызыл-Рабат кыштак советине караштуу Токтомуш айылында туулган. 1954-1962-ж.ж. 8 жылдык мектепти бүтүрүп 1963-1966-ж.ж. Мургаб районундагы №1 В.И.Ленин орто мектебини бүтүргөн. 1966-1970-ж.ж. Душанбе шаарындагы мединститутунда окуган. 1970-1975-ж.ж. айылдык медпункта иштеген. 1975-жылдан тартып, 1994-жылга чейин Ыраң көл кыштак советинин аткаруу комитетинин төрайымы болуп иштеген. Учурда ардактуу эс алууда.

4 кыз, 3 уулдун энеси, 28 небере, 2 чеберенин чоң энеси.

Өтөгөн эмгектери үчүн түрдүү юбилейлик медалдар жана грамоталар менен сыйланган.

Ибишов Камар 15.10.1907-жылы Мургаб районуна караштуу Ыран көл айылында туулган. 4 жылдык башталгыч классты бүтүргөн. 1940-1945-ж.ж. Прискеде иштеген. 1945-жылдан баштап Ленин жолу калхозунда мал чарбачылыгы менен алектенген. 1966-жылы «мастер

животновот» деген наам берилип турдуу эмгек ардагери, юбилейлик медалдар менен сыйланган. 1986-жылы дүйнөдөн кайткан.

Турдубекова Шаарбан 22.01.1945-жылы Мургаб районуна караштуу Ыраң көл айылында туулган. 1953-1963-ж.ж. Ыраң көл атындагы М.С Киров атындагы №4 орто мектепте окуган. 1964-жылдан баштап «Ленин жолу» калхозунда сакманчы болуп иштеген. 1970-жылы В.И Лениндин 100-жылдыгына карата кылган эмгеги үчүн юбилейлик медалы менен сыйланган. 1977-жылы комунистик партия катарына мүчө болуп 1979-жылы областык кеңешмеге депутаты болуп шайланган. 1980-жылы социалистик мелдеш жеңүүчүсү төш белгиси менен, 1983-жылы «Доблесный труд» медалы менен сыйланган. 1993-жылдан ардактуу эс алууга чыккан. 4 уул, 1 кыздын энеси, 16 небере 7 чебереси бар. 2016-жылы дүйнөдөн кайткан.

Мухаммед Султанов Исаевич 1993-жылдын 19-апрель Мургаб районунун Ыраң көл жамаатынын Чечекти айлында жарыкка келген. 2000-жылдын 1-сентябрнда 7 жашында №-9 Манас орто мектебинин билим босогосун аттап, ал мектепти 2011-жылы аяктаган. 2012-жылы Бишкек шаарындагы Аламүдүн районунун Арашан айлындагы Ош Мамилекеттик университетин Дин-тануу факультетинин студенти болуп кабыл алынган. Аталган окуу жайды 2016-жылдын май айында аяктаган. Ошол эле окуу жылдарынын ичинде 2015-жылы Ашыралы Айтиалиев, Тууганбай Абдиев төкмө акындар тарабынан түптөлүп Садык Шөрнийаз тарабынан негизделген “Айтыш” коомдук фондуна төкмө акындык жаагынан мүчө болуп кабыл алынып, аталган фондто Аалы Туткучев, Элмирбек Иманалиев, Жеңишбек Жумакадыр, Амантай Кутманалиев жана башка залкар төкмө акындардан учурда төкмө

акындык жаагынан сабак алып жүргөндүгү менен биргеликте төкмө акындык өнөрү менен Ала-Тоо жана Сары-Кол ичиндеги элди аралап той-маракелерде элдин кызматын аткарып жүрөт, ошону менен биргеликте Бишкек шаарындагы Бүбүсара Бейшеналиева атындагы Искусство университетинин факльорный бөлүмүндө музыкалык билимин алууда.

НАЗАРОВ МАМАТКАДЫР (ТАШБАЙ) МАМАТОВИЧ

1965-жылы 1-майда Ыраң көл жамаатына караштуу Чечекти участкасында туулган. 1972-жылы Ыраң көл айлындагы С.М.Киров атындагы орто мектепке кирип, 1982-жылы аталган мектепти окуп бүткөн. 1983-жылы Кыргыз Республикасынын Ош шаарындагы Авто мектепти бүтүргөн. Ушул эле жылы Советтик армиянын катарына чакырылып. Советтик Казакстан Республикасында 1985-жылдын май айына чейин кызмат өтөгөн. 1985-1991-жылдары “Ленин-Жолу” совхозундай айдоочу болуп эмгектенген. Ушул жылдары Кыргыз Республикасынын Ош шаарындагы Совхоз техникумдун айыл чарбаны механизациялаштыруу факультетин сырттан окуп бүткөн. 1992-жылы күзүндө кайрадан армияга чакырылып, чек ара кызматында кызмат өтөп калган. Ушул 1990-жылдары Ыраң көлдүк “Беш-мырза” ырчылар тобунун түптөлүшүнө көмөк көрсөтүп, спонсорлук кылган. 1999-жылы күзүндө армиядан Өзгөчө кырдаалда кызмат өтөгөнү үчүн 34 жашында пенсияга чыккан, андан ары жеке ишкерлик менен алектенип, Ыраң көл-Мургаб багытындагы автобус каттамын уюштурган жана Ош шаарынан эл үчүн азык түлүк жана башка товарларды өзүнүн жеке автоунаасы менен ташып келип турган.

Бүгүнкү күндө пенсияда болсо да элге ар тараптуу кызмат кылууда. Назаров Маматкадыр- Ыраң көл айылында гана эмес районубузда элге таанылган кадыр барктуу инсан.

НАЗАРОВА ТОЛКУНАЙ 1968-жылы Ыраң көл айылында туулган. 1975-1985-жылдары Киров атындагы орто мектепте окуган. 1985-жылы Душанбе шаарындагы Пед училищага тапшырган жана аны 1989-жылы аяктап №4 Киров атындагы орто мектепте башталгыч класстын мугалими болуш иштей баштаган.

1990-1995-жылдары Шаймак айылындагы орто мектепте окуу бөлүмүнүн башчысы болуп эмгектенген.

2000-2014-жылдары Шаймак айылында аялдар совети болуп иштеген.

2005-2006-жылдары атлаган мектептин директору болуп иштеген. 2007-2015-жылга чейин аталган мектепте кайрадан башталгыч класстын мугалими болуп эмгектенген. Отуз жылдык эмгек жолунда жаш муунга тарбия берип, мекеме башчысы болуп эл ичинде чоң кадыр баркка ээ болгон. Азыркы учурда ардактуу эс алууда.

ПАЯЗОВ ТЕМИРБАЙ 1945-жылы 5-ноябрда Ыраң көл айылында туулган. 1952-жылы Мургаб айылындагы Ленин атындагы №1 орто мектепке тапшырып 1962-жылы бүткөн.

1969-жыл Ош шаарындагы ВЛКСМ атындагы Шолк комбинатында иштеген. 1970-жылы Фрунзе шаарындагы Бүбүсара Бейшеналиева атындагы Искусство институтуна тапшырган жана 1974-жылы аталган институтту ийгиликтүү аяктаган. Ошол эле жылы Мургаб районундагы Маданият үйүндө инспектор болуп иштеп 1975-жылы Мургаб районундагы биринчи жолу Балдар музыкалык мектебинин ачылышына себеп болуп, аталган мектепке директор болуп 1989-жылга чейин эмгектенген.

1989-1993-жылдары аталган мектепте музыка мугалими болуп иштеген.

1993-жылы ден соолугуна байланыштуу Кыргыз Республикасынын Чүй облустуна көчүп барып Гульсина

Каспарова атындагы орто мектепте мугалим болуп өмүрүнүн аягына чейим эмгектенген.

1996-жылы дүйнөдөн кайткан.

АЗИМОВ ОРОЗБАЙ 1930-жылы 24-февралда Мургаб районуна караштуу Ыраң көл кыштак советинде Колхозчунун үй бүлөсүндө туулган.

Эмгек жолун 1948-жылы С.М.Киров атындагы орто мектепте башталгыч класстын мугалими болуу менен баштаган. Ошол мезгилде Ош шаарындагы мугалимдерди даярдоо курсун окуп, мугалимдик кесипте 1958-жылга чейин эмгектенген.

1959-жылы Душанбе шаарындагы бир жылдык бухгалтердик курсту бүтүп келип 1962-жылдан баштап “Ленин-Жолу” колхозунда башкы бухгалтер болуп иштеген. Андан кийин ушул кесипте Мургаб жамаатында ишин уланткан. Өмүрүнүн аягына чейин колхоздо бухгалтер-экономист болуп эмгектенген.

Уулу Орозбаев кадырбек да ата жолун жолдоп Хусеинбаев, Киров жана Чечекти мектептеринде мугалим болуп иштеген жана 1970 -1998-жылдары чарбалык иштеринде, андан кийин 12 жыл бухгалтер болуп иштеген.

ПАРМАНОВ САПАРАЛИ 1944-жылы 20-февралда Мургаб районуна караштуу Ыраң көл кыштагында төрөлгөн. Ыраң көл айылындагы жети жылдык мектепти бүтүп Мураб районудагы №1 Ленин атындагы орто мектепте окуусун улантып аны 1962-жылы бүтүргөн.

1963-жылы Ыраң көл айылындагы “Ленин-Жолу” колхозунда фермер-бухгалтер болуп иштеген. 1964-жылы Тажик айыл чарба институтунунун зоотехник факультетине тапшырган.

1965-1967-жылдары Советтик армиянын катарында Белоруссияда кызмат кылган. 1968-жылы кайрадан жогору аталган институтта окуусун улантып 1971-жылы бүткөн.

Ушул эле жылы “Ленин-Жолу” колхозунда кайрадан фермер болуп иштеген.

1972-жылы Мургаб районундагы ветлабораторияда врач-таксиколог болуп иштеген.

1977-жылы Алай өрөөнүндө зоовет станциясында ветеринар-врач болуп иштеген.

1982-1987-жылдары “Кызыл чекарачы” колхозунда башкы зоотехник болуп иштеген.

1988-жылы ардактуу эс алууга чыккан.

ТОЙЧИЕВ ТОКОН Ыраң көлдөгү белгилүү инсандарынын дагы бирөөсү бул –Тойчиев Токон. Ал киши 1925 – ж.ж. Кыргызстандагы Чоң-Алай аймагында колунда бар, өз доорунун сабаттуу, билимдүү киши-лериниен болуп “молдо” атыккан Тойчу Эшмат уулунун үй бүлөсүндө төрөлгөн. (Кандайдыр бир белгисиз жагдайлардан улам Тойчиев Токондун туулган жылы расмий документтеринде 1927-жыл делип ката берилип калган.) Төңкөрүш, жарандык согуш, басмачылык сыяктуу себептерден улам молдо Тойчу жылкыларын Чоң-Алайдагы туугандарына калтырып, 500 дөй кой, 10 чакты төөсү менен Сарыколдогу Ыраң көл кылаасына жер которуп келип туруп калган. Ошентип Тойчиев Токондун өсүп-жетилиши , инсан катары калыптанышы Ыраң көлгө тикелей байланыштуу. 1939 -жылы 7-жылдык мектепти бүтүргөн. Ушул жылдары совет бийлигинин колхоздоштуруу саясаты жүрүп, атасы молдо Тойчу малы бүтүндөй ортого алынып, камакка кесилген. 1942-жылы Тойчиев Токон Советтик Армиянын катарына чакырылып, бирок дөн-соолугуна байланыштуу атайын комиссиядан өтпөй калат да, үйүнө кайтып келет. Эмгек жолун 1944-жылы 31-октябрда Ыраң көлдөгү мектепте башталгыч класстардын мугалими болуп иштөө менен баштаган. 1948-жылы 20-ноябрдан айылдык кеңеште катчы, 1950-жылдын 10-ноябрынын Мургаптагы Ленин атындагы мектепте

директордун орун басары, 1951-жылдын 10-июлунан Мургаб райондук аткаруу комитетинин инструктору, 1953-жылдын 30-ноябрынан Мургаб райондук партия комитетинин инструктору, 1954-жылдын 26-августунан райондук аткаруу комитетинин жалпы бөлүмүнү башчысы, 1956-жылдын 6-апрелинен Көөнө-Коргондогу Сталин атындагы колхоздун башкармасынын орун басары, 1957-жылдын 5-апрелинен райондук сактык кассасынын башчысынын орун басары, 1963-жылдын 5-апрелинен Мургаб райондук архивинин башчысы болуп эмгектенүү менен, райондун эл чарбасын өнүктүрүүдө татыктуу салымын кошкон. 1988-жылдын 15-августунда эс алууга чыгып, 2000-жылдын 20-февралында дүйнөдөн кайткан.

Тойчиев Токон көп кырдуу таланттын ээси катары замандаштарынын эсинде калган. Комуз чертип, ырдап, ырлар жазып, жазгандары райондук гезитке такай жарыяланып турган. Анын көптөгөн чыгармалары, мисалы, “Кара өгүздүн арманы” аттуу ыры азырга чейин эл арасында айтылып жүрөт. Мындан тышкары спортко да өзгөчө ыкластуу болуп, улуттук күрөш менен олуттуу таризде машыгып жүргөн жана райондук, облустук мелдештерге жигердүү катышып, көптөгөн байгелүү орундарды багындырып, “Токон палбан” атыккан жайы бар. Балдарынын ичинен кызы Бүбүнина менен уулу Майрамбек анын жолун жолдоп музыка, адабият жааттарында дурус ийгиликтерди жаратышса, кичи уулу Шакир спорттун бокс түрүнөн, ал эми небереси Роберт тхеквондо күрөшү боюнча спорт мастеринин кандидаттыгына жетишкенин белгилей кетмекчибиз.

Тойчиев Токон кийинчерээк дүнявий иштерден кол үзүп, өмүрүнүн акырына чейин толук бойдон ислам динине кызмат кылды. Союз тозуган апаат жылдары үйүндө мектеп уюштуруп, жаш муундарга исламдын негиздерин үйрөтүп, адеп-ахлакка, ыймандуулукка тарбиялоо ишинде зор салымын кошту.

ШАЙЫКОВА МЫЙМАНБҮБҮ АБЛЕЧОВНА 1971-жылдын 1-августунда Кызыл –Рабат жамаатына караштуу Ничке-Суу жайлоосунда төрөлгөн. 1978-1980-ж.ж. Токтомуш айылындагы Токтогул атындагы орто мектептен окуйт. Анан атасы Шайыков Аблечтин иш ордунун өзгөрүшү менен Ыраң көлгө көчүп келип, андан кийинки өмүр таржымалы Ыраң көл менен тыгыз байланыштуу; 1988-жылы Ыраң көлдөгү орто мектепти ийгиликтүү аяктагандан соң 1992-жылга дейре ушул аймактагы “Ленин Жолу” совхозунда ижарачы катары мал чарбачылыгы менен алектенген. 1992-жылдан баштап турмушка чыккандыгына байланыштуу Мургапта жашайт. Адегенде катардагы үй кожойкеси болсо кийинчерээк соода ишкердигине аралаша баштаган. 2010-жылы жубайы Тойчиев Шакир менен бирдикте облустун борбору Хорог шаарында “Жамантал” жоопкерчилиги чектелүү коомун негиздеген жана кыска гана убакыттын ичинде бул уюмдун ишмердүүлүгү эл оозуна алынып, алыс менен жакынга тааныла баштаган. Улуттук тамак-аштын ар кандай түрлөрүн калктын калың катмарына жарнамалап, элге таанытуудагы жетишилген ийгиликтер Шайыкова Мыйманбүбүнүн чыгаан ашпоз катары өнөр дөңгээлинин бийиктигине гана эмес анын уюштуруучулук талантына жана жеке эмгекчилдик , өжөрдүк сапаттарына да түздөнтүз байланыштуу. Учурда ал жетектеген “Жамантал” ашканасы–Хорог шаарындагы коомдук тамактануу түйүндөрүнүн эң таанымалы. “Жамантал” аталышы чет өлкөлүк туристтер аркылуу эл аралык брөндгө айланган десе да аша чапкандык эмес.

Жубайы Тойчиев Шакир экөөсү эки уул эки кызды тарбиялап өстүрүүдө: улуу кызы Нуризат үй-бүлө, балабакыралуу, Жалал-Абаддагы коммерциялык-экономикалык университетти аяктоонун алдында турат. Кичи кызы Паризат Аль-Фарабий атындагы Казак Улуттук Университетинин юридикалык факультетинин, улуу уулу Роберт

Казакстан архитектуралык-курулуш академиясынын студенттери, ал эми кичи уулу Марат- мектеп окуучусу.

ТОЙЧИЕВ ШАКИР ТОКОНОВИЧ 1970-жылдын 16-августунда Мургаб районунда райондук архив кызматчысынын үй-бүлөсүндө төрөлгөн. 1987-жылы Ленин атындагы №1 орто мектебин ийгиликтүү аяктаган соң Аль-Фарабий атындагы Казак мамлекеттик (азыр улуттук) Университетинин география факультетинин метеорология адистигине өтүп, аны 1992-жылы ийгиликтүү аяктаган. Ушул эле жылы Казак Республикалык тармактар аралык кадр даярдоо институтунун “бухгалтердик эсеп” адистиги боюнча атайын факультетин бүтүрүп, жогорку экономикалык билимге да ээ болгон. Эмгек жолун 1993-жылы Мургаб райондук Салык инспекциясынын инспектору болуп иштөөдөн баштап, 1996-жылы Салык инспекциясынын башчысынын орун басары, 1997-жылы Салык полициясынын оперативдүү кызматкери, 1998-жылдан Агахан казынасынын ишкерлерге жардам көргөзүү программасынын координатору болуп иштеп, 2003-жылдан 2009 –жылга чейин Агахан казынасынын Биринчи Кичи финансылык Банкынын Мургабдагы филиалын жетектеп турду. Анан жеке ишкердикке өтүп, 2010 –жылы жубайы Шайыкова Мыйманбүбү менен биргеликте Хорог шаарында “Жамантал” жоопкерчилиги чектелүү коомун (ЖЧК) түзгөн. Учурда “Жамантал” ЖЧК финансылык менеджери болуп иштөө менен бирге “Мургаб” фирмасынын чарба башчылыгын да аркалап жүрөт.

Студент кезинде спорт менен машыгып, бокс боюнча КазМУнун чемпиондугун төрт жолу уткан. 1989-жылы Алма-Ата шаарынын биринчилигинде күмүш байгени багындырып, 1990-жылы Ташкент шаарында өткөрүлгөн бүткүлсоюздук универсиадада үчүнчү орунга чыкканда СССР спортунун мастерлигине кандидат деген наам ыйгарылган.

Уулу Роберт дагы спортто айтаарлык ийгиликтерди жаратууда: 2016-жылы тхэквондо күрөшү боюнча Тажикистандын биринчилигинде үчүнчү орунду ээлеп, спорт мастерлигинин кандидаттык наамын алган.

НИЯЗБЕКОВ ЗУЛПУКААР 1959-жылы Мургаб районуна караштуу Чечекти айылында туулган. 1966-1976-жылдары Чечекти айылынагы жана Мургабтагы орто мектептерде окуган.

1976-1978-жылдары аскердик милдетин өтөгөн. Андан кийин Чечектидеги Сейсмология станциясында иштеген. Андан кийин чек ара бөлүгүндө, Ыраң көл жамаатында иштеп жүрүп ардактуу эс алууга чыккан. Үй-бүлөлү. Эки уул, үч кыздын атасы.

НИЯЗБЕКОВ ЖОЛДОШ 1929-жылы Мургаб районуна караштуу Чечекти айылында туулган. Чечекти айылынагы жана Мургаб районундагы Ленин атындагы №1 орто мектептерде окуган.

1954-1957-ж.ж., Аскердик милдетин өтөп келгенден кийин Чечектидеги Сейсмология станциясында эмгектенген жана башчысы болгон.

ГАЙБЫЛДАЕВ ГАЗЫБЕК Мургаб районунун тарыхында Гайбылдаев Газыбек Ыраң көлдүн чыгаан уулдарынын бири катары белгилүү. Ал 1927-жылы Ыраң көл кыштагында төрөлүп, жети жылдык мектепти бүтүтүрүп, андан кийин Мургабта окуусун уланткан.

Ал эң алгачкылардан ички иштер бөлүмүнүн кызматкери болуп ишкер кирген. Мургаб райондук ички иштер бөлүмүндө өмүрүнүн алгылыктуу эмгектенген. Ал киши милиция кызматкери болуу менен белгилүү насаатчы жана тарбиячы катары элге белгилүү. Анын принципиалдуу, ишке өтө тактыгы менен эл арасында чоң кадыр баркка ээ болгон. Эки уулу жана бир кызы бар.

VII. ЫРАҢ КӨЛ ЖӨНҮНДӨ ЭСКЕРҮҮЛӨР, БАСМА СӨЗДӨ ЖАРЫЯЛАНГАН МАТЕРИАЛДАР, ЫРЛАР

ТАЖИКИСТАН ӨКҮМӨТҮНҮН ДЕЛЕГАЦИЯСЫ- МУРГАБ РАЙОНУНДА

Мургаб районунда Улуттук Биримдик Күнүнө карата Улут ажосу улуу урматтуу Президентибиздин тапшыруусу менен Тажикистан республикасынын Маданият Министри Шамсиддин Орумбекзода баштаган атайын делегация келип, районубуздун мекеме-уюмдарында болушуп, Мургаб районубуздун жалпы саясий-экономикалык жана социалдык-маданий турмушу жана элдин жашоо турмушу менен таанышышты.

Өлкөбүздүн Маданият Министри Шамсиддин Орумбекзода менен райондун төрагасы, Тажикистан Республикасынын Оли Мажилисинин Улуттар Жыйынын мүчөсү М. А. Жоошбаев Ыраң көл жамаатында расмий иш сапарында болушту. Министр бул иш сапарында аталган жамааттагы Сарабек Ниязбеков атындагы көркөм өнөр балдар мектебинде болуп, андагы ар бир класстын окуу-тарбия иштеринин жолго коюлушуна назар салып, суроо-жооп аркылуу кылдат байкап, жалпы бөлүгүн жана болуп жаткан иштери менен таанышты. Натыйжада бул мектептин жүргүзүп жаткан окуу-тарбия иш чараларына жакшы баа берип, өзүнүн жеке сунуштарын, дагы эмнеге көңүл буруу керектигине так багыттарды белгиледи. Андан кийин көркөм өнөр мектебинин тарбиялануучуларынын концертин көрүп, жаш таланттардын шаңдуу концертинин күбөсү болду. Концерттик программанын акырында урматтуу Министр Шамсиддин Орумбекзода сөз сүйлөп, Улут ажосу өлкө Президенти Эмомали Рахмондун атынан, делегациянын жана жеке өзүнүн атынан бул жаш таланттарды, жамаат тургундарын Улуттук Биримдик Күнү

майрамы менен куттуктады. Аларга бактылуу келечек, ден соолук, турмуш-жашоолоруна байсалдуу жол каалап, аталган мектептин мугалимдерине, окуучуларына дагы бир жолу чын жүрөктөн өз ыраазычылыгын билдирди. Өзгөчө, мектептин иш чараларын кош колдоп колдогон тарбиялануучулардын ата-энелеринин алгылыктуу демилгелерине өтө жогору баасын берип, терең алкышын айтты. Андагы тарбияланып жаткан Мамадшакир кызы Ырыскандын гимнастикалык номерине өзгөчө көңүлүн буруп, мындай таланттуу кыздын андан ары билим алуусуна кам көрүү маселесин жеке көзөмөлгө алуусун белгиледи. Ушундай эле чын жүрөктөн чыккан алкышын билдирип, балдардын мындай жөндөм-талантарынын өсүшүндөгү агай-эжейлерин, ата-энелердин талыкпас эмгектерине Варзоб районунун төрагасынын орун басары куттуктоо сөзүндө белгилей өттү. Жалпы иш чараны райондун төрагасы, Тажикстан республикасынын Оли Мажилисинин Улуттар Жыйынын мүчөсү М. А. Жоошбаев жыйынтыктап, өз сөзүндө аталган мектептин алгылыктуу иштерине токтолуу менен, аларды жана жалпы жамааттын жашоочуларына жакшы каалоо-тилектерин билдирип, эли-жерибизге аманчылык-тынчылык, берекөлүү дасторкон, токчулук каалоо менен Улуттук Биримдик майрамын куттуктады. Маданият Министри Шамсиддин Орумбекзода менен райондун төрагасы М. А. Жоошбаевдин Ыраң кел жамаатындагы Ниязбеков Сарабек атындагы көркөм өнөр балдар мектебине болгон расмий иш сапары көңүл көтөргөн жылуу маанайда аяктап, тарбияланып жаткан балдар, мугалимдер жана ата-энелердин жүрөк тереңинде сакталып калды. Жалпысынан Тажикстан Республикасынын Маданият Министри Шамсиддин Орумбекзода районубузга болгон бул расмий иш сапарында району-буздун жашоо-турмушу, мал чарбасынын өнүгүүсү, мал чарба азык-түлүктөрүн өндүрүү, каада-салттардын жөнгө салынышына байланыштуу ж.б. көптөгөн маселелерге

кызыкты жана Чечекти айылындагы илимий музейде, райондук маданият тармагынын бөлүмүндө, райондук китепкана, клуб, музейде болуп, алардын жүргүзүп жаткан иштерин карап чыгып, тиешелүү көп-кеңештерин, зарыл жана баалуу сын-сунуштарын берди.

Өкмөттүк делегациянын Тажикстан Өкмөтүнүн алдындагы республикалык жаштар, спорт жана туризм комитетинин төрагасынын орун басары Назарзода Ризо Шодик баштаган экинчи тобу, райондун борборунда болушуп, аскер бөлүктөрүндө жолугушууларды өткөрдү, ошону менен катар жалпы райондун турмуш шарты менен кеңири таанышты. Аларды райондун төрагасынын биринчи орун басары Э. К. Сатаров коштоп жүрдү.

*Ниязбеков Г. С.
“Сары кол” гезити №6, июнь 2016-жыл*

НООРУЗ МАЙРАМЫНА АРНАЛГАН САЛТАНАТ

22-март. Ыраң көл жамааты. Нооруз майрамына арналган салтанаттуу азем «С.Ниязбеков атындагы балдар көркөм өнөр» мектебинин алдында өткөрүлүп, ага районубуздун Өкмөтүнүн аппаратынын жетекчиси А.Ж. Мырзаматов, Сары-Кол газетасынын редактору Ниязбеков Г., райондук Өкмөттүн кызматчылары У.Исматиллаева, К.Беркмаматовтор келип катышып, бул салтанатка күбө болушту.

Салтанаттуу азем айылыбыздын жамааттын төрагасы жана мекеме уюмдарынын жетекчилери тарабынан уюштурулду. Салтанаттуу азем өтүлүүчү жайда, Ыраң көл жамаатынын жашоочулары тарабынан, улуттук тамак-аш, таттуу даамдардын жана тигүү цехинин кыздардын себи, топоздун куйругунан жасалган буюмдары, чадар, жүндөн жасалган төшөктөр көргөзмөсү уюштурулуп, майрамдык салтанаттын көркүн ачты.

Салтанатты жамааттын төрагасынын катчысы К.Орозбаев ачып, куттуктоо сөзүн райондук Өкмөт аппаратынын жетекчиси Мырзаматов Абдукаюм Жанишевичке берди. Өз сүзүндө Мырзаматов А.Ж. жалпы ыраң көлдүктөрдү Нооруз майрамы менен райондук Өкмөттүн, анын төрагасы М. Жоошбаевдин жана өзүнүн атынан кызуу куттуктап, элге чын ыкласынан жакшынакай каалоо-тилектерин айтуу менен, берекелүү дасторкон, молчулук-токучулук жана бакубат турмуш каалады. айтты. Андан кийин жамааттын төрагасы Раимжанов Курбанбай өз элине майрамдык каалоо-тилектерин айтты. Андан соң «Сүннөт тою» боло турган балдарга белектерди тапшырышты. Ошону менен бирге айылыбыздагы чыгаандарга белектерди тапшырды:

Мыкты ишкер – Абдыкадыров Э.

Айыл аксакалы – Раимжанов Т.

Аксакал байбиче – Мурзаибраимова А.

Айылдын эркеси – Курбанбек кызы Ноорузгүл

Айылдын берешендери – Сатаров А., Алипбеков А.

Мыкты мекеме – С.Ниязбеков атындагы көркөм өнөр мектеби.

Мыкты корукчу – Мыйманбаев Г.

Мыкты чач тарач – Токтобеков А.

Мыкты ширеткич – Рустамов Ж.

Айылдын элпектери – Мансуров К., Тезекбаев У. Бул аталган мыктыларга атайын «Ыраазычылык» каттар жана белектер берилип, элдин көңүлүн көтөрдү.

Андан сырткары дагы бир кызыктуу жагдай-кыргыздардын унутулуп бараткан оюндары боюнча мелдештердин уюштурулушу болду. Ал мелдештер төмөнкү түрлөр боюнча өттү:

Улуттук бий (Бакшы бий, Талма бий, Дербиш бий, Кара-Жорго бийи)

Жамбы атмай.

Чалма таштоо.

Казык какмай.

Тегирмөн (Палбан) таш көтөрүү.

Жиптен секирүү.

Казан көөламай (аралаштыруу).

Каймак жаламай. Бул оюндар, жалпы элдин катышуусунда ойнолуп, элди шаң-күлкүгө бөлөдү. Жеңишке ээ болгондорго мекеме-уюмдардын жетекчилери тарабынан белектер берилди.

Майрамдык салтанаттын жүрүшү, уюштурулган көргөзмөлөр, оюндар, мелдештер жана чеберчилик боюнча «Президенттик грант» алып, аны иш жүзүнө ашырып жаткан Ниязбеков Ибадаттин “кол өнөрчүлүк цехинин» иши облустук телөкөрсөтүүсүнүн кызматчысы Азиз тарабынан төлөтасмага тартылды.

Майрамдык программага ылайык кечинде Ыраң көп айылынын маданият үйүндө «Орто кыштак» өнөрпоздорунун Нооруз майрамына арналган кезектеги «Ыр-кесе» концертин тартуулашып, элдин дагы майрамдык маанайын көтөрдү. Ал эми 23-март күнү С.Ниязбеков атындагы көркөм өнөр мектебинин мугалимдер жамааты демилге көтөрүп, быйылкы майрамды өзгөчө өткөрүү жана байланышта болуу максатында «Көңүлдө ыр болсо, өмүргө нур конот» аттуу атайын программа иштеп чыгып, көркөм өнөр мектебинин залында майрамдык шаңдуу кече андан ары уланды. Ал кечеге айылдагы мекеме-уюмдардын жетекчилери чакырылды. Катышуучулар арасында программанын негизинде куттуктоолор, ыр-бийлер, макал-лакаптар, табышмак жана суроо-жооптор уюштурулду. Активтүү катышкандарга көркөм өнөр мектебинин мугалимдери тарабынан белектер берилип, мугалимдер ыр-бийлер менен коштоп турду. Салтанаттын аягында чакырылган ар бир катышуучу бул мектептин мугалимдер коллективине ыраазычылык билдирип, былтыркы жылы Ноорузда ыр кесе баштап берген болсо, быйылкы Ноорузда “Көңүлдө ыр болсо, өмүргө нур конот” аттуу кече

уюштуруп жыл сайын айылыбызда өзгөчөлүк жаратып жаткан бул мекеме коллективине алкыштарын айтышып, мындан ары да “Мыкты мекеме” боло берүүсүн каалашты. Кечени жыйынтыктоо менен С. Ниязбеков атындагы көркөм өнөр мектебинин директору Турдуматова Жайнагүл кеченин эстафетасын А.Шаиков атындагы №4 орто мектебинин мугалимдер жамаатына узатты. Алар да бул кечени 9-май «Жеңиш күнүнө» өткөрүп бермекчи. Ушул жогорку дөңгээлде өткөн майрамдык салтанаттар, кечелер элдин эсинде калды. Ушул майрамды уюштурууда жетектеген айылыбыздын төрагасы Раимжанов Курбанбай, катчысы Орозбаев Кенешбек агайлардын жана колдоо көрсөткөн уюм-мекеме жетекчилеринин жигердүү иштерине мындан аркы ийгиликтерди каалайбыз. Ылайым, элибиз дайыма ушундай токчулукта жашап, мыймандос жана ынтымакта болсун, Сары-Кол жергеси өнүгүп-өсө берсин!

*Макаланы даярдагандар:
Ниязбеков Г.С. жана Турдуматова Ж.Э.
“Сары кол” гезити №--2017-ж.*

ӨЗҮМДҮН ӨМҮР ЖОЛУМДА КӨПТӨГӨН РАЙОНДУК ИШ ЧАРАЛАРДЫ ӨТКӨРДҮМ

(Шоджанов Идристин эскерүүсү)

Кыргыздардын биринчи, экинчи, үчүнчү курултайын өткөрдүм.

Жогорку уюшкандакта райондук 70 жылдык мааракесин өткөрдүк. Ал мааракеде Тажикстан Республикасынын өкүмөтүнүн Вице- премьер министри, областын төрагасы, Кыргызыстандын Ош областынын губернаторунун орун басары, чоң Алай районунун акими, чүйгө көчүп кетишкен Сары Колдук кыргыздардын чоң делегациясы,

Кыргызыстандын маданий белгилүү маданий ишкерлери катышкан.

Ошол мен иштеген жылдардан баштап азыркы күндөргө чейин ордо оюну боюнча райондук биринчилик өткөрүлүп келе жатат жана бул саамалык традиция болуп калды. Биздин ордочулар Кыргызыстанга бир нече жолу барып ордо оюнунун биринчилигине катышып татыктуу орундарды ээлеп келишти.

1999-жылы Тажикстан президентинин указына ылайык райондо колхоздор, совхоздор жоюлуп менчиктештирүү жүргүзүлдү жана бул иш чаранын негизинде элдин турмуш деңгээли көтөрүлүп малдын башы өстү.

2003- жылы Сары Могол айылы Республикалык Өкүмөттөрдүн чечими менен Кыргызыстанга өткөрүлүп берилди. Бул чоң саясий иш чаранын алдында райондун төрагасы бүт жетекчилерди алып Сары Могол айылына барып койлорду союп, кураан окутулуп, элден кечирим сурап, иштерине ийгилик каалап Кыргызыстанга өткөрүп берүү аземин өткөрүп келдик.

1998-жылдан баштап сегиз жыл чыкпай калган райондук Сары-Кол гезитин чыгарууга жетиштик. Гезитти атайын келишим менен, Ош областык мамлекеттик администрациясынын руксаты менен Ош шаарында басып чыгарып турдук. Гезит бүгүнкү күнгө чейин чыгарылып келе жатат.

1999-жылдан баштап Мамлекеттик комиссиянын чечими менен Мургаб-Көлмө жолу курула баштады жана бул эл аралык маанидеги жол бүгүнкү күндө толук катуу ишке киргизилген.

1997-жылдан баштап Мургабдагы бажы посту ишке киргизилди жана анын имараты жок болгондуктан райондун төрагасынын чечими менен мурдагы ското-заготовительные конторасын бажы постуна бекер өткөрүп бердик жана бажы бүгүнкү күнгө чейин бул имаратта иштеп жатат.

Кыргызыстан менен болгон чек арада эч кандай шарт болбогондуктан чек-арачылар үчүн жана бажы постуна кызыл-чекарачы колхозунан эки вагон кантейнер коюп берип чекара корголо баштаган. Бул вагон кантейнерлер бекер берилген.

Төрага болуп иштеген жылдары Кыргызстандын Алай, чоң Алай райондору, Ош областы менен байланыш жогорку деңгээлге жетип карын-катнаш күчөп турган. Ал эмес кээ бир маселелер боюнча кыргыз республикасынын өкүмөтү да жардам берип турган. Мисалы төраганын кайрылуусунун негизинде кыргыз республикасынын өкүмөтүнүн №623 токтому менен 15-ноябрь 1999-жылы Мургаб районуна 1000 тонна унду бажы пошлинасысыз өткөрүп берүүгө атайын токтом кабыл алган жана бул көлөмдөгү ун толук районго жеткизилген

Тажикистан өкүмөтү райондун оор социалдык-экономикалык абалын эске алып төраганын бир нече жолу кайрылуусун эске алып 2005-жылы 2-апрелде, №127 токтом кабыл алган. Бул токтом Мургаб районунун социалдык-экономикалык абалын жакшыртуу боюнча деп аталып анда бир нече конкреттүү пункттар болуп алар ишке ашкан. Ушул токтомдун негизинде райондун борборуна эки этаждуу заманбап мектеп курулган, Аличордо клуб ремонттолгон, Ыраң көлгө оорукана салынган.

Бул токтомдогу эң маанилүү пункт бул мурда алынып салаган райондук жана бийик тоолуу коэффициенттер кайра калыбына келтирилип кайрадан райондогу кызматчыларга 50% кошумча коэффициенттер төлөнө баштаган.

Төрага болуп иштеген жылдары кадр даярдоо маселесиге чоң көңүл бурулуп квоталар алынып турган, Тажикистандын ВУЗдарына, Кыргызстандын ВУЗдарына кошумча квоталар алынып турган. Кыргызстандан окуу китептер алынган. Ошол кездеги окууга көмөктөшүп кирген балдар бүгүн врачтар, мугалимдер, экономистер, аскер

кызматчылары, офицерлер ар кайсы тармактарда эмгектенип жатышат.

Ошол жылдары Президентти алты жолу райондо тосуп алдык, премьер-министри, министирлерди, элчилерди, чеи элдик делегацияларды, Кытай, Афганистан, Кыргызстан делегацияларын тосуп алып жолугушууларды өткөрүп турдук. Имам Агахан келип жолугушуу өткөргөн.

2003-жылы Ыраң көл айылына айылдык оорукана, музыкалык мектеп, балдар бакчасы ачылып 23 штат берилип, көп адамдар иш менен камсыз болгон.

Шоджанов Идрис

ЫРАҢ КӨЛ ЖАМААТЫ ӨНҮГҮҮНҮН ЖОЛУНДА

-Курбанбай Токтосунович, алгачкы сөздү Сиз жетектеген жамааттан баштасак; Ыраң көл жамааты жөнүндө азыноолак айтып өтсөңүз.

Ыракмат, албетте, баарына белгилүү болгондой, Ыраң көл жамааты Тажикистан республикасынын Тоолуу Бадахшан автономиялуу облусуна караштуу Мургаб районунун чыгыш түндүгүнөн орун алган. Аянты 5,9 миң чарчы километр, деңиз деңгээлинен 3784-4600 метр бийиктиктеги аянттарыбыз бар. Ыраң көл жамаатында калк отурукташкан Ыраң көл жана Чечекти айылдары жайгашкан. Тарыхка кылчайсак, Кеңеш өкмөтүнүн мезгилинин келиши менен 1920-жылы Ыраң көл аймагында айылдык революциялык комитет (ревком) түзүлүп, жылга-жылгада жашашкан көчмөн калк айылкыштактарга отурукташа баштаган. Биринчи уюшулган ревкомдун төрагасы болуп Жанкулиев Касым иштеп, кийин 1932-жылы 27-октябрда Ыраң көл кыштак Совети деп уюштурулуп, анын төрагасы Черибаев Боронбай дайындалган экен. Негизги өндүрүштүк тармагы мал

чарбачылыгы болуп эсептелет. Ыраң көл аймагында Ыраң көл жана Шор көлдөрү жайгашкан. Борборунда дарыя, суу булактары жок болгондуктан, кудуктун суусу пайдаланылат. Айтылып жүргөндөй, кудук бизде болжолдуу 1800-жылдары Курмушу бектин баласы Бекмамат деген “Ак гөрдө” казыдырып, “Бекмаматтын булагы” деп аталып жүргөн экен.

Ал эми азыркы Ыраң көл жамаатыбызда: Эки фермерлик чарбалардын ассоциациясы, эки мектеби: А. Шаиков атындагы №4 жана №13 Жанкулиев К. атындагы жалпыга билим берүү мекемеси, эки мектеп интернаты, эки китепкана, эки айылдык клуб, С. Ниязбеков атындагы бир көркөм өнөр мектеби, бир бала бакча, бир айылдык ооруканасы жана эки медициналык үйү бар. Жалпы жамаат боюнча 417 кожолук катталып, жалпы калкынын саны 1640 адам жашайт. Ыраң көлдүн жана ыраң көлдүктөрдүн далайга кеткен даңктуу тарыхы бар.

Жаратканга шүгүр, азыр Эгемендүүлүк жылдарындагы калкыбыздын жашоо-турмушу алга жылып, өлкө эгемендүүлүгүнүн шарапаты менен жамаатыбызда көптөгөн жаңылыктар болууда.

- Кечиресиз, мөн да дал ошол Эгемендүүлүк жылдарындагы жана Улуттук Биримдиктин мезгилиндеги жамаатын социалдык-экономикалык өсүп-өнүгүүсү, быйылкы “Жаштар жылындагы” иш чаралар тууралуу суроо салмакчы элем...

Ооба, Союз таркап, өлкөбүз эгемендүүлүктү алгандан кийин, Улуттук Биримдиктин бул жылдарында, ырасын айтсак өтө эле көптөгөн өзгөрүүлөр, жаңылыктар болду жана болууда. Албетте, бул жерде Улут Ажосу, өлкө Президенти Эмомали Рахмондун көрөгөч саясатын, Тажикистан Өкмөтүнүн, областык жана райондук өкмөттөрүнүн колдоолорун айтпай коюуга болбойт. Эгемендүүлүктүн жылдарында Союзда ишке ашпаган иштерибиз алга жылды. Мына карап, өзүңүздөр байкап көрүңүздөрчү:

1994-жылы үч орундуу төрөт үйү, 2005-жылы он бир орундуу оорукана ачылды. 2005-жылы «Ак-тилек» балдар бакчасы ачылса, 2005-жылы Ыраң көл жамаатына музыкалык мектеп ачылып, ал 2010-жылы көркөм-өнөр мектеби болду. 2006-жылы оорукананын жаңы имараты курулуп, ишке берилди. 2012-жылы мобилдик (уюлдук) телефон байланышы ишке кирип, МЛТ станциясы курулду. 2014-жылы Тажикистандын атынан барышкан Мургаб районунун жаштары «Ыраң көл» командасы райондо биринчи жолу Кыргызстанда өткөн «Бүткүл дүйнөлүк биринчи Көчмөндөр оюнуна» катышып, бул эл аралык оюнда Кыргызстандын эки командаларынан кийинки үчүнчү орунду ээлешип, коло медалдын ээси болушту. Ушул жылдары элдин чыгаан уулдары: А.Шаиковдун, Абсатаров, С. Пирмамбетовдун жана С. Ниязбековдун ысмымдары мекемелерге, көчөлөргө ыйгарылды. 2015-жылы август айында Ыраң көлдө күтүлбөгөн катуу сел жүрүп, бул табият кырсыктарынан жапа чеккен үй-бүлөлөргө Тажикистан Өкмөтү, Улут ажосу, өлкө Президенти тарабынан кечиктирилгис чара көрүп, жабыркагандарга айтып бүтпөс жардамдар берилди. Бир айда үйлөр курулуп бүтүп, 12 үй-бүлөгө Улут ажосу, өлкө Президентинин тапшырмасы менен өң кыска убакытта чатырлуу, керектүү буюм-тайымдары менен камсыздалган үйлөр бүткөрүлүп белекке берилди. 2016-жылы ТРнын ТБАО Өкмөтү тарабынан “Ыраң көл жамаатын социалдык-экономикалык өнүктүрүүнүн 2016-2020-жылдардагы Программасы” кабыл алынып, беитилген. Буюрса, эми ушул Программанын ишке ашуусу менен жамаат жашоочуларынын турмушу дагы алга жылат деп ишенебиз.

-Ыракмат, ылайым максатка жетиңиздер. Эми быйылкы “Жаштар жылына” карата өтүлүүчү иш чара, маарекелер боюнча токтоло кетсеңиз.

Ырас, “Жаштар жылына” карата райондук деңгээлдеги “Ардагерлер слету”, малчылардын слэту жана жаштардын спорт мелдешин болгон үч ири иш чараларга даярдык иштери жүрүүдө. Бул иштер, албетте, райондук Өкүмөтүбүз, анын төрагасы Жоошбаев Мурзабай Абилакимович менен, ошондой эле райондук Ардагерлер Кеңешинин төрагасы Б. Газыбеков, райондук жаштар комитетинин жетекчиси Ж.Камчыбековдор менен келишилип, иш чаралар түзүлгөн. Ошонун негизинде жалпы жамаатын жашоочулары, жамааттагы мекемелүүмдардын кызматчылары иштеп жатышат. Негизги максатыбыз ушул бизге ишенип тапшырылган иштерди убагында, так аткаруу. Мааракелерге чакырылган меймандарды жакшы тосуп алып, сый-урмат менен кайра узатып, иш чараларды жакшы өткөрүп, уятка калбасак деп тилек-ниет кылып олтурабыз. Андыктан, короо-жай, үйлөрүбүздү иретке келтирип, мурунку жылдардагы селден жабыркаган мечитибизди кайрадан оңдоп, көчөлөрүбүздү тазалап дегендей, кыскасы меймандарды тосуу, мааракелерди өткөрүүгө даярдык көрүүдөбүз. Айыл тургундары баары иш менен алектенип, бош жүргөн эч ким деле көрүнө бербей калды.

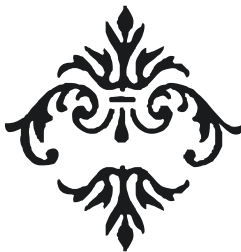
-Жакшы, ылайым эле уятка калбай ишиңиздерди илгерилетип алышыңыздарга тилектешпиз. Айтыңызчы, Азыр сөз болгон мааракелер бир максаттуу иш чарага багытталгандыгы талашсыз: аксакал муундар менен жаштардын мааракеси, ал эми районубуздун негизги өндүрүштүк тармагы-бул, мал чарбачылыгы. Демек, жаштар маселесине...

Ооба, туура айтасыз. Жаштар көйгөйү, алардын билим алуу, жумушчу орун менен камсыздалуусу жана гендердик, кадр маселелери, дегеле жалпы жаштар маселеси азыркы күндө өтө актуалдуу маселе экендигин Улут Ажосу, урматтуу Президентибиз көрөгөчтүк менен дал убагында коюп, 2017-жылды “Жаштар жылы” деп

жарыялады. Ошондуктан бул күндөрү көптөгөн иш чаралар түзүлүп, жүзөгө ашырылууда. Биздеги өтүлүүчү үч маарекенин максаты да- жаштарга таасир берип, таалим берүү. Жаштарыбыз улуу муундарыбыз-эмгек ардагерлерин көрсүн, алардын эл-жерибиз үчүн кылган эмгектерин уксун, баарлашсын. Алар районубуздун негизги тармагы болгон мал чарбасынын маселелери, аны өстүрүү менен таанышсын Анан, албетте, жер-жерден келишкен жаштар, ойношсун жана таанышсын. Бизде Ыраң көл жамаатында акыркы жылдары жаштар маселеси бир топ алга жылууда. Анткени, жаштарыбыздын дээрлик көпчүлүгү билим алып, кесип ээлери болууга аракеттенүүдө. Мамлекеттик тилди өздөштүрүп, Душанбе, Коргон төбө, Худжанд, Хорог шаарларында жана Россия, Кыргызстанда ЖОЖдордо окуп, аскердик кызматтарын өтөп келишүүдө. Ал эмес, Эл аралык спорттук мелдештерге катышып, кароо-конкурстарга көптөгөн байгелерди багындырууда. Буюрса, келечекте дагы көптөгөн маселелер чечилет деп ойлойм. Азыркы учурда бир гана максатыбыз Сиз уккан маарекелерди жакшы өткөрүп алуу.

Маегиңизге чоң ыракмат, ишиңиздерге ийгиликтөр каалайбыз! Бар болуңузда!

**Маекти алып барган Ниязбеков Г.С.
“Сары кол” №6 2017-жыл, 6-июль**

АЛКЫШ КАТЫ

Урматтуу АКТЕД эл аралык уюмунун жетекчиси мырза Сүйүнтбек Тажидинов, Сизге, Сиз аркылуу демөөрчүлөргө жана эмгек жамаатыңызга биз менен ар дайым тыгыз байланышта болуп жакындан жардам көрсөтүп, колдоого алганыңыздар үчүн Ыраң көл жамаатындагы С.Ниязбеков атындагы көркөм өнөр мектебинин мугалимдери жана тарбиялануучулары ыраазычылык билдирет. Келечекте байланышыбыз дагы тереңдеп, элибизге болгон кызматыбыз арта берет деп ишөөмин.

Терең урматтоо менен ,

С.Ниязбеков атындагы көркөм өнөр мектебинин мугалимдерин жана тарбиялануучуларынын атынан Турдуматова Ж.

АСТЕД

Проект: Управления и доступ к чистой питьевой воде в Мургабе.

Донор программы: UNDP/Coca Cola

Срок реализации программы: 15/12/2015- 31/12/2016

Партнёры программы: Союз потребителей, Местная власть, сообщества

Географическое покрытие: по Мургабскому району

А) Для того, чтобы дать равноценный и справедливый доступ всего сельского населения Мургаба к использованию закрытых колодцев через установку ручного глубинного насоса, насосы были установлены в 18 селах.

В) Население села выбирали один основной колодец, который расположен в центре села и который обслуживает водой максимальное количество домохозяйств.

Г) За счёт донора проекта были установлены 20 глубинных насосов, в соответствующим дизайном. Насосы функционируют вне зависимости от электричества в течении всех погодных условий. Колодцы предварительно

были очищены и устроены внизу биофильтры, а также проведены бактериологический и химический анализы качества воды.

Д) Население обучены эксплуатации и техническому содержанию указанных 20 насосов, через создание 20 групп водопользователей в 18 селах.

Географический охват

Установка насосов были проведены в 18 селах, которые расположены в 6 джамоатах Мургаба.

С сентябрь месяце 2016 года ACTED начал реализацию нового проекта в Мургабском районе, донором которого является TCF (Christensen Fund) **«Возрождение и сохранение традиционных знаний в области пастбищепользования»**.

Данный проект нацелен на объединение усилий АФХ и пастбищепользователей, способствующего сохранению биокультурного разнообразия, содействию восстановлению и сохранению традиций, культурного наследия и знания местного населения в традиционном понимании пастбище при выпасе и содержании скота, а также меры восстановления пастбищ с мобилизацией сообществ. Привлечение заинтересованных лиц, прежде всего фермеров для реализации проекта предоставить им возможность разработке и реализации мини-проектов в этом направлении.

С ноября месяца 2016 года ACTED совместно с аналитической компании «Зеркало» в Мургабском районе на основании письма от Всемирного банка была проведена эксперимент энергоэффективных печек в рамках проекта «CASA-1000». Для реализации данной программы (проведится эксперимент 10 энергоэффективных печек четырех моделей), которая проведена с 1 ноября 2016 по 1 апреля 2017 года.

Эксперимент энергоэффективных печек на выборочной основе по согласованию с Всемирным банком проводился в следующих Джамоатах: Ран-куль и Бердибаева

После завершения эксперимента данные печки были, переданы домохозяйствам и школам где проходил эксперимент.

Реализуемые Проекты в АФХ.

Залужения пастбищ;

АФХ Кара-Куль

АФХ Шаимкулова

АФХ Чечекти

Строительство скотопроегонного моста;

АФХ Шаимкулова

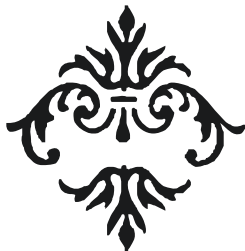
АФХ Ак-Суу

Установка глубинных электрических насосов для водопоя скота и залужении пастбищ;

АФХ Ран-Куль

АФХ Чечекти

Покупка трактора в АФХ Булун-куль

ЫРАҢ КӨЛҮМ ЖАШАЙ БЕРГИН КЫЛЫМГА

Чокулары көк тиреген кайкалап,
Сары-Колум санжыралуу сонун жай.
Катмарлашкан калың тоонун арасын,
Карап көрсөң канча түрлүү көнгө бай.

Алтын менен туздун көнин байкасаң,
Ыраң-Көлдүн тоолорунда жайгашкан.
Бир мезгилде «прииск» мында ачылган,
Көнчи адамдар кумдан алтын чайкашкан.

Алтын көнин эчак мурда чайкашкан,
Айкын болбос азыр аны айтпасам.
Жер байлыгы эл байлыгы эмеспи,
Ошондуктан айта берем ар качан.

Азыр дагы туздун көнин казышат,
Аны менен эли-журтту багышат.
Көк туз көрсө Бадахшандын элдери,
«Ыраң көлдүн тузу экен»-деп таанышат.

Ыраң көлүм сонун жерге чынында,
Мен барктаймын мен даңктаймын ырымда.
Эл-журтуңа берекеңди тартуулап,
Ыраң көлүм жашай бергин кылымга.

*6.01.1999.
Жумабаев А.*

САРЫ-КОЛУМ

Канча кылым жашаган,
Кадыры бар Сары-Колум.
Тоосу түзү аралаш,
Адыры бар Сары-Колум.

Асылын айтып ырдашка,
Акыны бар Сары-Колум.

Тамашалуу күйдүргү,
Мазагы бар Сары-Колум.
Сыйынсаң шыпаа таптырган,
Мазары бар Сары-Колум.
Кышкы суугу кыйнаган,
Азабы бар Сары-Колум.

Тоонун башын Тооруган,
Булуту бар Сары-Колум.
Кыргыз тажик аралаш,
Улуту бар Сары-Колум.
Журттан чыккан өзгөчө,
Сулуусу бар Сары-Колум.

Түбөлүктүү түгөнбөс,
Мөңгүсү бар Сары-Колум.
Топоз кою жай алган,
Өндүрү бар Сары-Колум.
Кара шагыл көк шибөр,
Өң-түсү бар Сары-Колум.

Аркар-кулжа аралаш,
Кийиги бар Сары-Колум.
Асман болжоп шаңкайган,
Бийиги бар Сары-Колум.
Чектештирген көп жерди,
Түйүнү бар Сары-Колум.

Аска тоолуу түзөңдүү,
Жерлери бар Сары-Колум.
Аркар атып эт берген,
Мөргени бар Сары-Колум.

Акылы даана ичи тар,
Элдери бар Сары-Колум.

Уюлгутуп сапырган,
Шамалы бар Сары-Колум,
Кара куурдак каттама,
Тамагы бар Сары-Колум,
Узакка кетсең сагынтар,
Карааны бар Сары-Колум.

Сүйлөсө тилден бал тамган.
Чечени бар Сары-Колум,
Күйдүргү сөздүү мыскылчыл,
Эчени бар Сары-Колумбуралган.
Төрткө кирип кас турган,
Бечели бар Сары-Колум,

Бетегеси буралган,
Төрлөрү бар Сары-Колум.
Тоо курчанып токтогон,
Көлдөрү бар Сары-Колум.
Толкутуп жүрөк туйлаткан,
Мөлмөлү бар Сары-Колум,

Куйкалаган жүзүңдү,
Ысыгы бар Сары-Колум.
Оюн-зоок тамаша,
Кызыгы бар Сары-Колум.
Толукшуган жылдыздуу,
Гүл кызы бар Сары-Колум.

Кышкы суугу тоңдурган,
Аязы бар Сары-Колум.
Аралары ат чабым,
Талаасы бар Сары-Колум.

Ырга ыргак кошорго,
Авазы бар Сары-Колум.

Күнгөй менен бетме-бет,
Тескейи бар Сары-Колум.
Алоолонткон очокту,
Терскени бар Сары-Колум.
Алла оңдосун ишиңди,
Кел-көли бар Сары-Колум.

5.08.99. Жумабаев А.

ЫРАҢ КӨЛ

Кара –Турук, Шаты-Пут,
Калкыма чачкан ырыс кут.
Жайлап келген Бөрлуктө,
Кадимтен бери улуу журт.
Көк жалтаң муздан, мөңгүдөн
Көк кашка суусу мөңкүгөн.
Көйкөлүп жаткан көк шибер,
Көз тайгылган көркүнөн.
Акберди, Мамек, Ак-Жылга,
Арасы толгон көп жылга.
Аркар, кулжа текеси,
Аралаш жатат Ой-Кумда.

Боз –Айгыр менен Кыз-Коргон,
Семирип кулжа гуз болгон.
Алтын, туз берген калкына,
Кызыл-Кыр менен туз болгон.

Арамуту, катар Сегизек,
Коозусун аркар эмизет.
Колдо бакан малындай,
Кышында сыйрым жөгизет.

Мөргөн-Дабаан, Ой Балгын,
Мөргөндик кылып кой жайгын.
Тосоттон тосуп уу кылсан,
Жок болуп кетет Мун кайгын.

Муз Короо менен Сары-Таш,
Кытайга барып чектешет.
Кырларга толгон кийиги,
Адамдан качпай тиктешет.

МЕКЕНИМ

Сары-Кол менин ырларым,
Сары-Кол менин сырларым.
Алыска сапар мен кетсем,
Сагынтып турат кырларың.

Бозоргон боппоз тоолоруң,
Көк тиет аска зоолоруң.
Кайберен каттап көп жүргөн
Кыйма-чийме жолдоруң.

Ааламда бийик жаралган,
Тоолору туш-туш таралган.
Сары-Кол сенин өзүңдөн,
Сан миң адам туулган.

Туз талаа бүткөн кең жериң,
Асыл таш, алтын көндериң.
Таза аба, тунук суу,
Салкын бел Жайлоо Төрлөрүң.

Карасам жылуу көрүнөт,
Каз, өрдөк сүзгөн көлдөрүң.

Эсиме түшөт күн сайын,
Каткырып ойноп жүргөнүм.

Тартылып турат көзүмө,
Сары-Кол сенин элесиң.
Кайрылып сага келгенде,
Күч кубат дайым бересиң.

Чыгыш Памир, Сары –Кол,
Ким билет бийик экенин.
Киндик кан тамып, кир жууган,
Ыраң көл менин мекеним.

Сапарбаев Айдаралы

ЫРАҢ КӨЛҮМ

Ыраң көлүм туулуп өскөн мекеним,
Сени таштап эч кай жакка кетпеймин.
Сен кымбатсың туулган жерим турагым,
Мен өзүңдө төрөлгөнүм урпакмын.

Даңкыңды мөн бүт ааламга таратам,
Бул ырымды бир өзүңө жаратам.
Дүйнөнүн туу чокусу мекеним,
Дүйнө жүзүн бүт өзүңө караткан.

Киндик кан тамган мекеним,
Кичик кезден мөн чоңойгон экенмин.
Башка жерде жүрсөм дагы эстеймин,
Баары бир сен оюмдан кетпейсиң.

Каз өрдөктөр мекендешип көлүмдү,
Келип кетип өткөрүшөт өмүрдү.
Кылымдарды каарытып сен жашай бер,
Бир өзүңө туура келбейт башка жер.

Катарлашкан Кош-Өтөктү карасам,
Кайгы тартып күйүп бышып баратам.
Качан болсо көз алдымда турасың,
Канча адамдын көңүлүнү бурасың.

Бир мөн эмес бүткүл элим арманда,
Мал жайытсыз тескейлерге калганга.
Жаштык кезим өмүрүмдү өткөзүп,
Мөн жүрөмүн Мургабымда арманда.

Балалык кез жинди улактай убагым,
Эстей берем Жан-Булактын булагын.
Кубалашып, суу чачышып ойногон,
Кара-Турук сууларыны бойлогон.

Кайырма
Мөлтүр кашка булагың,
Чырак ташым-чырагым.
Өчүп жанган өңдөнүп,
Сыйкырдуусуң, кереметсиң, турасың.

Турсунбаев Маматибраим.

МАЗМУНУ

Баш сөз ордуна	7
Автордон.....	10
I. Ыраң көл өрөөнү жана анын кыскача тарыхы Ыраң көл жамааты жана өлкө эгемендүүлүгүнүн шарапаты.....	13
II. Колхоздоштуруу жана фермердик чарбасы.....	25
III. Агартуу жана билим берүү, саламаттыкты сактоо көркөм өнөр мектеби.....	27
IV. Маданият, кол өнөрчүлүк жана спорт тармагы.....	34
V. Жер-суу аттары, мазар жерлери жана уламыштар.....	39
VI. Райондун жетекчилери жана Ыраң көлдүн чыгаандары.....	44
VII. Ыраң көл жөнүндө эскерүүлөр, басма сөздө жарыяланган материалдар, ырлар.....	129

НИЯЗБЕКОВ ГОЖОМБЕРДИ САРАБЕКОВИЧ

ЫРАҢ КӨЛ

Редактор: Абдалимов Тимур
Тех.редактор: Тойчубаев Акылбек
Корректор: Ыкыбал уулу Элдияр
Компьютерде тергендер: Ниязбеков Акимали,
Султанбеков Нурбек

Сүрөттөр: Жаникулов Расул

Төрүүгө берилди 20.03.2017-ж. Басууга 23.07 2017-ж.
Кагаздын форматы 60x84. ^{1/16} 9,5 б.т. Буйрутма №15. Нускасы 400.
Ош шаары, Курманжан-Датка көчөсү 236.

Тел.: моб +996 779 77 77 89, 0778 50 04 88